

bartha gusztáv

jelen-lét

Bartha Gusztáv
jelen-lét

Kárpátaljai Magyar Könyvek **210.**

Készült a NKA támogatásával

*Nemzeti
Kulturális
Alap*

© Bartha Gusztáv, 2011

© Intermix Kiadó, 2011

A borító Matl Péter grafikájának felhasználásával készült

INTERMIX KIADÓ

Felelős kiadó: Dupka György

Felelős szerkesztő: Csordás László

Budapesti képviselet: H-1011 Bp., Hunyadi János u. 5.

Készült a Borneo Kft.-ben

ISBN 978-963-9814-36-3

ISSN 1022-0283

Bartha Gusztáv

jelen-lét

1991-2009

Rendszerváltástól korszakváltásig

INTERMIX KIADÓ

Ungvár – Budapest

2011

Csattogó

*irányúton ráz a gyors fene
jól elkopott pár-
huzam időt veszítve fut*

*talpfa alá való terén terem
vén való alá-
való vigyora fáj-*

*dalom sipít beteg tüdőn
lázzal jelölte ha-
vas sínen inalva tűr*

*e kor határ ide üzen a vég-
cél robogó vész-
fék nélkül lehúzza a múlt*

Vári, 1992.

A leves

Aludj! Ez még nem álmatlanság. A bosszúság teszi. Van saját házad, megélhetésed, életed... Azt volt módodban számtalanszor megtapasztalni, hogy a szegénység megoszt. Akkor meg?

Lányaid fősvénysége: életterheltség. Sopántva gyúrnák, nyújtják a tésztát, keserv lángon piritják a rántást, főzik a kandát. Hogy nem unnak rá... a nyomorúságra, mert az. Szánni valóbb, mint a szülő, testvér, rokon felelhetőtől, feleslegtől való távolságtartása címén feltupérozott önsajnálata. Hej! Pedig magyarázod, hogy a szépen éléshez elég a szeretet. Igazságosan eloszt jót és rosszat, nem megoszt, mint a szociál-görccsel elegyes irigység, amit lányaid: az Aranka, az Ida és az Elza gusztustalan egyen gesztussá torzult spórolással ellensúlyoznak. Beosztják a francot, hogy azt! Cuppogatva zübbölik a híg levest, ha néhanapján rájuk nyitod az ajtót, ráadásul fűznek: rád. Neheztelnek, mert a jobb idők szapora kopejkái – túl lakodalmon, nászúton, bútor kelengyén – nem boldogítják őket egy életen át.

Itt egy világ omlik össze, dőzsöl az izomagyú vadkapitalizmus; rimája a politika. Csak hajtja, hajtja a tökéletlenek malmára a vizet, akik boldogulnak fölösen, nem úgy, mint a tamtam szájú, bunkó vejeid: az András, a Pista és a Mihály. Sajnos, ezt már mondod, egyenest a pofájukba, hadd tudják az igazat, ha már törödsz velük. Adni nem adsz semmit, fűlsz, hogy felélnek, mint a párodat, Mariskát. Szegény Maris addig-addig adott sutyiba, dugiba, hogy a drágalátos lányai: az Aranka, az Ida és az Elza halálos ágya lepedőjét is kihúzták volna alóla, ha te nem vagy ott. Te már akkor tudtad: a szegénynek minden kell, és semmi sem elég!

A lányaid felől éhen dögölhetsz. Az a kis lötyty...

– Azt mondod, jányom, egyek?! – hitetlenkedsz mindannyiszor, ha nagyritkán az Aranka, vagy az Ida, netán az Elza asztalhoz ültet.

– Nem vagyunk mi fősvények – méltatlankodik az Aranka, vagy az Ida, netán az Elza, és el nem felejtik hozzáfűzni –, mint maga.

Hadd keseredjen szádban az étel. A levesben a krumpli tavalyi, fekélyes. Feketébb, mint a mócsing ára: nem hiába bűdösödött hetekig a hús a hentesnél, rághatsz hozzá. A zöldség... Fás karalábén, féregrágtá murkón, elaszott petrezselyem... A semmin spórolnak a szerencsétlenek; főznek hibólékot, hogy a dohos liszt és az állott tojás tésztája színét ne vegye az igazi levesnek, amit az istennek sem tudnak, vagy nem akarnak megfőzni. Inkább kanalazzák

a bélfájdító lötytyöt, csakhogy dicsekedhessenek: beosztással élünk. Egy fenét! Úrhatnáságra, cucra, puccra van pénz; rázni a rongyot fent a városban!?

– Anyátok a kutyának különbet főzött – bök bosszúvágyad, de gymorod zuborgása nem csillapul.

– Micsoda!? – hökken meg ilyenkor az Aranka, vagy az Ida, netán az Elza, s rögvest lobot vet indulatuk. –Tökéletlen vén trotlija, ezut’ főz magának, ha enni akar! Megtudja, hány hét a világ, a nyugdíjából jut még soványkenyérre, hideg vízre se!

Hacaca! Bazsalikom, zsálya, majoránna kell a jó magyaros levesbe íznek; színhús, harmatos karalábé, négy tojásos metéltészta zamatnak. Látványnak gyöngyöző zsírkarikák fölín az aranyló lének, és oh! Lehet a nyálat nyelni. S mibe se kerül neked az a leves, Hajla Balász, nem vagy te lusta piacra jární. Tengődjenek a zöldségbolt aszalékán lányaid: az Aranka, az Ida és az Elza. Ételedben karfiol lesz, mert tudsz te tökéletlen lenni, ha kell, s manapság kell. Megzargatod holnap meg holnapután és azután a kofa-konklávéit istenesen: fog jutni leves minden napra, csak aludj el végre...

* * *

Heti piac. Átjárás a bejáratig, használt holmit, bővlit kínálgató ágrólszakadtak sorfala között. Ha kifosztanak, mert kifosztanak, vesszen bár csak az illúzió oda, áporodott izzadságszaguk keseríz a szájban, feltoluló epe meg baj; előérzet, mi félszeg balekká tehet a perc-érdek becstelenjei előtt. Tudod, s mégis hagyod, Hajla Balázs, hogy a standok árubőségének színekavalkádja odavonzzon a tömegsodrás nyomvonalára, egyenest az első kupecig, ki ál-Malborlók, ál-Kentek cifraáras hamisságával vigyorog rád. Csak rád, a vevőre, s máris vevő vagy egy doboz Ázsiában legyártott Amerikára. Az izzadságbúzt megváltó álság dicsérete semmissé teheti prédaságod, legfeljebb nem lesz karfiol a levesedben. Háromezerszer elismételheted a dicshimnusz, ennyi kuponodba került a megérdemelt, mert hogyne érdemelnéd meg ebéd után azt a kis élvezetet, amit egy ál-márkás cigaretta nyújthat. Az Aranka, az Ida és az Elza ezt nem értik, mint ahogy bugris férjeik sem, pedig elég a... cigarettás dobozt szorongatni a kézben, hadd lássák a kofák: neked erre is telik.

Taktika, taktika, taktika... Az kell ide. Sunyítson a vén banya a karalábéi mögött, juszt sem adsz darabjáért kétszáznál többet. Ráérsz csámborogni oda-vissza a hentestől a fűszeresig: bazsalikom, zsálya, majoránna... Útközben megiszol egy kávé, háromszázért, aztán még egyet. Nem árt a friss agy, itt alkudozni kell, keményen – mi kerül egy literes Coca-Colán kétezerbe? Megveszed. Leves íznek elég a bors, a só, az őrlt paprika majd megmagyarosítja.

– Hogy a metélttészta? – kérded, fitymálva árut, árust, míg annak árgus szemei rajtafeledkeznek a kezekben tartott Colán, cigarettán. Ezt akartad.

– Öt – motyogja a terebélyes asszonyság, ami ötszázat jelent, s rengeteg tíz dekányi alig tojásos tésztaért: hát nem akarod.

– Négy – veted oda, és a fehérceled felháborodása váratlanul ér.

– Nézzenek oda, nem tudja, mivel bír, oszt még alkuszik! Nem szégyelli magát, a bendőjén spórolna...

Menekülsz. Jó neked a reszelt tézta is, liszted, tojásod van odahaza. Mi kell még? Egy jó feles, hogy megnyugodj meg korsó sör a szomjúságra. Bezzeg a lányaid: az Aranka, az Ida és az Elza a városi üzletben vesznek húst négyezer-ötszázért, meg sem próbálnak alkudni a hétezerből, mint te teszed. Túl szép a disznóhús ahhoz, hogy a hentes elkótyavetyélje. Marad a zöldség, de minek? A franc egye meg az egészet! Tízezer kupon egy üveg barackpálinka: van abban zamat harmatos karalábé nélkül is. Megveszed. Áldomásnak a deci vodkát, sörrel, és már kutyulódik a politika, a gazdaság... Lányaid hülyék hozzá, férjestől, pereputtyostól! Végtünk szenvedsz álmatlanságban. Ha Mariska élne, a Maris...

– Még egy decit! – rikkantod el magad a söntésben, és az itallal letorkolod az undort, amit az Aranka, vagy az Ida, netán az Elza levesének az emléke kelt benned. A szatyor közben istentelenül húzza a vállad. Leteszed. Le a pult elé az ál-Kentet, a Coca-Colát, a kecskeméti barackpálinkát, hogy két marékkal szórhasd a pénzt. Igyál csak!

– Még egyet! – hümmögöd, és a csapos átnéz rajtad. Sírás fojtogat, nyavalyatörés, ha a levesre gondolsz, s már nem megy, végigcsordul álladon az ital.

– Fűjj! – kotlanak előítéleteiken a kávéikat szűrőcsölgető nagyságák: Arankák, Idák, Elzák...

Muszáj a szatyrodért nyúlnod, ami nincs, hiába tapogatsz, görnyedsz kétrét. A látvány, a cigarettacsikkek, gyufavégek tömkelege megszűli benned a felismerést:

– Ellopták – hörgöd, s űrt tágít beléd a felismerés.

Kotorászatsz, átkozódhatsz... Ha valakit érdekel Hajla Balázs nagy nyomorúsága, akkor az a valaki te vagy. Szédeleg a piac mellett álló első göcsörtös fáig, azt átölelhated. Vigasznak ott van a lányaid főztje, mert leves az, csak enni kell.

Az eset

Mondják: a szerencse nem fénylik, mikor belébotlasz. Még jó! Az elvágódó legfeljebb leporolja magát, és akkor talán még jobb.

– Szinte újjászülettem! – rikkantja ilyenkor boldog boldogtalan, mire, Ja bácsi jellegzetes orrhangján (feltehetően) csak ennyit mormogna:

– Tedd tisztába magad és gyerünk!

Ismerős? De mivel előbb kanyar jön, s csak aztán a spurizás, be kell vallanunk, hogy a kocsikormányánál ülő Jeremiás Z. sem különb. Rühelli a mizériások kasztját, s mert onnan jött, eszébe sincs visszarendeződni az élehetetlenek seregébe. Még hogy ő hízelegjen, talpnyaljon! Butaságnak elég az anyós fajtabiztos bizalmatlansága. A mindenek oka. Kuplung, sebváltó: bőgjön a motor!

– Kisszerűek. Előregyártott félelmeiket élík fel, hát hogyne lenne igazuk – készül panasz örvén a szentencia, amit kivált Jeremiás Z.-ből Ja bácsi csökönyös hallgatása –, aki fél az átveréstől, azt holtbiztos, hogy átverik.

– Ja! – eszmél a társ a száguldó autó anyósülésén, mint ki tudja, hogy kanyar jön, enyhe emelkedővel.

Ja bácsi tud. Sutba dobott mérnöki diplomával az ember nem méricskél. Gázt neki! Jeremiás Z. is levedlette humánumat, amihez hozzáér, rajt* lepedékkal a kultúr-cafát. Mit neki angol nyelv és tanári pálya: „To have his fin pate full of fine dirt.”* Vegytiszta ok-Ford a Samara-nulla-nyolc. Sikk benne pofázni.

– Figyelsz? Szerintem a nyomorszint a szerencsejátékokra költött pénz egy főre eső átlagában mérhető – nyújt szellemsziporkát és fêkcsikorgást Jeremiás Z., majd rükvercbe kapcsol, s szétribbasztja az útszéli sorsjegyáros holdudvarát.

– Ja-a-ja! – nyekegi Ja bácsi, ahogy a gépkocsi felkap a járda-szegélyre, minekután – de még mielőtt leállna a motor, s a dufar záródó vaskapuja nagyot dübben, kinyögi: – Ma te puszilod a nagyságát.

Mint a mesében. Libben a kifent, kikent Lili, és jöhet az üzlet, szokás szerint, ami titkos, s így hőseink, mint mindig, a hölgyemény könnyen adakozó ledérségét is beszámítolják a cserealapba.

– Kanszag – nyugtázza Lilike rúzsos nyáladzást Jeremiás Z. a már nyitott csomagtartónál; mellette állnak a menetrendszerű csecsenek, ketten, de sohasem ugyanazok, húsz karton Kent cigarettával az ölükben.

*„Finom kobakja tele van finom piszokkal.”– „Agya százalék helyett ázalékkal van tele.” (W. Shakespeare: Hamlet, Arany János fordítása.)

Adszi-nesze. A két magnetofon folyóárfolyamon, a búcsú puszi ingyen. Ja bácsinak is kijár.

– Ja! – töröl és pöröl Ja bácsi. – Itthon a Bálint.

A Bálint, ki elment volt pesti vigécnek, hej; lesz érte vágta. Pedig... Végig lehetne kocsikázni a városon, beugrani ide meg oda: egy sörre a Pacsirtába; flamózni a Fácánba; egy kávéra a Pávába; id. Ja bácsihoz egy kis osztzkodásra, ha már a fia örökölte a szókinsét. Na de itt van, újra itt van, hazajött a Bálint. Muszáj megtalálni, megetetni és megitatni a Pintyben...

Legszívesebben a fészkes fenébe vinnék, hogy oda!

S aztán?

– Hazacsászkál – horkan nyersen a simán indító Jeremiás Z. –, csöszli az ember agyát.

– Macerál – sutykorékolja bővigéjét Ja bácsi, és a gépkocsi nekifeszül az útnak.

Hát... rohanás! Itt csak az ősz tapod. Hol van már a régi csörtetése! Unt ködét rég felváltotta a benzingöz. Miért ne? Így már idejekorán élénk szórják a virgonc szelek a kisváros útszéli fának zöldön aszott leveleit. Még hogy várjunk az öregre! Tösnöggjön magának fent a hegyoldalakon, hímezze sárgája, barnája, vöröse a szőlőtövek sorát, a bükköst. Mi lelombozódunk, torzsig száradunk nélküle is.

– Rohadt életbe! – fakad ki Jeremiás Z., mert ha a sebváltót nincs hová fokozni, dühét erőlteti. – Megnézzük a rossebes nagynénikéjénél?

– Ja! – dörmögi Ja bácsi.

Hej! Magda néne nagytakarít, pedig nem szokása. Színevesztett emlékeket hesseget, őszi legyet a porronggyal, s közben dúdol, operettest, a romantikus estről, az első légyottról, szerelemről... Igaz: öregnek még nem öreg, de már lánynak nem lány. Hej! Elég az hozzá, hogy a ház előtti fűcsikorgás, Magda néne ráncos arcának krémfényű mosolyát kikönyökölteti a szobaablakba.

– Drágácskáim – csurgatja negédességét a nagynéne, majd megcsicseregteni –, Bálintka nincs idehaza. A bácsikájánál már volt, a sógoránál, meg a Bélánál is, akit utál, de muszáj nála menni. Lent, a faluban járt, és... készül Lilikéhez, holott Ákoshoz kellene beugrania előbb, mert benzint ígért neki.

– A francba, oda nem készül?! – böszül az őszült vénlány dumájától Jeremiás Z., és csak úgy porzik az út a kocsi után.

Mi maradjunk Bálintnál, ki elment volt Pesti vigécnek, s feltehetően valamit, valakit itt felejtett, mert sürven haza jár: csöszni az ember agyát; leugrani falura; muszájból menni Bélához, hogy Ákosról meg ne feledkezzük, hisz benzint ígért neki. Szóval, a Bálintnál, ki után hőseink tűvé teszik – úgyse mondom ki! – a kies kisváros szegét-zugát, hogy aztán elvigyék a Pintybe, és

ott berúgjanak, mint a pinty. Ez mifelénk így szokás meg mód: dukál, mint az őszi verőfény az ily ellazító történethez. De hogy értsük, mit nem értünk, ahhoz vissza kell térnünk Bálinthoz: az exbiológushoz és – völegényhez; exbaráthoz és – kárpátaljaihoz; aki oly kekkel lófrál Beregszászban, akár a múlt. Hogy volt belőle elég? Hmm! Mindenesetre, szurkoljunk hőseinknek, hogy megtalálják Bálintot, még mielőtt felkeresné Jeremiás Z.-nét vagy Ja bácsi-nét, és hangot adna csodába illő szerencséjének, amibe ember csak a pesti aszfalton botolhat.

Ej, a végén még lemaradunk a folytatásról!

– Hello, fiúk! – parolázik a megtalált, és menő puccos szőkesége ellezserül a hátsó ülésen. – Hogy ityeg a fityeg Sefti-Lanben? – kérdezi kisvártatva.

– Ja! – válaszolja Ja bácsi.

– Elrizmáltunk két recsegőt – kontráz szlengül Jeremiás Z., és hogy mondjon is valamit, kitör valódi énje: – A nyavalya bírja a versenyfutást az őszibárusokkal!

Lehangoló. Magyarjaink kedve szegve: zokkal morzsolódhat az idő, ha a Pintybe érünk. Addig is, gurul a kocsi, és Lili lesz a nagy K, nemzetátok az anyósok bizalmatlansága; hitvány, szemét és rongy minden és mindenki, aki fél a tavasztól, a nyártól, az ősztől és a téltől – számára nincsen hely...

– Itt akarok megdöglenni! – hözöng teátrálist Jeremiás Z., hogy a síváritást eggyé oldja a kiárusítással. – Lenne két márványkelyhem, tízezer forint darabja.

– Ja! – éledezik Ja bácsiban az üzleti szellem; beszámítolja a seftbe a maga két kelyhét.

Válasz: odábbat. Istenkém, ősz van. Elég Bálintunknak néhány fáradt pillantása, és az élet máris dögunalmas. A Pinty üresen kongó kisterme termi hozzá a méltó melabút.

Gondoltuk volna?

Ej, miket beszélek!

A János pincér felszolgálta féldecikhez azonnal betársul, az emlékszel így, az emlékszel úgy vehemenciája, s már vidul a sors, kelleti kedvvel a körbeudvaroltat. Bálintunk élvel mereng és nevet a suhanckort idillé színezők igyekvésén. A Bálint, aki csöszli az ember agyát, leugrik falura, muszájból megy Bélához, és kinek Ákos benzint ígér, bizonyítva látja a tételt: picivé zsugorodunk, ha a boldogulás a tét.

– Magda néne maga a csoda! – fejeli meg Jeremiás Z. az öreglány dicsőítését. – Lili meg... – ikegné tovább gyönyörűséggel, de belényilall a felismerés: a szuperrelativuszok pille szárnyán, vajha repíti mesze Bálintunk első szerelmét.

– Fiúk – nyújtja a szót Bálint, hogy flegmán lökhesse a dumát –, én Pesten egy kft-ben vagyok helyettes. Nyugati kocsi, zsozso, nő, meg amit akartok. Milliókkal játszom. Mit nekem a ti szaros kelyhetek...

Szerencsétlen! Nem mondom: elbírják a Pinty kistermének nedves falai – hohó! –, de mennyire, hogy el, a hazugságot. Nem úgy, Ja bácsi, aki tud, hogyne tudná, hogy mindened lehet Bálintkám Magyarországon, de irigyed csak itt terem. Hej! Bálint, te, ki csöszöd az ember agyát, ugrabugralsz a faluban, muszájolsz Bélával és potya benzinnel furikázol, most gramánccon ragadva állsz Ja bácsi által, tudván: hogy egy sutba dobott mérnöki diplomával a háta mögött az ember nem méricskél.

– Az urak, minálunk, az előtérben verekednek – veti magát a civódók közé János pincér.

Így esik meg az eset, amiről napokig beszél majd a város, a szűk előtérben; szapora ökölcsapások és rúgások közepette érkezünk el a végkifejletig. Bálintunk alig várja. Fáj az ütészuhatag, főleg, ha tény-vények szaporodó véraláfutásainak kékjei készítetik a tanulság megvonására: ha irigyeket gyűjtesz, tanulj meg igent mondani.

– Ja! – rúg még egy utolsót Ja bácsi.

– Szerencséd, hogy belénk botlottál, nem idegenbe! – vigasztal, ideg reszkette garra Jeremiás Z.

Bálint: a csösz meg az ugra, muszáj, hogy feltápáskodjon. Tépett puccosan támaszkodik az előtér nyirkos falának, s míg szétmaszatolja arcán a szájszögletben kibuggyanó vérét, ki kell mondania azt, hogy:

– Szinte újjászülettem...

Erre Ja bácsi orrhangján csak ennyit mormog:

– Akkor tedd tisztába magad és gyerünk!

Vári, 1993

Intermezzo

Könnyű leakasztani egy bekeretezett fényképet a falról, és odaállni vele a szobaablak elé.

Ronda dolog a halál.

Egy ember az utcában felkötötte magát. Az utca hosszú.

Kell lennie átmenetnek, az emlékekből a nemlétebe.

A nyugdíjas ne nyugodjon! Tétlensége dermesztő. Száműzetés, Szibéria...
brr!

A vaskerítések maholnap az égig nőnek, a kisajtók zárjaiban csikorognak a kulcsok. Bezárkóztunk. Kint a tábla: ne zavarj! Se vizet, se levegőt. Állítólag, a városnak voltak boldog korszakai. Mikor?

Az ostobának beszélhetsz. Ne ugorj a kútba, s beleugrik. Sükösdi nagy ívben kerülte a kutakat, világleletében; értett a szóból. Az elhallgatottakból pláne. A hallgatásban van mosoly, együttérzés, sajnálkozás; a csöndben, a megtanult és kimondható fogalmakon túl, kimondatlanul is ott a halál.

Kár, hogy megöregszünk, megrövidülnek a vágyaink.

Sükösdi vaskerítése tíz centivel magasodik a szomszédok magas kerítése fölé. Messzehangzón csikorog a kulcs a zárban. Megolajozni! Minek? Aki, és ami kint van, nincs bent. Milliő gonddal kevesebb. Csak Magduska ne lenne olyan... otthonülő!

Néha igazán elmehetne a fodrászhoz, a varrónőhöz, netán az intézménybe, ahol dolgozott, amiért élt. Elfeledve lenni, kócosan, loncsosan kikopni az emlékezetből – nem jó.

– Majd holnap – ígéreti, s néz. Tévét néz.

– Még ma! – noszogatja Sükösdi, s hallgat. Küldjed, és nem megy. Ostobaság, de sajnos így van, s rakódnak egymásra a napok. Három éve, öt éve? A kerítések meg csak nőnek. Magda nem akarja észrevenni, Sükösdi nem tudja nem észrevenni. Kár, hogy megöregszünk, nem látunk át többé a vaskerítésen.

Vagy mégis?

Felakasztotta magát egy ember az utcában. Holott az utca arra való, hogy a város egyik végéből eljussunk a másikba.

Most melyik az egyik, s melyik a másik?

A vég, az vég: punctum! Könnyű leakasztani egy bekeretezett fényképet a falról, és az ablak elé állva bámulni nap nap után. Magduska igazán átjárhatna Seder nénihez, a szemközti házba, szomszédolni.

– Majd holnap.

– Még ma! – erősködik Sükösdí, s nem hallgat. A világ, igenis, kegyetlen: kihasznál, meglop és lealjasít. A tétlenség dermesztő, perverz és utálatos. A halál borzalmas, kikerülhetetlen és örök. – Az utcában egy férfi felkötötte magát – közli végül. – Nem a tetőgerendára, a háza előtti akácfára. Hóna alá vette a sámlit, nyakába a kötelet...

Magda néz. Tévé néz. Megtapasztalta számtalanszor: félelmetes dolog kutakodni a megtanult, kimondható fogalmakon túl.

Sükösdí a szobaablaknál kilép a szobapapucsából, lábujjhegyre áll. Próbál átkandikálni vaskerítése hegyes tüskéi között, fölött a szemközti ház ablakára. Lám, Seder néni újfent mosolyog, szemmel láthatóan boldog. Könnyű neki. Könnyű leakasztani egy bekeretezett fényképet a falról. Bezzeg a szoba tapétáját nem cserélték, az otromba sifonérokot sem mozdították el helyükről a csillár is ugyanaz, évek óta.

Mennyi boldogság fér egy fényképre?

Ma, ma van, s minden adott. A gyalupad, a fűrés, a szög és a kalapács – a nyugdíjas ne nyugodjon! Kideríteni és megteríteni nem ugyanaz. Ha kell étlen, szomjan, de addig nem nyugszik... igen, a sarkára kell állnia. Lábujjhegyen az ember tétova, könnyen meginog. Elhiteti a látszat. Még hogy Seder néni megfiatalodott! Ilyet kitalálni is! Ráadásul, a mai világban!

Sükösdí felhúzza szobapapucsát, hátat fordít a szobaablaknak, aztán megtörli bepárasodott szemüvegét. Ami igaz, igaz, a vénlány fodrászhoz jár, új ruhát varratott. Az emberi létnek vannak boldog korszakai. No de, nem tarthatnak a végtelenségig!

– Majd holnap – pötyögi Magda önkéntelenül, s néz. Tévé néz. A sezlón lassan kikopik alóla.

– A ma, ma van – közli Sükösdí, s kész, egész gondolatai támadnak. Úgy véli, visszatért a régi kerékvágásba. A szál deszka nem gond. A fűrészt, ha tompa, kireszeli, a kalapácsot, ha kotyog a nyelén, megékeli, és szög is akad még a műhelyben. Csak Magdus ne lenne ilyen... otthonülő!

Egy házi gonddal mindig legyen több a kelleténél, ha létezni akarsz! Kutyaharapást szőrivel. A tétlenség dermesztő. Száműzetés, Szibéria... brr!

Magda meg felszedi a hájas fenekét, elsétál a fodrászhoz, a manikűröshöz, a pedikűröshöz, minden hőz-höz és házhoz, ahová el és át kell sétálnia. Nem holnap, még ma! Mert a ma, ma van. Kikopni az emlékezetből – nem jó.

Lábujjhegyen az idő tétova. Merő kételkedés, szorongás. Holnap! Mi az, hogy holnap?

– Még ma elkészítem a sámlit – jelenti ki Sükösdí, s elhallgat. Nincs mit részletezni, méricskélgni, ha egy Sükösdí valamit a fejébe vesz, akkor annak ott a helye, és csitt! Füttyöljenek a rigók, csiviteljenek a verebek, ficseregjenek a fecskék.

Állítólag, tavasz van. Megélénkült az utcában a gépjármű forgalom, gyors egymásutánban lövik fel az úrrakétákat, a média szünet nélkül szajkózza a madárinfluenzáról szóló híreket. Eb ura fakó. Ami és aki kint van, az nincs bent.

Koszos a szőnyeg, ez igaz, csöpög a konyhai vízcsap, a bejárati folyosó tapétáját megette a nyirok; ajtóról, ablakról pereg a festék, de a műhelyben rend van. Egy nyugalmazott művezető nem hagyja szanaszét a szerszámokat. Egyébíránt, a pedánság apai örökség.

Hatvanon túl, nem sok holnap van hátra, muszáj precíznek lenni.

Hóna alá vette a sámlit, nyakába a kötelet... Ostobaság! A kisszékeken ülni kell; állni csak akkor, ha az ablakon függönyt cserél az ember, vagy át akar kandikálni a szemközti szomszédba. Mi a fészkes fene van egy fényképen annyi bámulni való?!

A colostok kiment a divatból, a kútások is mérőszalagot használnak. Mire? A betongyűrűk magassága adott. A deszkaszálak hossza, szélessége ellenben változó, és a fagörcsök sem elhanyagolható tényezők. Nem kerülhetnek a fűrészfogak útjába. Muszáj precíznek lenni. Sükösi hát újra és újra nyálazza a tintaceruzát. Szemüvege bepárásodik. Nem lenne szabad izgulnia, felbosszantania magát ostobaságokon. Nyugi, egy sámlit nem világ! Legfeljebb kissé bicegni fog. A Holdnak is vannak fogyatkozásai. Ráadásul, a holdutazás drága, míg egy sámlit mibe sem kerül. Rövid szál, széles deszka, néhány szög, fűrész, kalapács, meg egy kis kétkezi munka. A nyugdíjas ne nyugodjon!

Hatvanon túl, nem sok holnap van hátra. Holnap! Múltba mélyülő kutakodás, vájkálás – víz meg sehol.

Szög, kalapács a polcon, a kézfűrész a gyalupad fölött, szemmagasságban van falra akasztva. A pedánság: erény. De hol a vasvinkli, a hosszúszerű, mért nincs a helyén? A deszka széles, vinkli nélkül lehetetlenség pontos, passzos merőleges vonalakat húzni. Nem bicegni, billegni fog a sámlit; bármikor kicsusszanhat a talpa alól. Világéletében kerülte a kutakat, semmit nem bízott a véletlenre – nem végezheti ostobán! Egy... egy meg nem talált vinkli nem döntheti a sírba!

Könnyű leakasztani egy bekeretezett fényképet a falról. Magda meg csak folyton néz. Tévé néz. Mosolya vigyor, sajnálkozása zokogás: mindig eltúlozza magát. Bezzeg Seder néni boldog, megelégszik egy, nem tudom micsoda fotográfiával. Ki lehet azon az átkozott képen, kicsoda?!

Férfi, nő; nászmenet, gyászmenet?

Könnyű neki. Soha nem volt férjnél, a sezlön nem fog kikopni alóla.

Sükösi elhátrol a gyalupadtól – álljon meg a nászmenet! A ma, ma van, nem holnap. Ha nincs rálátásunk a dolgokra, nem kerül meg többé, ami elveszett,

s elkallódik, ami a tegnap még megvolt. Nézni könnyű, lehajolni, meglátni, megtalálni valamit sokkal nehezebb.

A Holdnak fogyatkozásai vannak, a félhomályba vesző zugoknak, sarkoknak árnyai. Kimondhatatlanok, és megfoghatatlanok. Felborzolják a pad alatti fűrészporthalmot, fényesítik a falnak támasztott ásó és kapanyelet. Végig motoznak a stélázi polcain, belekukkantanak a dobozokba, skatulyákba, és szállnak, röpülnek, suhannak – gyorsan, gyorsabban, még gyorsabban...

Kell lennie egy átmenetnek az emlékekből a nemlétbe.

Magda áll a műhelyajtóban, néz és megnevez. Sükösdí szenilis vénember, műhelye sötét, cselekvése hiábavaló. Minek nekünk sámli? Az idő idővel kikopik a talpunk alól, magától is.

Magda a műhelyajtóban áll és vár. Tessék, az ura újfent felizgatta magát, elanyátlanodott, szemüvege bepárasodott. Holott illene tudnia: ami, aki kint van, az nincs bent; a lent nincs fent – a kerítések nem nőnek az égig, ahogy az akácfák se. Egyébiránt, Seder néni egy... egy boszorkány!

Magda vár. Sükösdire vár. Ma is jól végezte dolgát, még idejében lakatra zárta a kútházikót; eldugta a szárítókötelet, a vasvinklit az ura elől. Amúgy sincs víz a kútban, öt éve már, hogy kiapadt; hogy egy férfi felkötötte magát az utcában. Öt éve annak, hogy nap nap után, Sükösdí körül neszez a halál.

Magduska megszólal:

– Egy percre nem tudlak magadra hagyni, kitenni miattad a lábam az udvarról. A napját sem tudom, mikor voltam fodrásznál, varrattam új ruhát...

– Majd holnap... – szól közbe Sükösdí, s hallgat. Ma már, nem kerül meg, ami elveszett, végképp elkallódik, ami tegnap még megvolt.

Nagybereg, 2009

Illúziók

Kávéházi asztalnál, poharazgatás közben – még mielőtt a cimborák pokolba kívánnák a szomszédvár foci drukkerait, a nemszeretem politikusokat és végül egymást –, passzió magamutogató csészealjokról diskurálni. Olyan... dizájnos! Passzol az ütésálló és seszínű műmárvány asztallaphoz, a falhosszú akvárium sötétkék vizében díszlő vörös, üvegzöld és pizsokszürke színű műhalakhoz; a dizóznak öltözött pincérnők műszempillájához, műmosolyához... A mennyezetről alá lógó formabontó, tirke-tarka műtűrkek szinte megelevenednek, mikor végre valahára, az ufóra terelődik a szó. A beazonosítatlan repülő tárgy először persze száguldozik nyugatról keletre, keletről nyugatra, csak aztán kereng, pörög, lebeg a házak felett. Közben fényjeleket ad, pulzál, s csöppet sem tűnik valószínűtlenebbnek és elérhetetlenebbnek, mint a bárpulton sorakozó, csillagászati összegekre taksált, rejtjel címkes üvegek tartalma.

Egész más dolog valódi ufót látni; elképzelni az ufó-látásról beszámoló újságcikkben leírtakat! Miért pont éjjel fél kettőkor, és csak is a kávéház melletti útkereszteződés után balra, a Békejobb utca 10 szám fölött lebegett, villogtatta hosszú percekig ibolyaszín fényét a kérdéses ufó? Na miért?

A tanácsi szükséglakásokra felosztott, valamikor szebb napokat megélt, földszintes, kúriaszerű lakóház lebetonozott udvarán a sziglacseki, mozgatható virágágyásokon kívül nem igen volt semmi egyedi és figyelemreméltó. A György bácsi féle ufó-látásról beszámoló helyi lap újságírója – a lakók nem kis bosszúságára – említésre sem méltatta őket. Értelemszerűen így arról sem írt a cikkében, hogy a virágágyásokon három, deszkafenékkal, fotel kerekcsékekkel ellátott, kertfölddel teletöltött, fehérre meszelt gépkocsi abroncsot kell érteni. Sziglacsek tavasszal virágmagvakat szórt, palántákat tűzdelte az ágyásokba, hogy aztán a sorsukra hagyja őket. Köpni sem volt ideje! Igaz ugyan, hogy sovány alkatával, kacsázó járásával kicsike emberkének tűnt a városi forgatagban, de a házgondnoki hivatalt az ő méretére szabták. Napközben kérvényeket körmölt, lótot-futott, kitartóan kilincselte a hivatalokban. Esténként meg ki-kifakadt, hosszasan sajnáltatta magát Nyina Pávlovnával a közös udvar közös lócán, ha valamit nem sikerült elintéznie. S általában: nem sikerült! Hajnalka, Kukuskinék és a többiek közben gyomlálgatták, locsolgatták – a tűző naptól óvandó –, húzogatták az ágyásokat az udvar napos szegletéből az árnyasabba. Ismerték a hálát, értékelték Sziglacsek ügybuzgalmát. Nem úgy az ufót látó György bácsi

a 10/7-ből: egy fűszálat ki nem gyomlált, köpet víz nem sok, annyival sem locsolta meg az ágyásokat soha!

Egyszóval, a Békejobb utca 10 szám lebetonozott udvarán nem álltak asztalok, nem pipeskedtek közöttük dizőznek öltözött pincérnők, bárpult sem trónolt a háttérben. Helyt a közös illemhely, a lakatra zárt fűszárcsák végében, a májusi melegek beálltával orrfacsaró bűzfelhőket eregetett. A szippantó kocsi félévente, a postás havonta jött. Voltak tehát ünnepnapok az esetenként és nyári esténként a közös udvar közös lócán üldögélők életében. Ahogyan az újságíró nő írásában találóan megjegyezte: a sivárság még nem sivatag, mint azt sokan hiszik! Minimál nyugdíjat jelent, szociális és munkanélküli segélyt; az egykor volt tágas szobákban farostlapokkal leválasztott konyhácskát, keskeny kamrát, szűkös hálószobát. Néhány száll gornyadozó, kiélt földű virágágyásokban senyedő virágot, s a közös udvaron közös lócát, amin üldögélve oly jól esett sőhajtozni, elvágyódni, sővárogni egy emberibb élet után.

A kissé kancsal Hajnalka a 10/4-ből férfi után epekedett. A veszekedős Kukuskinék a 10/5-ben lakótelepi, sokszobás lakásról ábrándoztak. A nagyon tiszta és pedáns Nyina Pávlovna is sürven kiült a lócára, s olyankor a Sziglacsekkel közös háztartását tervezgette. Egy szép nap majd ledöntik a farost falakat, egyesült erővel, vésővel és kalapáccsal kibontják a ház két legnagyobb szobáját elválasztó befalazott ajtót. Eggyé lesz a 10/1 a 10/2-vel, közös lesz a felmosóröngy és a súrolófa, s hogy szikrából lobban fel láng... Meg hasonló izzó szavakkal próbálta szomszédjában az... ölelés vágyát fölszítani.

Sziglacsek az istennek sem akart tüzet fogni! Nem mintha lélekben rendszert váltott volna: nem! A folytonos hivatali kilincselések, az előszobázások kudarcai megtanították: határok pediglen a demokráciában is vannak. Ohó, de még mennyire! Egyszerre valóságosak és képletesek; szilárdak és képlékenyek, s nem bölcs dolog átlépni – uram bocsá! –, fölszámolni a kereteket. Jobb megállni, keményen lecövekelni az emberi önzéssel, kapzsisággal aláaknázott határzár előtt; olykor a megingás is életveszélyes!

Ekként gondolkodott Sziglacsek, s ezúttal sem felejtette el ráemelni csodálkozásra nyíló, ködös-borús tekintetét a mellette ülő, fennhangon agitáló Nyina Pávlovnára: „Mit nem tud ezen megérteni?”

Miért nem akarja megérteni?

A Naprendszer – az újságcikk szerint – 250 kilométer/másodperc sebességgel kering a Tejútrendszer középpontja körül, míg a kilőtt puszkagolyó 1, 5 kilométert tesz meg egy másodperc alatt. De nem kizárt, hogy a nyomda ördöge összekeverte a számokat, és az állítás fordítva igaz. Ha így van – és miért ne lehetne így?! –, akkor a láthatáron összeér az ég a földdel; a Nap este lenyugszik, reggel fölkel, s holnaptól más lesz a világ. Állíthatja György bácsi váltig a 10/7-ből,

hogy egykor az udvaron bújócskázott, fogócskázott a valamikori szomszéd jegyzőék Emma nevű kislányával. Ki fog neki hinni? Az újságíró? Hajnalka, vagy Kukus-kinék aligha! Egységben az erő! Még hogy széles, füves volt az udvar; konyhakerttel végződött és árnyas szőlőlugassal! Meg hogy az álmai nem szorultak holmi közös lócára – szélteben-hosszában belakták az egymásba nyíló, nagypolgári ízléssel berendezett szobákat!

– Hogy tudott az öreg még ilyet... ufőt kitalálni is!? – háborgott, adott hangot elhallgatott gondolatainak Nyina Pávlovna.

– Sehogy – válaszolta Sziglacsek, s elaprózva, óvatosan kihúzódott a lóca végére. Hosszú idő óta, először sikerült – s milyen könnyedén! – elintéznie egy ügyet a polgármesteri hivatalban. Akár már a héten felszerelhetik a házra az új ereszcsonát. Aztán jöhet a közüzemi csatornázás, a ház külső-belső tatarozása, a... minden szép sorjában. Nem, többé nem szorul Nyina vigasztaló szavaira!

Az asszony tekintetével követte Sziglacseket, maga nem mozdult. Legfeljebb, ha a türkizkék színű pongyolája gallérját, rakoncátlankodó ősz hajtincseit igazgatta meg, de erre sem mert volna megesküdni. Miért kellett annak az újságcikknek megjelennie?! Istenem, miért?

– Képzelse, ma délután, György bácsi a 10/7-ből, fogta a locsolót, és megöntözte a virágágyásokat! – szólalt meg váratlanul Nyina Pávlovna. Aztán kissé megszéldült: nem akarta, s lám mégis elkotyogta!

– Nem mondott semmit? – kérdezte Sziglacsek élénken, szinte azonnal. Mintha nem az ő mozgatható virágágyásairól lenne szó, s nem a közös udvar közös lócán ülne! Igen, de akkor hol? Nem elég, hogy Hajnalkán felfogott egy több gyerekes özvegyembert; Kukuskinék munkához, banki hitelhez jutottak, és ma holnap elköltöznek – Sziglacsek Gézára sem lehet ráismerni! Egy Sziglacsekre! Erre gondolt az asszony a kérdés hallatán, s úgy érezte, a perceknek leszédül a közös udvar közös lócáról.

– Vidám volt, füttyölt, dalolt – felelte Nyina Pávlovna önkéntelenül, s nagyon mélyet sóhajtott, mint aki szeretné visszaszívni, el nem hangzottá tenni a szavait. Holott a könnyeivel küszködött. Nem ismert saját hangjára. Telve volt kedvességgel. Hová tűnt harsány, haris zsémbessége? Istenem, hová?!

– Nem rossz ember az öreg – nyugtázta a választ Sziglacsek, s csak beszélt, beszélt... Elmondta azt, amit amúgy minden lakó tudott. A ház, valamikor, valóban a György család tulajdona volt, és nagyon sajnós, hogy az öregnek az egykori cselédlakásban kellett leélnie az életét. Ügyvédnek sem tanulhatott, vasúti kocsirendezőként ment nyugdíjba. De hát ilyen az élet, és arról ők ketten tehetnek a legkevesbé, hogy olyanná lett György bácsi sorsa a 10/7-ben, amilyen. – Egyetért velem, Nyina Pávlovna? – kérdezte Sziglacsek végezetül.

Micsoda?! Nyina Pávlovna!? Eleddig legfeljebb Nyina volt, szomszédban lakó súrolófás fehércseléd. Egy... egy felmosórongy, türkizkék pongyolában!

Sziglacsek közelebb csusszant a lócán Nyina Pávlovnához, meglátta az asszony tekintetére kiülő zavartságot, értetlenséget. Kissé sete-sután, vigasztalón, átkarolta jobbjaival a nő vállát. „Néha nem árt tágítani a kereteken – vélte –, még ha életveszélyesnek tűnik is a vállalkozás. Az újságíró nő megjósolta cikkében, hogy a lakók életét alapjaiban fogja megváltoztatni az ufó látogatása. Mért ne legyen igaza?”

Miért ne lenne igaza?

– György bácsi nyugodtan alszik. Már nem szenved álmatlanságban, ül a lócán hajnalig – suttogetta negédesen Nyina Pávlovna.

Sziglacsek sovány testét vágyszerkentő bizsergés járta át. A simogatóan lágy szavak, a nyár este... Meg egyáltalán, ha a városban valahol, akkor csak is a Békejobb utca 10 szám fölött kellett annak az... ízének lebegnie.

Nagybereg, 2009.

Szerelem

Írónk kávéját kavargatta, szembe vele hűséges barátja ült. S mint ilyenkor lenni szokott, tekintetük egyszerre tévedt az étterem terasza mellett terebélyesedő platánfára.

„Koros és poros” – állapította meg magában az Író.

„Hatalmas és erős” – vélekedett az elmélázó barát, majd meglátását továbbfűzve feltette magamagának a kérdést: „Vajon mit gondolhat róla az Író? Aj, röpké, hiábavaló emberi élet! – legyintett bosszúsan. – Miért nincs nekem magasröptű képzeletem?” Válaszképp, egyszuszra felhajtotta féldecijét.

– Olvastál? – kérdezte Írónk váratlanul, hogy a platánfáról a pincérlányok alig-szoknyácskái alól kivillanó combjaira kalandozó figyelmét elterelje. Kamaszos bizsergést érzett, sóvárgást régmúlt nyarak árnylebbentő kora délelőtti után; amint osztálytársaival nekivágnak hegynek, völgynek, hogy fenyőillatú madárcsicsergésben ismerjék meg a másneműek testi rejtelmét.

– Olvastalak – felelte a barát némi állelkesedéssel, ami csak tovább mélyítette homlokredőző mélabúját. Ilyenkor okosat, szépet illik mondani, nem szorítkozhat az újságmellékletben megjelent novella tartalmára: Lajos elutazott ipszilon városba, és megölte az anyósát. Igen, a vejek néha megölik az anyósokat – álmukban többször is –, de soha nem vonatoznak értelemről meg végtelenről elmélkedve száz kilométereket, hogy ezt megtegyék. Kézenfekvőbb – „már megint a mamára hallgatsz!” – az asszonyt odahaza jól elfenekelni.

– Annál az átmenetnél, tudod... – kezdte mondókáját a barát.

„Megint nem értetted meg a lényegét” – nyugtázta magában az Író, majd érdeklődést mímelve az asztalra könyökölt. Jó dolog az, ha az írónak olvasó barátja van, aki ráadásul úgy dobálózik a szöveggörnyezet és – értelmezés; létmegélés és a... többi hasonló (hasonlóan lapos) fogalommal, mint ama kevesek a városban. Szerette volna magához ölelni a saját kis üzemmel, nagy házzal, szép családdal bíró nagydarab, mackójárású embert, meghálálni neki, hogy tévészés helyett, novellái végenincs körmondatait igyekszik kisilabizálni.

De mi ez a csend, miért hallgatott el?

– Írjál valamit a szerelemről! – kérte váratlanul a hűséges barát. – Az érzésről, ami megbolondít, elveszi az ember józan esztét.

– Hogy én, a szerelemről?! – csattant fel Írónk. – Na ne, ezt nem gondolhatod komolyan! Soha nem volt és nem is lesz írói célkitűzésem, hogy unatkozz, búvalbélélt háziasszonyokat boldogítsak. Nézzenek szappanoperát, menjenek

moziba! – dőlt hátra székében, s kezdetben nem tudta mire vélni barátja riadt tekintetét. – Csak nem!?!...

– De igen. Két szép fiam van, szerető feleségem, aki gondomat viseli... Örület! Lerombolok magam körül mindent.

– Szedd össze magad, gondolj a fiaid jövőjére!

– Csak arra a valakire tudok gondolni – temette széles tenyerébe máskor folyvást derűs arcát a barát. – De hát neked magyarázzam?...

– A szerelem semmi! – ugrott fel ültéből az Író, feldöntve műanyag székét. – Rémálom: ma van, holnap nincs! Nézz körül! Emberi nyomorúság mindenütt, de mert neked sok a pénzed...

A barát hirtelen felkapta a fejét.

– Most... most mért nézel így rám? – hebegett Írónk.

– Semmit nem tudsz a szerelemről – motyogta a barát. – Végtelen megértelem... – legyintett, miután felállt, és a farzsebéből előhalászott kötegnyi pénzből asztalra dobott ötvenesre ráfordította üres vodkás poharát.

– Bebizonyítom neked! – kiáltotta az Író a távozó barát után, de az már a kocsija kulcsával bibelődött, s végképp nem értette, mi a lószart akar a... firkász bebizonyítani.

Háta mögött egy feldöntött székkal, az asztallapon egy ötvenessel, Írónk úgy maradt ott a kávéház teraszán, hogy hirtelen se leülni, se elfutni nem tudott. Értékelni kezdte hát barátja rémrendes gesztusát, annak módját, ahogy kölcsönjeit az asztalokon hagyta, amiket vagy megadott, vagy nem. Általában az utóbbi megoldást részesítette előnyben.

„Egy féldeci vodka és egy kávé csak két hriveny” – osztott-szorzott magában, aztán zsebre tette az ötvenest, és a kiszámolt végösszeget az asztallapon hagyva azzal az eltökélt szándékkal vette útját a városközpont irányába, hogy útközben mindent alaposan megfigyel, az albérletében aprólékosan megír: bebizonyítja hitetlenkedő barátjának, hogy nem a szerelemről szól az élet.

„A piac, igen, az a tömény valóság! Holtbiztos, hogy nem a révült tekintetű szerelmespárok édelgő helye. Igen, drága barátom! Akarod a sánta-bonga koldusokkal, retkes bőrű gyerekprostikkal tele kapualjakat? Megkapod! Ahogy a korzó magamutogató népségét is. Ógyelegnek a szerencsétlenek föl-alá naphosszat, mert munkahely és remény nélkül, mi a jó frászt tudnának magukkal kezdeni!?

Micsodát?!

Úgy hiányzik nekik a szerelem, mint púp a hátukra! Hej, drága barátocskám, kézen fogva vezetlek el a találkahelyekre, ahol a fülíg szerelmesek szoktak randevúzni: szociális osztály, karitatív szervezet székháza, ingyen konyha...

Imígyen magáénak tudva az igazságot, az Író már-már futva igyekezett előrerúgató képzelete után. Piac, korzó, ingyen konyha... Valóságban, félúton járt, közel a kishídhhoz. A patak erejét kiszívta a kánikula, sással, náddal szegélyezett medrében alig csordogált némi víz. Kanális, pócegödör, nyitott szennyvízesatorna... A hidon túl újfent lehúzott ablakredőnyökkel megvakított családi házak sorfala várta. Szorongás, stressz, depresszió... Nagybetűs emberi szenvedés, ahogy egyik novellájában írta. Kissé fellengzős, hatásvadász megállapítás ugyan, de akkor is – az élet juszt sem a szerelemről szól!

Akkor miről?

Hitről, nemzetről, hazáról?

Hivatásról, sikerről, pénzről?

Síró, keserves, sivár élet...

Az Író váratlanul megszédült. A kapualj alól kisorjázó gyerekhad ugrált; kígyózó kérdőjelek vibráltak szeme előtt. „A hőség teszi – hessegette rémületét –, a számítógép előtt eltöltött éjszaka az oka, hogy... hogy meg kell állnia.”

– Ami sok, az sok! – fakadt ki fennhangon, s felfigyelt hevesen kalimpáló szívére, lüktető halántékára. – Nyugi, kicsikét pihenek!

A legközelebbi árnyék, egy hatalmas reklámtábla alatt kínálta magát. Írónk jól megnézte, majd a táblára pillantott: „Tedd magadat tisztába, használj!...” Tekintete véletlenül siklott az égre – még soha nem látta olyan kéknek, ragyogónak.

– Istenem – suttogetta – ennyi és így!?

Elindult. Lépett egyet, még egyet... Az árokparton álló tábla vasoszlopát markolta, mikor megfordult vele a világ. Az égből föld, a földből ég lett...

„Nem és nem!” – volt az első gondolata az Írónak, eszmélése után. Az ég kéken és áttetszően terült fölé, mintha mi sem történt volna. Holott a lelke már nem háborgott: csak fáradt volt, nagyon fáradt. Hallotta ugyan a fű zizegését, arcán érezte a langyos szellő cirógatását: de mégsem bírt megmozdulni. Aztán felállni nem mert. Talán attól félt, hogy az útpadkán szembetalálja magát hűségese barátjával; vagy magával a...

Gyáva dolog a halálra gondolni!

Írónk nem hordta kívül a bánatát, befelé sírt, ha búsult, de ezegyszer nem szégyellte: hadd bámulják a könnyeit. Ő felállt, s ha lassan, meg-megállva is, de volt bátorsága elindulni az ismerős-ismeretlen úton!

Hová és miért?

Könnyein át nem a ledubló vakolatú tűzfalakat, a csáléra álló tetőcserepeket, az árkokba gérázdo szennylevet látta, mint egyébként. Az útszéli szeméthegeyek, rozsdásodó vaskapuk sem tudták érdekelni. Valami megmagyarázhatatlan időtlenségben lépdelt, ahol az embert túlélő házaknak, tárgyaknak vajmi

kevés jelentőségük van. Gyöngéd érzelmek népesítették be képzeletbeli örökkévalóságát. Eszébe nem jutott, hogy sintérért kiáltson a falkába verődött kóbor kutyák láttán; vagy csöndért: mert a kamionoknak az a dolguk, hogy dübörögjenek, a szeméten marakodó varjaknak, hogy kárognak, neki meg... Igen, neki meg az a dolga, hogy mihamarább magához ölelje, bátorítsa hűséges barátját.

A piacon már szedelőzködtek az árusok, mire odaért. Az elnéptelenedő standok között néhány fiatal párocscsa sétált; fél áron hozzájuthattak ehhez-ahhoz. Barátja ötvenesével a kezében, hol ide, hol oda indult. Máskor vodkát vett, jobb fajta cigarettát, olajos halat, mert szerette. A máskor azonban máskor volt, s a most azt nem akarta megismételni. Végül virágot vásárolt. Hogy kinek? Virágot a virágért. Aztán hazaindult, süket és sivár albérletébe.

Írónk szobáját cigarettafüstös, áporodott szag uralta. Számítógépének monitora kékes fénnel világított az asztalon. Az egészben volt valami démoni, múltba szuggeráló erő. Tétovázott. Hosszú körmondataira gondolt, a nagy igazságra, amit illene megírnia.

Minek, kinek?

„A lószart sem érdekli!” – mondaná barátja.

– Mi van, ha mégis igaza van? – tette fel az Író a költői kérdést, s válasz helyett széthúzta a függönyt, kitárta az ablakot; kikapcsolta a számítógépet, előszedte régi írógépét az ágy alól: letörölgette, ellenőrizte, papírt fűzött bele. Pillanatok alatt.

Pihenésképpen mélyen tüdőre szívta a szobába beáramló friss levegőt, aztán odaült az írógépéhez, hogy megírja ezt a novellát.

Nagybereg, 2006-2009

Zuhanás

Csöndes eső esik.

A nagyszemű zápor földbe paskolja a kerti veteményt, feltölti vízzel az útmenti árkokat, s amilyen gyorsan előáll, oly gyorsan elcsendesedik. A pöszmötölő, szemerkélő esőt ellenben nem kíséri villámlás, mennydörgés, fákat tördelő, tetőcserép-szagató szélvihar: összefüggő, sötétszürke fellegei suttyomban borítják el az eget, s ha elerednek, kitartóan szöszmötölnek, csurognak-csepegnek napokig. S lassacskán átnedvesednek a felsőruhák, előkerülnek a gumicsizmák; egybemosódnak az épületek, a fák és a hegyek körvonalai. Mázsás súlyúvá nehezül az időtlen szürkület, ázó verebek gubbasztanak az eperfán.

Odakint hűvös van.

A kertekben, a szántóföldeken vígan húzik a sár. Már ha nem állnak a földek parlagon. Mikor kevesen vetnek, keveset aratnak – mondogatják az öregek. Nem mintha régen több lett volna az aratni való: a kombájn nem sülyyedett tengelyig, feneklett meg lépten-nyomon a felázott földben, a mezei utak pocsolyáiban. Átkozott egy idő, esik és esik: betakarításkor, nem első ízben. Oda a termés! Ami búzát a gyom, a ragadós galaj nem fojtott meg, azt az üszök viszi el, s e mind makacsabb tényen az alvás sem segít. Aludhat rá az ember akárhányat, az álom is esős idő. Vízcepp a szőlőfürtön: lisztharmat, perenoszpóra, burgonyavész...

A hálószoba vaksötét. Verem.

Mozdulni, minek?

Menni, hová?

Éjszaka van.

A hágókat lassan egy hete, hogy eltorlaszolták a hegygerincekre könyöklő szürke fellegek. Mert... mert így tartotta kedvük, így látta jónak a magasságos... Istenem, miért?

Iváni Emil virraszt. Rövidke álma nem tudta kibékíteni a gondokkal terhelt valósággal. Pólóját, paplanát átnedvesítette az izzadság. Vissza kéne aludni, nem gondolni semmire. Álom, álom... Jól tudták a régiek: ungvári bor, beregi búza, nyíri makk nem tesz bőséget. Mire jó hát az önemésztés, miért az álomzargató zenebona? Ha így folytatja, az örültek házában fog kikötni. Tessék, már hallucinál, sípoló magas hangokkal váltakozik a véráram tompa lüktetése, zúgatja fülében az éj csöndjét. Csöndes éji zene. Egy fenét! Legjobb volna nem gondolkozni, csak lenni, ellenni valahogy. Tücsköt herélni a fűben hajnaltól napestig.

– Alszol? – kérdezi váratlanul Iváni.

– Igen – hangzik a nem remélt válasz, s Ivániné alatt megnyikordul az ágy. Az ura felé fordult, mint mindig, ha fontosat akart mondani. A lényeges dolog általában: csitítást, bátorítást jelent, vagy némi kis fejmosást.

– Mért hallgatsz? – kérdezi halkan Iváni Emil. Nem akar osztozkodni, veszekedni – volt belőle a héten elég! –, biztató szóra vágyik, picike megértésre. A végén még esztét veszi a süketítő fülzúgás, összepréseli a hálószoba vaksötétje, megnémítja a haragszom rád szótlansága. Ne láss, ne hallj, ne szólj! A tévéműsorokban ültetnek majmokat a köszörűköre, mutogatják, hogy tudnak örülni a farkuknak. Na, melyik adásban?

– Nem emlékszel?

– Nem. Nem tudom, mire kellene emlékezmem, érdemes-e emlékezni bármire is!

– Kapcsoljam fel az éjjeli lámpát?

– Hagyj békén!!!

Iváni Emil meghökken. Az még rendjén van, ha önágyasága utóbb felül, és vagy zokog, vagy hosszas pityergésbe kezd – legfeljebb, kevesebbet pisil. De mi ez a fülsértő felfortyanás, ez a...?! Könnyű okosnak lenni, mikor süt a nap és kék az ég; tele a pénztárca, hízelgőkkel a tornác.

– Három majmocskára gondoltam... – kezd magyarázkodásba Iváni.

– Micsodára!? – tromfol ura szavára Ivániné. – Megbolondultál, vagy mi a frász lelt?! Nyakunkon a gépkocsi törlesztő részlete, nagyfiunk egyetemi tandíja, a nyugdíjalapba való befizetés, az adóhátralék... Soroljam még?

– Pár kaszással... marokszedővel... – keresgéli a szavakat Iváni Emil, s váratlanul elhallgat, lenyeli mondata végét. Honnan vesz kaszásokat, marokszedőket? Nincs visszaút, nem bújhat vissza a fantengelyes világba. Ha valaki, akkor ő nem! Szószólója volt a kolhozvagyon felosztásának, az első között bérelt földet, vásárolt traktort, társult, nem kevés pénzel, a komákkal közös használt kombájn megvásárlásához.

– Én és a pulya meg majd fogjuk a cséphadarót, és csitt-csatt kicsépeljük a termést – mi az nekünk! Tíz hektár búza meg se kottyán, akár napszámba is elmehetünk. Persze csak akkor, ha a faluban támad még valakinek egy ilyen hasonlóan okos ötlete.

– Felötlött bennem, eszembe jutott a... három majom...

– Csak nem rám, és a két fiúkra célzol!? Mondjad, mit akarsz belőlünk kihozni?

Iváni Emilné felül. Sírás fojtogatja. A páros ágyat – nem először –, már a második esős nap, veszekedésbe torkoló éjszakáján elhúzták egymástól. Fálnak dőlhet, ha akar, fennhangon zokoghat, óbégathat, ahogy a száján kifér. Nem teszi. Ki értené, vigasztalná meg, kicsoda?

– Hétvégére jó időt mond a rádió.

– Tegnapelőtt mára jósolta. Jár a szájuk, hazudoznak jobbra-balra! A szerencsétlen paraszt meg ki sem mászik az egyik bajból, már fojtogatja a másik.

Nincs, aki segítse, senkiben se bízhat – heveskedik Ivániné, s közben magára gondol, hagyja, hogy eleredjenek a könnyei. Fodrászszalonban dolgozhatna, és... és nem győzné elkölteni a borralalót; vagy, amennyi munkát a fölbe ölt, annyival üzlete, kuncsaftköre, saját keresete lehetne. Nem, a drágalátos urának föld kellett, jószág, munka szakadásig. Hogy legyen másnak pénze, verejtékes nyomorúságukon hízzanak a hivatalokban lebzselő... paraziták; hadd tudják köszörülni a nyelvüket a falubeli irigyek. – Bezzeg a munkát nem irigylik, csak a van-t látják meg az udvaron! – szipogja.

– Te vagy a hibás: csak te!

Iváni hallgat. A farmerkedés az ő szele, de akkor is... Nem volt elég a vádaskodásból, számonkérésből; az éjt nappallá tevő veszekedésekből?! A rohadt életbe: vége lesz valahára!?

Iváni Emil megszólal, nagyon halkán:

– Befejezted? Felkapcsolhatom az éjjeli lámpát, ha gondolod.

Ivániné szeme kikerekedik, villámokat szór a szoba sötétjében. Az hagyján, hogy az ura békülni akar, de hogy összetolják az ágyakat, és elkezdjenek... üzekedni, mint a nyúlak a ketrecben, az... az... Nincs rá szó! A ringyók nem művelik, nem hogy egy tisztességes családanya!

– Mondjad, minek hiszel engem, borlányrak, utolsó riherogynak, bárcásnak!? Vagy azt képzelitek, ti férfiak, hogy elég a fehércseléd hátsófelét megpaskolni, és minden el lesz felejtve? Betelt a pohár, hogy tudjad! Régen készülök rá, de holnap, esküszöm, beadom a válókeresetet – be én! Nézhetsz magadon körül, állhatsz egyik lábadról a másikra, beleverheted a... tudományodat harminc hektár földedbe, hogy abba!

– Tetű fogja enni a szádat! Innen a háztól, egy gyufaszálat el nem viszel, úgy mégy vissza anyádhoz, ahogy eljöttél: pucér fenékkal!

A hálószoba sötét verem, a csönd hosszú.

Meddig még?

Aszály, belvíz, jégeső...

A fagyos némaság eleddig semmit nem oldott meg. Most sem fog. Legfeljebb elnyújtja a torzsalkodást, tovább szélesíti a két ágy közötti képzeletbeli szakadékat. Okkal félti hát Iváni Emil a félnivalóját; próbálja a gond elhurkolt kacsját kibogozni magába Ivániné. Elég egy hangos, haragos szó, és viszályuk végzetükké fajulhat.

Mitévők legyenek?

Éjszaka van.

Odakint eső esik, hideg van.

A föld ázik, a fülemüle hallgat, fázik.

Csuromvíz minden.

Iváni leveszi átizzadt pólóját. Ivániné kibújik könnyektől maszatos hálóingéből.

Az éjjeli lámpa fénye kivetül az ablakon.

Csendes eső mossa az eperfa lombját.

Nagybereg, 2009

A fehér ajtón túl

Mottó:

(EMBERTÍPUSOK)

- ideológusok-kuruzslók –
- csodatévő hőburok izoterma –
- depresszió @. hu.+++ –
- szívtipró liliom = agytromboló!!! –
- fajfenntartó önvédelmi kényszer –

Még ma kikérezkedem: sürgős, elodázhatatlan dolgot kell elkezdenem, elvégeznem és befejeznem. Muszáj utaznom és megérkezniem.

Tudjátok, állítólag a fehér ajtón túl kezdődik az ismeretlen. A tavasz, a nyár, az ősz és a történet, az én igaz történetem. Megtörténeked majd, tudjátok, lesz miről mesélnem. És lesz miről mesélnem, mert abban biztos vagyok, hogy a valóságos emberek, akikkel összehoz a sors, eléggé idegenek lesznek ahhoz, hogy a történetem értelmet adjon.

Az értelem ott kezdődik, ahol az ismeretlen.

Valóban ott kezdődik?

Érdekes... Voltaképpen, mi az értelem? Lázadás, megalázkodás, vagy csak vékonyka Ariadné-fonál, ami viszontagságos utazások során visszavezeti az embert önmagához? Vagy elszakíthatatlan vége-nincs vastag kötelék, amin, és amitől halálunkig függünk? Netán örök ellentéteink színtere: a látható, a hallható, a tapintható valóságunk lenne?

Nem tudom.

Nem tudom, miért fizetek, és mennyit fizessek. De fizetnem mindenképpen kell, ha az ajtón kívülre akarok jutni, az első látásra idegen és kiismerhetetlennek tűnő emberek közé, hogy megtörténjen velem, aminek meg kell történni.

Erről van szó.

Rólam, rólatok, aztán megint rólam. Feltételes létezésemről, ami a meg- és kiismert emberek, történetek közül, újra csak vágyódva sandít majd az ismeretlenbe. S mit fogok látni? Egy másik fehér ajtót, oxidálódott rézkilincssel. Embereket, akik hol nevetgélve, hol dühöngve járnak föl-alá az ajtó előtt. Gyűlölködve irigykednek, irigykedve gyűlölködnek, végül gyönyört ígérve egymást akarják, s mindezt értelmes dolognak tartják.

Jelen időben, én is értelmesen irigykedem és üzekedem. Meglehet, ha néha nem gondolnék arra, hogy mi lenne, ha váratlanul kinyílna az ajtó, és észrevétlenül kisíllanhatnék, ki, az ismeretlen emberek és történetek közé, boldog ápoltnak tarthatnám magam, akit egy egész ország istápol – ingyen.

Amúgy, fura dolog a pénz. Ha nincs, kishitű vagyok. Magyarázkodom, és magyarázatra vágyom, hogy a nevén nevezett dolgok értéküket veszítsék. Ha meg van pénzem, óhatatlanul utolér az önteltség: nyakra –főre ígérem a gyönyört,

s egyenlőként kevélykedem az egyenlőkkel. Ez bármikor előfordulhat. Lehet még ma, de az sem kizárt, hogy holnap. Az egészben az a szomorú, ha fizetnem kell, márpedig fizetnem kell, peták nélkül kerülök az ajtón túlra. Kishitű leszek, irigykedve sandítok az idegenekre, megtörtént történeteikre, s ha nem tudom befogni a számat, márpedig nem tudom, pardon nélkül elértéktelenítek magam körül mindent.

Rosszul van kitalálva. Miért kell az ingyenért is megfizetnünk?

Miért nem mehetek ki, pénzzel a zsebemben?

Kérdeztem valamit!

Egyszerű lenne a dolog. Nem üzekednék jobbra-balra, az idegeneket feldicsérném; az ártatlanokat megmenteném, a bűnösöket elítélném, meg hasonlók. Esküszöm!

Mibe se kerül a szabadág.

Szabadság: felelősség!

Ó, de szép lenne! Nem kellene kérőzködnünk, fizetgetnünk, szabadon ki és bejárhatnánk a rozogakilincső fehér ajtón, hogy elvégezhesük halaszthatatlan dolgainkat. Mert ugye be akarjuk fejezni azokat? Szépen, ahogy az életet kellene.

Elég baj az nekem, hogy jelen pillanatban nem értem, hogy miért és hogyan fejezem be... Tudjátok, mire gondolok. Nem tudok irigykedni rá, nincs jogom elértékteleníteni. Félek tőle. Félek a perctől, mikor az ismerőseim körbeállnak, és... és közben sajnáltatják magukat unalmas történeteikkel. Borzonganak merev életteleniségtől, ahelyett, hogy meg nem történt történeteimet siratnák. A gyávaságot.

Gyávák vagyunk.

Nem akarok gyávaként meghalni!

Nyissátok, tájrátok ki sarkig az átokvert ajtót!

Ó, szabadság! Te vagy az egyetlen értelmes dolog az életben: az értelem értelme. Állapot, amelyben a kibogozhatatlant kibogozhatom, a megoldhatatlant megoldhatom, az élhetőt megélhetem.

Istenem, miért nem vagyok szabad! Mért kell nap mint nap megfelelnem, folyton-folyvást megfelelnem? Kinek és minek huzakodom ostoba álmokkal, amiket helyettem álmodtak megfelleltetett hivatásos álmodozók? Holott tudva tudják, és ti is tudjátok, hogy a fehér ajtó mögött meg nem történt történetek várnak rám.

Fáj ezt tudni. De legjobban az fáj, hogy üres zsebbel tudnom kell: a kevés jót, és persze a sok-sok rosszat is muszáj megfizetnem. Ha nem ma, akkor holnap.

Mi vagyok én, Krözus?!

Értsétek meg, ki akarok menni! Hiszen tudjátok, utaznom kell és megérkezni oda, ahol idegenek az emberek, s várnak rám meg nem történt történeteim.

(Jelenlét)

*Tél(re) ébred(ve) tavasz(ból)
Szakít(ott) jácint könyvlap(on)
Sorközök(be) süppedt kor sárga
Szirmok zörög(nek) ágyam(on)*

*Hanyatt fekszem nem cselekvő
Múlt(at) lapoz(va) jelen lét
Iromba hit(tel) préselt lenni
Virág gyökere szeret(nék)*

Vári, 1992

Ítéletidő

Zenével kísért egyfelvonásos drámai mű

„Rosszal fizettek nekem a jóért,
és rám támadtak,
mivel a jóra törekedtem.”

Assisi Szent Ferenc: Sextára V. zsoltár.

Szereplők:

Kolos atya, ferences-rendi szerzetes

fr. Dénes, ferences-rendi szerzetes

Béla

Máté

Marocha, beregi főispán

Hubert, Lampertháza főbírája

András pap, Lampertháza lelkésze

Halábori

Bégányi

Kerepeci

Macsolai

Futár

Három szepességbeli cipszer kereskedő

Benedek-rendi szerzetes

Mesterlegények, nemesek

Lampertháza környéki nemesek

A darab 1. és 2., 5. és 6., 8. és 9., 14. és 15., 15. és 16., 16. és 17. jeleneteit középkori egyházi énekek kötik össze. A 12. jelenete középkori világi ének vezeti föl.

Szín: XIV. századi polgári lakóház alapjainak maradványai, itt-ott magasabb falromokkal.

Történik Lampertházán (Beregszászon), 1395 májusában.

Kódexet másoló bencés szerzetes, íróállványnál:

Az Úr 1386. esztendejében a Horváti főurak fogságba vetik Anjou Máriát, magyar királynőt és anyját, néhai Lajos király hites feleségét, Erzsébet anyakirálynét. Garai Miklós nádort és Forgách Balázs pohárnokmestert leölik.

Az Úr 1387. esztendejének elején Novigrád várában Erzsébet anyakirálynét lánya, az alig tizenhét esztendőös Mária királynő szeme előtt az ellenpárti főurak megfojtják.

Az Úr 1387. esztendejének júniusában Mária királynőt ura, Luxemburgi Zsigmond kiszabadítja volt abból a fogságból, amely alatt Horváth János bán és az Polisnai János tartották Novigrád várában.

Az Úr 1388. esztendejében Boszniából az ellenpárt újbóli serege tört az országra a Horvátiak vezetésével. Kis Károly fiát, Nápolyi Lászlót kívánják trónra segíteni. Zsigmond király győzedelmeskedik felettük. Hédervári Kont Istvánt és az elfogott többi ellenpárti vezetőt még ez esztendőben Budán kivégezteti.

Az Úr 1395. esztendejének tavaszán Mária királynő áldott állapotban lezuhan lováról...

1. Jelenet

Marocha és Hubert

Marocha: Az én dolgom intézkedni az udvari káptalan és a hadapródok személye felől.

Hubert: Tudtommal, a királynék házának udvari káplánja a mindenkori lampertházi lelkész.

Marocha: Ezúttal Kolos atyát jelölték a feladatra, az ő tiszte lesz ellátni a teendőket. Ferences-rendi barátunk érti a dolgát.

Hubert: Tiltakozom! Lajos királyunk oklevelében, civitás de Lampert-háza... Kérem én, kik azok, akik átnyúlva a városi tanács feje fölött, oklevelekkel bizonyítható jogainkat semmibe véve, bátorságot vesznek és erőt rajtunk, kiváltságainkat lábbal tiporják...?

Marocha: Ne cifrázza tovább, bíró uram! Mint bizonyára tudja, a lovászmestert illeti a bizalmi emberek kiválasztása.

Hubert: Ezek szerint városom polgárai nem megbízhatóak Marocha beregi főispán és udvari lovászmester szemében! Hallatlan! Felháborító! Ötven köből bor marad a pincékben és letiltatik a borkimérés!

Marocha: Eszenyből hozatok bort.

Hubert: A városba aligha.

Marocha: Hubertkém!

Hubert: Vagy András pap lesz a királynék házának a káplánja...

Marocha: Vagy? Tudja mit, főbíró uram: még egyszer annyi.

Hubert: Mi még egyszer annyi?

Marocha: Megtoldja még ötven köből borral az ellátmányt, és ígérem, András pap lesz a káptalan.

Hubert: Áron vett ígéret bajt hoz a házhoz. Okultunk a négy évvel ezelőtt történekekből; a városban részeg fejjel föl-lenyargalászó nemesek nemtelen viselkedéséből.

Marocha: A céhbeli mesterlegények kezdték a civódást.

Béla és Máté jönnek.

Béla, Máté: Laudetur!

Hubert: In aeternum! (*Marochához.*) A legények?! Nem a nemesek állták útját az ájtatosságból hazaigyekvő asszonyainknak?

Béla: Apát urunk üzenetét hoztuk.

Marocha: Annak előtte, vajon kik agyabugyálták el a két hadapródot? Na, vajon kicsodák?

Hubert: Mit tudom én! (*A fiúk felé fordul.*) Mi baj? Kolos atya nincs megelégedve a kőfaragók munkájával?

Béla: Kolos atya dicsérettel szól a württembergi mesterekről.

Hubert: Örömmel hallom!

Máté: A királynői kíséret tartását nehezményezi.

Béla: A héttagú kíséret, a kocsisok, a két szoror, akik Mária királynő ápolására vannak rendelve, apránként felemészti a kolostorbővítésre szánt pénzt.

Hubert: És akkor én most mit tegyek? A város csak a tárnokmesternek tartozik egynapi, méltóságához illő ellátással. A faizás és a legeltetés királynői jogának haszonélvezői a koldulórendek. Ossa meg a terheket Kolos atya a domonkosokkal. (*Marochához fordul.*) Huszonöt köből, egy korttyal sem több.

Marocha: Negyven.

Hubert: Az nagyon sok! Harmincban még benne lennék, de a városi tanácsot nem tudom megkerülni.

Marocha: Emlékeztesse őket a város veszni látszó privilégiumaira!

Hubert: Nagyon nem tetszik ez nekem.

2. Jelenet

Kolos atya és fr. Dénes

fr. Dénes: Atyám, megint borzalmat álmodtam. Mária jégágyon feküdt, ölen a síró kisdeddel. Jéggé dermedt pásztorok állták körbe...

Kolos atya: A meg nem született kiállt értünk. Mint tudod, Mária királynénk áldott állapotban volt, mikor levetette magáról a megvadult ló, ezért kísért ez az álom.

fr. Dénes: Gyáva voltam, elmenekültem. A behavazott mezőn elhullott barmok tetemei feketélltek, vércseppek hültek a lábnyomokban... *(Letérdel.)* Atyám, rettenetesen félek!

Kolos atya: Lázás vagy, beteg, Dénes barát, ágaskodik benned a gonosz.

fr. Dénes: szólítottam az urat, de a félelem hidege nem és nem enged, vacog mindenem. Elveszek!

Kolos atya: „Te vagy a védelmezőnk, őrállónk és oltalmazónk. Te vagy az erősség, Te vagy az enyhülés...”

fr. Dénes: „Te vagy a reményünk, te vagy a hitünk, Te vagy a szeretetünk, te vagy minden édességünk, Te vagy a mi örök életünk: nagy és csodálatos Úr, mindenható isten, irgalmas üdvözítő.”

3. Jelenet

Kerepeci, Bégányi, Halábori, Macsolai. Mindannyian részegek.

Kerepeci: Ismered, a Hegyvégén lakó kékszemű leányzót?

Macsolai: Nem ismerem.

Kerepeci: Nem ismered a tímár lányát.

Bégányi: A tímár nem kékszemű.

Halábori: Megtették hadapródnak a Cseh... Cseh Jakabot. Ki vívta meg Novigrádot, én vagy a Cseh Ja... Jakab?

Macsolai: Piperkőc.

Kerepeci: A tímár lánya hosszú hajú. Olyan hosszú haja van, hogy na, és szőke, végig szőke...

Halábori: Az idegenek mind egyformák. Talpnyalók egytől egyig! Én szabadítottam ki Mária királynét, vívtam meg Novigrádot!

Macsolai: Egyedül?

Bégányi: Éljen Zsigmond király!

Halábori: Le a Horvátiakkal!

Kerepeci: Az a...! Áh, azt látni kell! Szinte lebeg... szinte lebeg...

Halábori: Csüccs! *(Szertehevernek.)* Itt van ez a kulacs, halljátok, feleim?!

Bégányi: Magyarul kotyog: korty... ra, korty... ra...

Macsolai: A kékszemű Jakabot talpra állítjuk.

Bégányi: A Jakabnak nem jár!

Halábori: Igazad van. Nesze, igyál!

Bégányi: A királyra!

Macsolai: Bort!

Kerepeci: Bora is van a tímárnak. *(Elmarkolja Macsolaitól a kulacsot.)*
Pfuj! Ez tímár borához képest pocsolya!

Halábori: A Cseh... a javából iszik.

Macsolai: Bort!

Hubert jön

Hubert: Jól elbújtatok.

Halábori *(feltápaszkodik):* Ez az a hely, vagy nem?

Hubert: Majdnem. A többieket hol hagytad?

Halábori: Egy, kettő, három... megvagyunk. Három vitézt ígértem.

Hubert: A tímár háza jól védhető, kész erőd. Kevesen lesztek.

Halábori: Novigrádot megvítettük... Ráengedjük a vörös kakast.

Hubert: Hiába ég porig a ház, attól a tímár még főbíró lesz.

Kerepeci: Karóba a tímárral, Matildot akarom!

Hubert *(lehajol Kerepecihez):* Megkapod.

Kerepeci: Esküszöm, ezzel a két kezemmel zsigerelem ki a tímárt!

4. Jelenet

fr. Dénes, Béla, Cseh Jakab

fr. Dénes *(a háttérben térdel):* „Jöjjön el a te országod, hogy te uralkodj bennünk kegyelmeddel, és vezess bennünket a te országodba, ahol színed látása homálytalan, szereteted tökéletes, barátságod boldogságot árasztó, élvezésed örökké tartó.”

Cseh Jakab: Semmi dolgom itt! Az élelem átadása az apácáknak, nem hadapródi tiszt! Sértő rám nézve!

fr. Dénes: „Legyen meg a Te akaratod, miképpen a mennyben, azonképpen itt a földön is, hogy teljes szívből szeressünk téged, és szüntelenül Reád gondoljunk, hogy teljes lelkünkéből mindig Te utánad sóvárogjunk, hogy teljes elménkből minden szándékunkat Feléd irányozzuk...”

Béla (*Cseh Jakabhoz*): Marocha főispán, kérdőre vonta apátunkat, Kolos atyát. Lovászmesteri jogaira hivatkozott, hogy a királynő személye körüli teendők irányítása az ő feladata. Kikelt magából, káromkodott, és végül kijelentette, hogy ő nem fogja se a nemesek, se a polgárok útját elállni, ha azok a királyné elé kívánnak járulni.

fr. Dénes: „... És mindenben a Te tiszteletedet keressük. S hogy végül minden erőnkől minden képességünket, lelkünk és testünk minden rezdülését a te szereteted szolgálatára fordítsuk és semmi másra...”

Béla: A város is háborog. A királynéi kíséret nemesei hitelbe múltatták az időt, míg szolgástól, kocsistól el nem vágtattak Nagyvárad irányába. A kifizetetlen számláknak hosszú a listája.

fr. Dénes: „... Felebarátainkat úgy szeressük, mint önmagunkat, erőnkhez képest iparkodjunk mindenkit szeretetre gyullasztani, mások szerencséjén nem kevésbé örülni, mint a magunkén, szerencsétlenségükben részvétellel lenni irántuk, és senkit meg nem bántani...”

Máté jön elemőzsiás kosárral

Béla: Megjött Máté.

Máté: Késtem? Útközben részeg nemesek tartóztattak fel, vissza akartak parancsolni a kolostorba. Nem veszem a számra a szavaikat. De Istennek hála, végül mégis csak utamra engedtek. A nővérek nem türelmetlenek?

fr. Dénes: „... Mindennapi kenyerünket a te szerelmes Fiadat, a mi Urunk Jézus krisztust add meg nekünk ma: annak a szeretetnek az emlékezetére, megértésére és tiszteletére, amellyel irántunk viseltetett, amiket értünk mondott, tett és szenvedett.”

Béla: A királynő?... (*Apáca jön.*)

Máté (*átadja az apácának a kosarat*): Holnap fügetortát hozok, töltött csukát, bárányhúst sóskával...

5. Jelenet

Marocha, András pap

András pap: Megértem, hogy nem engedik a gyengélkedő Mária királyné színe elé a nemeseket, a polgárokat, de hogy az udvari káplánt is kizárják, az, több mint felháborító!

Marocha: Hubert nem küldi a bort.

András pap: Kolos atyának ott a kolostor, érje be vele! Mi jogon kontárkodik bele a város ügyeibe?!

Marocha: Mondom, Hubert nem küldi a bort.

András pap: Ha tesz, vagy fellép Kolos atya ellen, nem is fogja. Bennünket illet a káptalanság.

Marocha: Mondja ezt a szomjúzó, háborgó hadapródoknak, hátha megnyugszanak tőle.

András pap: Úgy látom, a nápolyiak szekerét tolják egyesek.

Marocha: Téved, Jagellóét.

András pap: A lengyel király nagyobb dicsőségére, vajha nyitát pincekaput a főbíró.

Marocha: Higgyen nekem, András tisztelendő. Kifizetődőbb dolog bűnbocsátó cédulát árulni, mint a főbíróval a pincét őriztetni.

András pap dühösen el. Kolos atya és Máté jön.

Kolos atya (Mátéhoz): A tegnap pogányaihoz kerülve, hirdessétek Isten dicséretét! Isten az ember boldogsága, mert Ő „a szerelem, a szeretet, a megnyugvás, a biztonság, a felüdülés.” Figyelmezzetek a sorsüldözöttekre, hogy isten szeretetében megtalálják a „gazdagságot és a beteljesülést.”

Marocha: Kis hatalmat sok ellenfélen próbára tenni: butaság. Rajta veszhetsz, Kolos atya!

Kolos atya: Az én hatalmam a hit, erőm az imádság.

Marocha: András papnak más a véleménye, Nápolyiakat lát minden bokorban.

Kolos atya: Szegényt a városi tanács uszítja rám. Huberttel az élen, újabb privilégiumokat szeretnének kicsikarni a királynétól.

Marocha: Jól gondolod. Mindenesetre, a tőlem telhetőt megteszem. Pontosabban, már amihez jogom van.

Kolos atya: A lengyel király vitézei mikorra várhatók?

Marocha: Ideküldik egy emberüket. Az uzsoki hágóig ugyanis, magyarjainkkal kísérem el a frátereket.

Kolos atya: Nem értem.

Marocha: Jagelló területszerző étvágya távolságtartásra készíteti Zsigmond királyunkat.

Kolos atya: Milyen messze van a litvánok földre?

Marocha: Harmincnapi járóföldre.

6. Jelenet

fr. Dénes, Béla

Béla: Síri csend van odabent.

fr. Dénes: „Számodra, Uram, még a csend is dicséret” – idézi apát urunk az írást, és arra tanít, hogy a magány csendje is Őt dicséri.

Béla *(leül a kövekre):* Semmi nesz, mintha senki sem lenne odabent.

fr. Dénes *(letelepszik Béla lábaihoz):* A semmiben mért keresel bizonyosságot? Van is, nincs is. Az Úr akarta, hogy legyen is, meg ne is: tisztelnünk kell az Ő akaratát.

Béla: A semmit...?

fr. Dénes: A semmiben is megváltónk gondos akarata nyilvánul meg, Béla, ami megóv bennünket gyengeségeinktől, és az életre vezet, hogy szívünkben szövelljen az ének: „Áldott légy Uram, és minden alkotásod, / legfőképpen urunk-bátyánk a Nap, aki a napalt adja, / És aki ránk deríti a te világosságod, / És szép ő és sugárzó, nagy ragyogással ékes, / A Te képed, fölséges, áldjon Uram, Tűz bátyánk, / Vele gyújtasz világot éjszakán, / És szép ő és erős, hatalmas és vidám.”

Hubert és András pap jön, nyomukban Cseh Jakab

Cseh Jakab: Nem bírtam feltartóztatni őket.

Hubert *(széttékeri a kezében lévő pergament):* Lajos királyunk özvegye, Erzsébet királyné hatvanhétben kelt levelében kimondja, hogy a királynék házában tartott udvar káplánja a mindenkori lampertházi lelkész.

András pap: Kötelességemben gátoltok, félre az utamból!

fr. Dénes: A mi tisztünk nem az ajtónállás. Ünnepejük az Úr Vacsoráját, hogy az élet számára megnyíljon a teremtet világ.

Hubert: Jelentsétek Mária királynénak, hogy színe elé akarunk járulni!

Béla: A lakrész küszöbét nekünk tilos átlépni.

Hubert: Mit jelentsen ez?

András pap: Nyilván a két szoror miatt. De nem tesz semmit, én áldozópap vagyok. Itt várjon!

Cseh Jakab *(kivonja kardját):* Csak a főispán tudtával és beleegyezésével!

Hubert: Jakab, hol van most Marocha?

Cseh Jakab: Akárhonnan lehet, de míg nincs itt, élve a lakrészbe senki a lábát be nem teheti!

Hubert: Majd adok én neki bort meg pénzhitelt!

Cseh Jakab: Rám hiába néz.

Hubert: Látom, megfélemedztél az öt dukát tartozásodról, a homokiakról. Tudod-e, hogy irás van nálam, pecsétes, ami által kipörölhetnek a birtokodból?

Cseh Jakab: Akkor sem.

Hubert: Beengeded a királynő elé a papot és... *(Jakab füléhez hajol.)* Mit szólsz hozzá?

Cseh Jakab: Köt az esküm.

Hubert: Csökönyös számár! A homokiak nyerik meg a pört, Marocha nem fog melléd állni. *(Cseh Jakab egy pillanatra leengedi a kardját.)*

András pap *(rámordul az ajtó elé térdelő fr. Dénesre):* Kotródj! Takarodj az utamból!

fr. Dénes: „Ó, ti mindnyájan, kik jártok-keltek az úton, nézzetek ide és lássatok: van-e oly fájdalom, mint az én fájdalмам?”

7. Jelenet

Kolos atya, Futár

Kolos atya: A litván földre küldendő rendtestvéreim útra készek.

Futár: Mind a harminc?

Kolos atya: Míg nem készül el kolostorunk új szárnya, nem telik tőlünk többre tizenöttnél.

Futár: Az érsek úr elégedetlen lesz.

Kolos atya: Lokeit Erzsébet királynénk, ha kért, adott is. Megboldogult elődöm, tucatnyi rendtestvérem dán földre való küldéséért jelenlegi kolostorunkat kapta, a javadalmakkal egyetemben.

Futár: Az érsek úr megértő.

Kolos atya: Tőle segítséget várok, nem megértést. A kőfaragók, ácsok pénzért dolgoznak.

Futár: Egerben is sok a gond. A nemesség szervezkedik, kétségbe vonják apostoli királyunk, Zsigmond uralkodásának a jogosságát. Kis Károly fiát, Nápolyi Lászlót szeretnék látni a magyar trónon, nem okultak a Kont vitézt és társait sújtó ítéletből.

Kolos atya: Mária királyné?

Futár: A király... né súlyosan beteg, esetleges halála belviszály, háború kezdetét jelentheti.

Kolos atya: Mi lesz velünk, ha véletlenül kiderül az igazság, hogy nincs itt a királyné! Mit tegyek akkor?

Futár: Nem fog kiderülni. Egy héten belül itt lesz a királynéi kíséret, és a „királynét” átszállítják Esztergomba vagy Nagyváradra.

Kolos atya: Egy hét nagy idő.

Futár: A tímárt nem találtam odahaza. Üzenik néki, hogy a főbíróválasztás után megkapja a pénzt. Hiánytalanul. Addig is félje Hubert főbíró és a főispánt. Csak a Macsolai nevezetű köznemesre számíthat, eddigi segítségét, Haláborít, kerülje.

8. Jelenet

A 6. Jelenet folytatása

fr. Dénes: „Mert ebek falkája ólálkodik körülöttem, gonosztevők serege fogott közre.”

András pap: Jakab, vidd el az ajtóból!

fr. Dénes: „Ők megvizsgáltak és bámultak engem: elosztották maguk között ruhámat, megszámlálták minden csontomat.”

András pap: A fenébe!...

fr. Dénes: „Átlyuggatták kezemet-lábamat, megszámlálták minden csontomat.”

Béla: Segítség!

Hubert (*elmarkolja Bélát*): Nyughass, fiú! Vagy kirázom belőled a belet!

Cseh Jakab: Csendet!

fr. Dénes: „Reám tátották szájukat, mint prédára éhes, üvöltő oroszlánok.”

Cseh Jakab: Valakik ólálkodnak odakint.

Hubert (*elengedi Bélát*): Alighanem utánam kémkednek. (*Sietve el.*)

András pap: Várjon, főbíró uram!

9. Jelenet

Kolos atya, Máté

Máté: Csoda történt atyám! Dénes testvér imája eltántorította szándékuktól a betolakodókat.

Kolos atya: Megváltónk cselekedte. Miért nézel hitetlenkedve? Akihez, akiért fohászkodunk, azzal egygyé válunk, átéljük szenvedését, kiszolgáltatottságát: magunkévá tesszük a szeretet által, mert az ima, a szeretet megnyilatkozása. (*Csend.*)

Máté: Szent Virgil felől tudakolóznék.

Kolos atya: Már kérdezted egyszer, hát utána néztem. Szent Virgil Salzburg püspökeként Karinthiában hirdette a kereszténységet, ott emelt székesegyházat szent Rupertus tiszteletére. Szentté az Úr 1233. esztendejében avatták.

Máté: Virgil, Virgil...

Kolos atya: Fráter Virgil. *(Macsolai érkezik.)*

Macsolai: Megtaláltam!

Kolos atya: Kicsodát?

Macsolai: Hát a tímárt. A királyháza környéki vadőröktől vásárolt fel bőrt, azért nem tartózkodott idehaza. Nehezményezi az aranyak elmaradását. Sokban van a polgárok, a tanács bizalma.

Marocha és Cseh Jakab jönnek

Marocha: A bizalom a legfontosabb, ha ember emberrel szót akar érteni.

Kolos atya: Máté fiam, ideje az ebédért menned!

Máté: Igenis, atyám. *(El.)*

Marocha: Nem kell mindjárt megijedni! Jókedvemben vagyok: bort ittam, szépasszonyt csókoltam... Mi kell még?

Kolos atya: A tegnap este történeteikről...

Marocha: Tudok róla, Jakab mindent elmondott. Figyelmeztettem, atyám, ez itt a királynék földje.

Kolos atya: Vannak törvényei.

Marocha: Vanni vannak, csakhogy a városi tanács szabja. Nekem is vigyáznom kell, nehogy magamra haragítsam őket, rajtam gyakorolják a pallosjogot.

Kolos atya: Semmit nem tehet?

Marocha *(odafordul Macsolaihoz):* Keresd meg, Haláborit! Egye fene, megteszem hadapródnak, ha már annyira vágyik rá, de csak egy feltétellel...

Macsolai: Mi lenne a feltétel?

Marocha: Hirtelen kiment a fejemből.

Kolos atya: Nekem mennem kell. *(El.)*

Marocha: Gyorsan, Macsolai fiam, kísérd el az apát urat, nehogy baja essék útközben. *(Macsolai el.)* Te meg Jakab, azonnal nyergelsz, és kilovagolsz a lengyelek elé, a megbeszélthelyre.

10. Jelenet

Halábori, Bégányi, Kerepeci

Bégányi: Megéri a pénzét a főispán! Miért nem elég neki a szokásos harmadrész?

Kerepeci: Hubertnek is adnia kell, a tanácsnak is be kell kötni a szemét, hát ezért.

Bégányi: Miért a mi kontónkra?

Kerepeci: Valakiknek fizetni kell.

Bégányi: Könnyen beszélsz, három falut bírsz Szatmárban, Marocha meg ki tudja mennyi földet Lengyelben.

Kerepeci: Ki tehet arról, hogy élehetetlen vagy.

Halábori: Elég legyen! A mi dolgunk annyi, hogy bevárjuk a só szállítmányt Muzsaly előtt, és jól megraboljuk, aztán, iszkiri vissza Beregre. A részét mindenki megkapja, annyit, amennyit érdemel.

Bégányi: Nekem miért jár mégis?

Halábori: Hívhatom a Macsolait! Tényleg, hol van Macsolai?

Kerepeci: Tegnap a tímár háza körül láttam sündörögni.

Halábori: Szemrevételez. Nem választottam rosszul.

Kerepeci: Nekem gyanús. Sűrven látom együtt Kolos atyával. Ki tudja, kiféle-miféle az öreg.

Bégányi: Frankhoni.

Halábori: Csavaros eszű népség, volt dolgom egynehányukkal.

Kerepeci: A szászok nem kedvelik.

Halábori: A szászok? Azok saját magukat sem állhatják.

Kerepeci: Ez igaz. A királynénak szánt ajándék körül oly csetepatét csaptak, hogy hajnalig zengett a városháza.

Halábori: És?

Kerepeci: Délután folytatják.

Bégányi: Halábori uram!

Halábori: Igen.

Bégányi: Mikor indulunk a sóért?

Halábori: Na látod, ezt nem tudom megmondani. Ami biztos, Hubert ideadta az előleget. Végeznünk kell a tímárral. *(Macsolai érkezik.)*

Macsolai: Jó hírt hozok.

Halábori: Ránk fér.

Macsolai: Marocha főispán megtette Halábori uramat a királyné hadapródjának. Egy feltétellel.

Halábori: Halljam a feltételt, hátha nem lesz kedvem teljesíteni.

Kerepeci: Feltételt szab?

Halábori: Na, nyögd már ki!

Macsolai: Nem közölte velem.

Halábori: Vajon mit akarhat?

Kerepeci: Gondoljunk inkább a mai napra.

Halábori: Igazad van. Megnézem magamnak a tímár házát, aztán döntünk. Este, a szokott helyen. *(Szétszélednek.)*

11. Jelenet

fr. Dénes, Béla, Marocha

Marocha: A királyné tud az esetről?

fr. Dénes: Kolos atya a megmondhatója.

Marocha: Kolos atya, Kolos atya... Hát ti? Itt ültök napszám, és semmiről nincs tudomásotok, semmit nem láttok, hallotok?!

Béla: A semmi a mi testvérünk, az Úr akaratát tiszteljük benne.

Marocha: Nagyszerű!

Béla: Egyszerre van és nincs; nem látjuk, de észreveesszük, ha hiányzik.

Marocha: A város ajándékot készül átadni, a nemesség ítélkezésre vár: birtokviszályok, pörök... Mi lesz itt?! Hol találom Kolos atyát? *(Kolos atya betoppan.)*

Kolos atya: Itt vagyok.

Marocha: Nyakamon Lampertháza, ide készülnek a követeik. Tudná őket fogadni a királyné?

Kolos atya: Súlyos beteg.

Marocha: Átadják az ajándékot és kész.

Kolos atya: Zsigmond király parancsa, megtilt mindennemű zaklatást.

Marocha: Pillanatokról lenne szó.

Kolos atya: Nem ellenkezhettek a parancssal. *(Csend.)*

Marocha: Az a hír járja, hogy nincs itt semmiféle királyné. Mit néz rám? A szepességbeli kereskedők szájára nem rakhatok lakatot. De ha ma tiszteletüket tehetnék a városatyák, elejét tudnánk venni a szóbeszédnek.

Kolos atya: Sajnálom, nem segíthetek.

12. Jelenet

Az asztalfőn Hubert ül, körötte kereskedők. A háttérben vígadó mesterlegények, nemesek, köztük Kerepeci és Bégányi.

1. Kereskedő: Zsigmond nem Lajos király. Az ország nyugtalan állapota nem kedvez a kereskedésnek.

2. Kereskedő: Az elszegényedett nemesek bandákba verődve, egyre gátlástalanabbul és kegyetlenebbül sarcolják az úton járókat. A rablás mindennapos.

3. Kereskedő: Már a sóút sem biztonságos. Embereinket leölik, megnyomorítják.

1. **Kereskedő:** Hiába panaszkodunk mi egymásnak, kétségbeejtő helyzetünkön mit sem változtat. Zsigmond király nem Lajos király.

1. **Kereskedő:** Amondó vagyok, hogy Mária királyné balesete épp a legrosszabbkor történt.

2. **Kereskedő:** Él-e még egyáltalán? Patakon a reá vigyázó domonkosok, ott jártamkor, már halálát várták. Lampertházán, az volt az első dologom, hogy gyertyát gyújtsak érte.

Hubert: Jól értettem, Sárospatakon...? Nem értem...

3. **Kereskedő:** Főbíró uram, rosszul van?

Hubert: Lehetséges?

3. **Kereskedő:** Igyon gyorsan egy korty bort, az jót tesz!

Hubert: A királyné patakon...

1. **Kereskedő:** Kísérjük ki a friss levegőre, meleg van itt.

3. **Kereskedő:** Jöjjön, főbíró uram!

Hubert: Hagyjatok! Nincs semmi bajom. Egy kis szédülés... szédülés. Magától elmúlik... (*Kibotorkál.*)

Kerepeci, Bégányi (énekelnek):

„Másnap egész udvar régi kolostorbul
Vígán hazafordul palotás Nápolyba;
Szép Endre királyfit holtan, temetetlen
Leli majd a kertben, aki rányít:
Szorítva nyakára egy drága zsinór van
Zöld selyemfonálból, fényes aranyszálból.
Gyilkos szeretet volt, búra vive, búra:
Nápolyba, magyarok! Vérbeli bosszúra!”

2. **Kereskedő:** Miről énekelnek?

1. **Kereskedő:** Magukról.

3. **Kereskedő:** Mi egyébről énekelne a magyar?

Kerepeci: Te, Bégányi, a cipster kufárok alighanem rólunk sottognak.

Bégányi: Már mit pusmognának rólunk?

Kerepeci: Látom a szemükön. Hé, ti ott!

Bégányi: Hagyd őket!

Kerepeci: Kardélre hanyom mindahányat! Meresztik ránk a szemüket... Mi van, mi nem tetszik?!

1. **Kereskedő:** A részeg vitéz nekünk kiabál.

2. **Kereskedő:** Menjünk innen, míg még belénk nem kötnek.

1. **Kereskedő:** Hol vannak ilyenkor a város fogdmegei?

Kerepeci: Mit sutyorékolnak? Hé, a pofámba mondjátok!

3. Kereskedő: Menjünk. (*Mindhárman el.*)

Kerepeci: Hé, várjatok!

Bégányi (*visszatartja Kerepecit*): Nyughass! Vár ránk Halábori.

13. Jelenet

Kolos atya, fr. Dénes, Béla, Máté

Kolos atya: „Akik testükkel a világnak, érzéki vágyainak s e világ múltó gondjainak és aggodalmainak, s ezen élet gondjainak élnek, az ördög mesterkedésének az áldozatai, és egyben fiai és cselekedeteinek utánpótlói.” Nem, fr. Dénes, nem felejtettem el rendünk alapítójának, Szent Ferenc testvérünknek az intelmeit.

Fr. Dénes: „Óvakodjunk mindnyájan, testvéreim, minden gögtől és hiú dicsekvéstől.”

Kolos atya: Érts meg, Dénes testvér, kolostorunk javadalmainak jövedelme csekély, ha ellenkeztem volna, azt a keveset is elveszítjük!

fr. Dénes: „És őrizzük meg magunkat az evilági bölcsességtől és test okosságától.”

Kolos atya: A két nővért, a sötétség leple alatt, Béla és Máté átkísérik a Szaniszló mártír zárdába.

fr. Dénes: „Mindenható, örök, igazságos és irgalmas Isten...”

Kolos atya (*Máté vállára teszi a kezét*): „A testvérek ki ne oltás magukban a szent imádság és áhítat szellemét, aminek minden más dolgot alá kell rendelnünk...”

Béla: Mit tegyünk, ha a zárdában nem nyitnak kaput?

Máté: Majd zörgetünk.

Kolos atya: Üzenem az apátnőnek, várni fognak rátok. Aztán csatlakoztok a fráterekhez és meg nem álltok Nyírbátorig, ott kaptok szállást, élelmet.

Máté: Kolos atya!

Kolos atya: Ha lehet, mi itt maradnánk.

Kolos atya: Eszetekbe ne jusson!

14. Jelenet

A várakozó Haláborit egy álarcos alak hátulról ledöfi, aztán eloson. Az érkező Kerepeci és Bégányi döbbenet állnak a hulla mellett.

Kerepeci: Hátról szúrták le.

Bégányi: Rimánkodtam, hogy induljunk! Nem, neked a kötekedés előbbre való volt!

Kerepeci: Károgsz, mint egy vénasszony! Időbe érkeztünk.

Bégányi: Igen!? Akkor Halábori még élne!

Kerepeci: Vagy mi feküdnénk itt. Akiket orvul ölt, öletett, tudta, hogy Halábori két-három embertől nem igen ijed meg.

Bégányi: Ha nem futunk a kereskedők után...

Kerepeci: Kuss legyen! Azon törd inkább a fejed, hogy most mitévők legyünk!

Bégányi: Hát... jelentenünk kellene a gyilkosságot Marochának.

Kerepeci: És ha ő ölette meg?

Bégányi: Ha nem teszünk jelentést, megvádolhatnak bennünket.

Kerepeci: Akkor inkább már Hubertnak szóljunk. A városban történt.

Bégányi: A főbíró is megölethette.

Kerepeci: Ez igaz, volt rá oka.

Félrevert harang zúgása, Hubert és András pap jönnek, szinte futva.

András pap: Marocha ráhozta lengyeljeit a városra, már a Hegyvégén fosztogatnak.

Hubert (*megszemléli Haláborit*): Egyéb se hiányzott! (*Kulcsot vesz elő.*) András pap, itt a városi fegyverraktár kulcsa, aki csak bírja magát, fegyverkezzen.

András pap: Hová vezessem az embereket?

Hubert: Menjen már, igyekezzen! (*András pap el, Hubert utána kiállt.*) A királynék háza előtt gyülekezzetek! (*Karon fogja Kerepecit.*) Kerepeci uram, csapatot kellene szervezni a városban tivo... lézengő nemesekből. Mindenkit felfogadok, napi zsoldra. A vitézeket ház elé várom! (*Sietve el.*)

Bégányi: A lengyelek itt? Arról volt szó, hogy a határon fogják bevárni a frátereket meg a lopott sót.

Kerepeci: Gyerünk a fogadóhoz!

Bégányi: A halottal mi lesz? Meg egyáltalán, Marocha ellen nem foghatunk győztesen.

Kerepeci: Ki mondta, hogy harcolni fogunk?

Máté és Béla jönnek, settenkedve

Máté: Nem mehetnénk a rendes úton?

Béla: Nem.

Máté: Miért nem?

Béla: Á, úgysem értenéd!

Máté (*belebotlik a hullába*): Ez itt egy... egy halott ember!

Béla: Dehogy halott, részeg, hallani a hortyogását.

Máté: Én csak a félrevert harang zúgását hallom.

Béla: Tűz ütött ki a városban.

Máté: Az ott vér alatta. Félek.

Béla: Hát nem tudod, Dénes testvér, ha fél, imádkozik!

Máté: „Szent vagy, egyetlen egy Úristen, ki csodákat művelsz. Erős vagy, nagy vagy, fölséges vagy. Te vagy a mindenható király, szentséges Atya, ég és föld királya. Hármás és egy Úr vagy, istenek istene.”

Béla: Csendesebben! Így nem érünk vissza a királynék házához.

Máté: A többiekkel kellett volna mennünk.

Béla: Még dolgunk van itt. Halkan imádkozz és gyere szorosan utánam, meglásd, nem lesz semmi baj.

Máté: „Te vagy a jó, minden jó, a legfőbb jó, az Úr, az élő és igaz Isten. Te vagy a szerelem, a szeretet; te vagy a bölcsesség, Te vagy az alázat, Te vagy a türelem.” (*Mindketten, osonva el.*)

15. Jelenet

Kolos atya és fr. Dénes térdre borulva imádkoznak. Kintről a városban dúló harc zajai szűrődnek be.

Kolos atya, fr. Dénes: „És bocsásd meg a mi vétkeinket: a Te kibeszélhetetlen irgalmasságodért, szerelmes Fiad szenvedésének erejéből, s a Boldogságos szűz és minden választottak érdeméért és közbenjárására. Miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek: és ha nem bocsátunk meg valamit egészen, add, hogy az ellenséget igazán szeressük, s érettük Nálad buzgón közben járjunk, senkinek rosszért rosszal ne fizessünk, s azon legyünk, hogy benned mindenkinek hasznára legyünk. És ne vigy minket a kísértésbe: se burkoltba, se nyilvánvalóba, se váratlanba, se tartósba. De szabadíts meg a gonosztól: a múlttól, a jelentől és a jövődtől. Ámen.”

16. Jelenet

Marocha, Cseh Jakab, Macsolai

Cseh Jakab: A lengyelek, a két szerzetesen kívül, senkit nem találtak a királynék házában.

Macsolai: A két szerencsétlent levágták.

Marocha: Pedig rájuk parancsoltam, ha már ölnek, ok nélkül ne öljenek.

Cseh Jakab: Feldühödtek.

Marocha: Megmondtam, nincs Lampertházán a királyné, csak Zsigmond félelme munkál. Miért nem hittek nekem?! És még ők dühöngnek! Jut eszembe, Haláborit elintéztétek?

Macsolai: Őt igen. Kerepeci ellenben kisebb hadat gyűjtött Lampertháza pénzén.

Marocha: Kerepeci... Elisszák a zsoldot és megy ki-ki a dolgára.

Cseh Jakab: Hubert...

Marocha: A lengyelek, jobban izgatnak. Macsolai!

Macsolai: Igenis!

Marocha: Elhozzátok a Halábori birtokán elrejtett szószállítmányt, összefogdostok néhány szerzetest, aztán átadjátok őket a lengyelek kapitányának. Mihamarább meg kell tőlük szabadítani a várost, nehogy még több bajt csináljanak.

Macsolai: Értettem!

Macsolai majd elüti az érkező Hubertet és András papot.

András pap: A történetekért felelni fog, főispán úr!

Hubert: Ezegyszer élni fog a város a pallosjogával!

Marocha: Jakab, hozz bort! (*Cseh Jakab el.*)

Hubert: Kár a borért, nem alkuszunk!

András pap: Úgy van!

Marocha: Sehogy nincs. Muszáj, szegeletre jutnunk, ha nem akarják, hogy a lengyelek még több kárt tegyenek a városban.

Hubert: Fenyegét!

Marocha: Hová gondol, főbíró uram! Ön ne tudná, hogy Lampertháza növekedésével, az én hasznom is vész.

András pap: A város nyakára hozza a lengyeleket, és nem áall károgni! Felhábortó, vérforraló, főbíró uram, ez... ez a pimaszság!

Marocha: A lengyel vitézek azért jöttek, hogy elkísérjék litván földre a Ferences-rendi szerzeteseket. Jakab megmondhatója, mennyibe van nekem, hogy

majd egy hónapig, békén megültek a gyepűn. Tehetek én arról, hogy elfogyott a türelmük? Na ugye! Arról meg végképp nem, hogy a város Hegyvégén lakó, vendégszerető polgárai leitatták őket.

András pap: Menjünk innen, főbíró uram, a végén még kiszül...

Marocha: Kolos atya a hibás. Ha időben útnak indítja a szerzeteseket, ma nincsenek itt a lengyelek. Az egri érsektől pénzt akart kicsikarni, kolostorbővítésre, hát húzta az időt.

András pap: Hazugság!

Hubert: A lengyelek Mária királynét akarták foglyul ejteni. Szerencsére, megrendezett komédia volt az egész ittléte.

Marocha: Hát akkor, nem engem, Kolos atyát kellene kérdőre vonniuk.

András pap: Kolos atyát meggyilkolták.

Marocha: Most hallom először.

Hubert: Ideje mennünk.

Marocha: Majd elfelejtettem, a tímárt is meggyilkolták az éjszaka. Tudnak róla? Aki az esetet jelentette, mondotta még, hogy valami Macsolai nevezetű nemes döfte le álnokul. Aztán, egészen véletlenül, megnevezte a gyilkos felbujtóját is. Bünt nem hagyhatunk megtorolatlanul, igazam van, főbíró uram? *(Jakab hozza a bort.)*

Hubert: Mint mindig. A lengyelek még ma hagyják el Lampertházát!

Marocha: Azon leszek. *(A főbíróra emeli a kupáját.)* Meg tudunk mi egyezni, ha nagyon akarunk.

17. jelenet

Béla és Máté gallyakból font hordágyon hozzák fr. Dénest.

fr. Dénes: Kergessétek el őket...!

Béla: Óvatosan tedd le! Kicsit jobbra! *(Leteszik a hordágyat.)*

Máté: Jó irányba megyünk?

fr. Dénes: Vadállatok hörgése hallik...

Máté: Szegény Kolos atya...

Béla: Keresnünk kell egy forrást, a sebláz kiszárítja, elemésztí Dénes testvért.

fr. Dénes: „Te vagy az én Szentséges Atyám, királyom és Istenem. Jöjj segítségemre, Uram, szabadító Istenem.”

Máté: Imádkozik. Magához tért!

Béla: Vigyázz rá! Sietek vissza.

fr. Dénes: Vízet...

Máté: Béla! Merre vagy?

Béla (*markában vízzel*): Jövök. (*Megitatja fr. Dénest.*)

fr. Dénes: Ko... atya?

Béla: Hozzak még vizet?

Máté: Elaludt.

Béla: Jó kis hely ez itt, az erdő közepén. Építhetnénk ide egy kalibát. Olyan nagyobbat, hogy többen elférjünk benne.

Máté: De hát...

Béla: Van forrás, az erdőben ehető gyökereket, bogyókat gyűjthetünk.

Máté: Meg gyógynövényeket.

Béla: Eljárhatunk a falvakba koldulni, vigaszt nyújtani felebarátainknak.

Máté: Dénes testvér meg ellát bennünket tanáccsal és útmutatással, nehogy eltévelyedjünk.

Béla: Ő lesz a mi apátunk.

Máté: „Mindenható, örök, igazságos és irgalmas Isten...”

Béla: „Mindenható, örök, igazságos és irgalmas Isten (*együtt*), add meg nekünk, nyomorúságos embereknek, hogy éretted mindig azt tegyük, amiről tudjuk, hogy megfelel akaratodnak...”

Vége

Vári, 1992

Bemutatva: 1993, katolikus templomokban:

Beregszász, Kőrösmező, Nagyszőlős...

Szereplők: az esztergomi Ferences Fiúgimnázium diákjai

Rendezte: Kapisztrán atya, a tanintézet történelem tanára

November

Egyfelvonásos

Szereplők:

Kálmán		<i>14-15 éves fiúk a faluból</i>
Titiri		
Tojás		
Iván, <i>bakter</i>		
Zoltán		

Helyszín és időpont: Kárpátalja, 1956. november 3.

Szín: *bakterház. Szemben a kijárat, a tömörfa ajtótól jobbra kétszárnyas ablak. Az ablak előtt fiókos asztal, két hokedli, az asztalon rádió, vizeskancsó, poharak. A henger alakú öntöttvas kályha (burszujka) a jobboldali, a fapriccs a baloldali falnál áll. A kályhán teáskanna, a priccsen a lepedő ócska pokróc, takaró gyanánt vasutasköpeny. A bal sarokban szerszámok. Csákányok, lapátok, sínfogók, kis- és nagykalapácsok. A jobb sarokban álló ruhafogason sárga mellények lógnak. A falak csupaszok, nemrég leszaggatott plakátok nyomaival. A szobát száldróton himbálózó villanykörte világítja meg.*

Elhaladó vonat éles füttye, zakatolása. A szoba kivilágosodik. Iván, szobaközépen, a felfordított szenesvödron ül jégeralsóban; kezében kis magyar zászlót szorongat. Egyenruhája, bakancsa szanaszét a padlón, sapkájával a priccsen ülő Tojás játszik, vaskos bot hegyén pörgeti. Kálmán és Titiri az asztalnál állnak, felváltva csavargatják a rádió keresőgombját.

Titiri (Kálmán vállára üt): Elfoglaltuk a rádiót – nemsemmi!

Kálmán: Nem elfoglaltuk, lefoglaltuk.

Titiri: Nem mindegy?

Tojás: Titiri, tudod is te, mi nem mindegy.

Titiri: Izé... Kurvára sötét van odakint, dalolva mehetünk...

Tojás: Oláh Terka, látod, tudja mi a nem mindegy. Addig önfejüködött, adta-vette, cserélgette a házakat, míg ki nem ment hegyesre. A párt nem szereti a kupecceket.

Titiri: Hát igen... izé...*(Kihúzza, betolja az asztalfiókot, Ivánhoz fordul)* Ellátmányt kapsz: kolbászt, húskonzervet... Fiúk, megyek haza, hozok ennivalót. Éhes vagyok!

Kálmán: Ülj a fenekeden, és fogd be a csőröd! Mintha magyarul...

Tojás *(abbahagyja a sapkapörgetést)*. Á, csavargathatod hajnalig, a vackon nincs rövidhullám, ez olyan... pártrádió.

Kálmán: Csenedesebben! Kussoljatok már!

Tojás *(feláll, a sapkát Iván fejébe húzza)*: A Szatmáriék rádiója az igen, azon még a Vatikánt is lehet fogni!

Titiri: Hallgasd a Szatmáriét, nagyokos! A faluban nincs villany.

Tojás: Villany van, csak áram nincs.

Kálmán: Befognátok végre!

Titiri: Tojás kezdte.

Kálmán *(közel hajol a rádióhoz)*: Magyarul beszélnek.

Tojás: Az oroszok nem hallgatják Amerika Hangját.

Titiri: Hogy a fenébe hallgatnák, nem értenek magyarul!

Tojás: Amerikában angolul beszélnek. Akik az Amerika Hangján magyarul beszélnek, azok magyarok.

Titiri: Kukuljak meg, ha értem!

Kálmán: Csendet!!!

Elhangzik Mindszenty József bíboros november 3-án este a Kossuth Rádióban sugárzott beszédének néhány mondata, majd újra recsegní, sípolni kezd a rádió.

Kálmán: Alighanem Mindszenty volt.

Titiri: Az meg kicsoda?

Tojás: Egy püspök, tudod, akit kiszabadítottak a csurmából¹.

Kálmán: Zavarrák az adást. *(Ellép a rádiótól)* Tegnap is zavarták, de nem ennyire.

Tojás: Lokátorozzák. *(Körkörösén lóbálja a botot)* Kajdi mesélte, csak úgy sistereg a lokátor mellett a levegő.

¹Börtönből.

Titiri: Kajdi! Hol volt ő Dombászon²? Az ólpadokon bujkált, Szabó Erzsi hordta neki az ennivalót.

Tojás: A lokátor nem Dombászon, a derцени hegyen van.

Titiri: Azt nem bírom benned, hogy okosabbnak hiszed magad a papnál.

Tojás: Bírjad a nővéredet! Szaros piszkafával se érni fel az orrád.

Titiri (*Kálmánhoz*): Most mit csináljak? Ha megütöm, ott marad.

Kálmán: Húzzuk ki a rádióantennát az ablakon! (*A szerszámok között keresgél*) Kell hogy legyen itt drót. Titiri, fogjad ezt a stanglit!

Titiri (*elveszi a feszítővasat*): Kontyoljam meg vele Ivánt?

Tojás: Fogadjunk, nem tudod, mire való a földelés!

Titiri: Erre! (*A szenesvödör oldalára csap, mire Iván felugrik*) Füttyül a vonat, indul a bakterház! Lengjen az a zászló, baszd meg!

Iván: Kicsit beszél magyar...

Kálmán (*a drótköteget bogozva az asztal mellé ül*). Azt sem tudja a szerencsétlen, hol van letéve Budapest.

Titiri: Iván, Iván, hogy lehetsz ilyen hülye? Na, fel a kezekkel!

Tojás: Ruki ver!

Titiri: Verje a nehézség!

Iván (*magasba emeli mindkét kezét*): Mit akarni?

Titiri (*a feszítővassal ráüt a vödörre*): Leng a zászló! Úgy... (*Énekel*) „Isten áldd meg a magyart...” Énekelj, vagy állsz vissza a viderre!

Tojás: Szpiváty, továris!

Iván (*motyogva*): Isten ad meg... Rossz lesz, ne csinál!

Titiri (*énekel*): „Jó kedvvel, bőséggel...”

Iván (*eldobja a zászlócskát, leengedi a kezét*): Elég, nem akar!

Kálmán (*odanyújtva a drótvéget*): Tojás, fogd meg! Húzzad! Hiányzik a kezedből a bot? (*Tojás eldobja a botot*) Erősebben!

Titiri: Arról volt szó, hogy átszökünk a határon. Pesten forradalom van, ölik a magyart! (*Felveszi az eldobott zászlót, majd nagyot rúg a vödörbe*) Drótozunk még egy hétig! Ettől jobb, ha alszunk!

Kálmán: Tudod, mi van odaát? Akkor meg... nyughass!

Titiri leül a priccsre, Iván odahúzódik a kályha mellé. Kálmán és Tojás kitoldják a rádió sárgaréz-drót antennáját.

Titiri: Éhes vagyok! (*Távoli vonatfütty*) Máskor hébe-hóba csoszog el egy csotrogány, mostanában meg egymást érik. (*Benéz az ágy alá*) Kolbászt zabál,

²Donyec-medence. A bányavidék szénbányáiban a múlt század ötvenes éveinek elején katonaköteles magyar fiatalokat dolgoztattak, alternatív katonai szolgálat címen.

húskonzervet... Az meg mi? *(Sztálint ábrázoló, bekeretezett litográfiát húz elő)*
Tojás, Kálmán, ide bagózzatok! Sztálin apánk!

Kálmán: Apja a hóhérnak!

Tojás: Hetekig siratták, gyászgyűléseztek a klubban az elvtársak, aztán meg – tintával! – a nevét is áthúzták a tankönyvekben.

Titiri: A halál se tud rajtuk kiigazodni.

Tojás: Isten se... Így szokás mondani!

Titiri: Felőlem. *(Letörli a képet)* Vesztél volna anyádba! Baszd meg, kellett neked hőbörögni! *(Feláll, a képet a priccs végéhez állítja)* Na, mi lesz, megyünk vagy maradunk? Mondjátok már valamit!

Elrobogó szerelvény zakatolása, hosszú füttyjele. Zoltán bejön. Tojás a borostás, foltos-pufajkás idegen láttán botja után nyúl. Zoltán nem visszakozik, állja Titiri mustráló tekintetét, aki körbejárja, s okával megnézi kopott sapkáját, átalvetős tarisznyáját, csámpásra taposott bakancsát.

Titiri: Ezt meg honnan szalajtották? Totya Peti kettő.

Kálmán: Titiri, gyere onnan!

Titiri: Kepecül néz ki, alig áll a lábán.

Tojás: Na és, ha alig áll?

Zoltán a priccsig támolyog, leül. Iván vizet tölt, Zoltán kezébe adja a poharat.

Zoltán: Blágádárju zá...³ *(Mohón iszik)*

Titiri: Még egy orosz!

Tojás: Magyarország is tele van velük.

Titiri: Ilyenekkel? *(Ivánhoz)* Te meg hova slattyogsz?

Iván: Bezár ajtó. *(Bezárja az ajtót)*

Titiri: Én nem fogom itt őrizgetni őket, éhes vagyok! Megyek haza...

Zoltán: Helyes. És ti is hazamentek az anyátok szoknyája mellé, hogy oda! Értve! *(Csend)* Mire vártok? Nem láttatok még lyukas bakancsot, rongyos pufajkát?! Ostobák! Ostoba pulyák vagytok! Mondjátok, mit akartok? Fejjel menni a falnak? Kérdeztem *(Feláll)* valamit! Nézzetek, nézzetek jól meg: így akartok kinézni, ezt akarjátok?!

Titiri *(Kálmánhoz):* Te, ez tud magyarul.

Kálmán: Nem vagyok süket!

³Köszönöm a...

Titiri: Jó van, na! Muszáj kiabálni?

Kálmán: Még hogy menjünk haza! Kicsoda, micsoda, hogy csak úgy... parancsolgat itt nekünk?

Titiri: Totya Peti kettő.

Zoltán: Forradalmárkodni... nekivágni az országhatárnak... Örültég! Ne csináljatok örültséget!

Kálmán: Honnan tudja, hogy mit akarunk?

Zoltán (*köhög*): Az ajtónál álltam.

Titiri: Hallgatózott.

Tojás: Kémkedett.

Zoltán: Nem jegenyefák őrzik a határt.

Kálmán: Nyárfák.

Zoltán: Apád lehetnék...

Kálmán: Tudjuk, mi van a határon, kik őrzik.

Zoltán: Értem. Akkor most mire vártok? (*Köhög*) Menjetek, rohanjatok rá az aknazárra! Még mindig jobb, mintha farkaskutyákkal kergetnek, fogdostatnak össze benneteket!

Kálmán: Te... maga ezt nem érti...

Zoltán: Persze hogy nem.

Tojás: Mi nem vagyunk olyan gyávák, mint... egyesek!

Titiri: Világos.

Zoltán: Még nem próbált meg benneteket az élet, könnyen beszéltek.

Iván, kihasználva a csendet, összeszedi a ruháját, bakancsát.

Titiri: Iván, a vidret is!

Iván: Já nye vinovát!

Titiri (*Tojáshoz*): Mit karattyol?

Tojás: Mindent én se értek.

Zoltán: Azt mondta, ő nem hibás, nem tehet róla.

Titiri: Má' hogyan tehetne! Szedi a potyapénzt, ellátmányt kap: kolbászt, húskonzervet... A bakterkedés nem kaszálás: fasza dolog.

Zoltán: A krampácsolás sem könnyű munka. (*Köhög*) A levegő teszi, meleg van idebent.

Titiri: Iván nem krampácsol. Le- és felhúzza a sorompót, és annyi. Tesznek róla, hogy ne dolgozzák magukat agyon.

Tojás: Szakadásig...

Zoltán: Kik tesznek róla?

Titiri: Hogyhogy kik, hát az oroszok!

Tojás: Meg a kommunisták.

Zoltán fekete kockakenyeret, szalonnát szed elő a tarisznyájából. A kenyeret felszeleteli, a szalonnát újságpapirosra aprítja. Iván közben visszahúzódik a kályha mellé és felöltözik.

Zoltán: Valamit csak dolgoznak, másképp élnek meg unióban.

Tojás: Hát igen: erőszakkal leseperik a házpadlásokat, esténként meg arról gyűléseznek, hogy milyen jól halad faluban a békekölcsön önkéntes jegyzése.

Zoltán: Van humorérzéked.

Titiri (*leül Zoltánhoz*): Vicces Lukács a nagybátyja, tőle hallja az... ilyeneket.

Iván (*belekukkant a teáskannába*): Lenni tea.

Zoltán: Enni van mit a faluban?

Tojás: Nem éhezünk.

Titiri: Hogy te nem éhez! Ahol sok a pulya, meg öregek is vannak a ház-nál, ott vacsora helyett sokszor a nyálukat nyelik.

Tojás: A kolhozraktárban adnak lisztet, barázdazsirt, húst is, ha van a tanyán kényszervágás.

Zoltán (*Titirihez*): Ne kéresd magad!

Titiri (*két pofára, mohón eszik*): Munkaegységre adják. Munka meg, hol van, hol nincs – télen, nem aratnak. Tojás könnyen beszél, az apja fogatos, van munkája egész évben.

Zoltán: Az a barázdazé micsoda?

Titiri (*tele szájjal*): Napraforgóolaj. Finom a szalonnája! Nem fokhagymáspaprikás, de jó.

Zoltán: Vegyetek, egyetek fiúk. Jöjjön ide bátyuska! (*Iván és Tojás a priccs mellé állnak, nekilátanak az evésnek*)

Kálmán: Rám hiába néz, nem vagyok éhes.

Titiri: Finom a szalonnája.

Kálmán: Nem tudjuk, kicsoda, micsoda, honnan jött, ti meg pajtáskodtok vele!

Titiri: Enni csak kell!

Zoltán: Zoltánnak hívnak. Azt már tudom, hogy ő Titiri, őt meg Tojásnak becézitek. Neked mi a neved, hogy szólítanak?

Kálmán: Nem mindegy! Úgy hívnak, ahogy hívnak: ne akarjon sokat tudni, hamar megöregszik!

Zoltán: Hétköznapi dolog, egyszerű kíváncsiság...

Kálmán: Ne kíváncsiskodjon! Az iskolában azt tanultuk, ha egy jöttment, egy idegen sokat kérdezősködik, akkor az illető kém, provo-kátor, vagy de... deze... Tojás, mondjad már!

Tojás: Dezertőr.

Titiri: Az áldóját! *(Magához ragadja Zoltán tarisznyáját)* Akkor pisztolya is van, meg kézigránátja. *(Vaskos könyvet, katonai kulacsot szed elő a tarisznyából)*

Tojás *(váratlanul ráveti magát Zoltánra):* Titiri, segíts! *(Titiri leszorítja Zoltán vállát)* Megnézem a zsebeit. Semmi. Ebben sincs semmi. Vegyük le róla a pufajkát! *(Lerángatják Zoltánról a pufajkát)* A pufajka az enyém!

Titiri *(elengedi Zoltánt):* Minek az neked?!

Tojás *(pufajkát tapogatva):* Láttam a moziban, hogy a filmben szereplő áru-ló, imperialista kém a pufajkája bélésébe rejtette a titkos dokumentumokat.

Titiri: Tyű ha!

Zoltán *(kényszeredetten nevet):* Áru-ló... Titkos dokumentum... Jól megtanultatok a leckét! Menjetek, jelentsetek fel a község-házán... *(Köhög)* Istenem, mikor lesz már vége?! *(Hosszasan köhög)*

Iván: Lenni beteg?

Zoltán: Van épp elég bajom.

Titiri *(felveszi a padlóra esett könyvet, belelapoz):* Oroszul van. Az van fedelére írva: Vosz-kre-sze-nyie⁴.

Tojás: Magyarul. Vasárnap. *(Csalódottan visszaadja Zoltánnak a pufajkát)* Ebben sincs semmi.

Zoltán: Kár, hogy nem tudjátok elolvasni, sokat okulhatnátok belőle.

Tojás *(fejét vakarva):* Elolvasni, el tudom olvasni, csak nem értem. Még keveset tudok oroszul.

Kálmán: Ne pajtáskodj!

Zoltán: A könyv címe Feltámadás. Jobban mondvá, így is le lehet fordítani. *(Felveszi a pufajkát)* Németül Goethétől, oroszul Puskindól kell tanulni. Példamondatokból még senki nem tanult meg jól oroszul.

Kálmán: Kinek hiányzik az a vadkacsa-nyelv? Nekünk nem, az biztos!

Zoltán: A magad nevében beszélj.

Titiri *(könyvet méregetve):* Mennyi idő alatt olvasta ki?

Zoltán: A tartalom a lényeg, nem a mennyiség. Ameddig az ember képmutató módon viszonyul, igazodik a társadalmi valóság elvárásaihoz, élete örökös kielégületlenség, csalódás lesz.

Titiri: Én ebből egy kukkot se értek.

Tojás: Tisztára olyan, mint az öreg tanító.

Titiri: Képmutatás, mi a fene az?

Kálmán: Miért mond nekünk ilyeneket?

⁴Feltámadás. Lev Tolsztoj regényének a címe.

Zoltán: Ha mindenáron létrán akartok menni a másvilágra, akkor semmiért.

Titiri: Ezt sem értem.

Tojás: Mondás. Azt jelenti, felakasztanak.

Titiri: Engem?! Én meg hagyom magam? (*Fityiszt mutat*) Ezt nekik!

Zoltán (*köhögve*): Csap környéke... tele... katonasággal, tankokkal...

A síneken egymásba érnek a hadianyagot szállító szerelvények. Odaát nem háborúdsdi zajlik, valódi vér folyik!

Kálmán: Forradalom van.

Zoltán: Az orosz a világ egyik legerősebb hadserege, fél nap alatt legázolják, vérbe fojtják a felkelést.

Titiri: Úgy hazavágjuk őket, hogy a lábuk se éri a földet!

Zoltán (*felemeli a földről a botot*): Ezzel? Értsétek meg, menjen a kobakotokba, ez nem játék! Ne akarjatok hiábavalóan megdöglenni, kitenni magatokat annak a veszélynek, hogy a határon esetleg elkapnak benneteket – Szibéria a halálnál is rosszabb!

Titiri: A kutyák szoktak megdöglenni.

Kálmán: Rohadt muszkák... hogy azok!!! (*Iván visszahátrál a kályhához*) Megölték a nagyapámat, a nagybátyámat... Tudja mi az?! Mit ijesztget bennünket, azt hiszi, hogy mi olyan könnyen megijedünk? Pesten kapunk fegyvert, egyenruhát, meg...

Titiri: Zászlót.

Tojás: Tisztára propagandista. Azok csinálják így... Tudjátok, ahogy az amerikai Mihók szokta.

Titiri: Ühü! Nagy marhának ad az is enni, hazajönni Amerikából⁴.

Zoltán: Még él az öreg?

Tojás: Fenét, öreg! A harmadik asszonnyal lakik.

Titiri: Van a faluban elég. Mit néztek? Valami rosszat mondtam?

Tojás: A harmadik özvegyasszonnyal él együtt, a gyűlésen megvan a képe...

Titiri: Pofája.

Tojás: Arról szónokolni, hogy ő a kommunizmust jött haza építeni.

Kálmán: Fiúk, honnan ismeri Mihókot?

Titiri (*Visszaadja Zoltánnak a könyvet*): Dollárpapát ki nem ismeri? A be-regszászi piacon is érdeklődnek felőle. Hazajönni – Amerikából! (*Leül Zoltán mellé*)

Tojás: Igaz, de ez az ember nem idevaló.

Titiri (*újra nekilát az evésnek*): Töröm én rajta a fejem! Ha idegen, hát idegen, a szalonnája nem rossz.

⁴A szovjet propagandagépezet agitációjának köszönhetően s hidegháborút megelőző időszakban az USA-ból és Kanadából több kárpátaljai tért haza.

Kálmán: Nem tudjuk kicsoda, honnan jött, és ráadásul okoskodik itt nekünk.

Titiri (*tele szájjal*): Na és? Csak Tojának szabad?

Tojás: Ki beszél! Egy... egy falás szalonnáért a... a lelketed eladnád.

Titiri: Te mondd.

Zoltán: Ellenség vagyok, kém, a szocialista rend felforgatója... Két hónap híján nyolc évig raboskodtam lágerekben, Irkusztól Magadámig.

Iván: Magadám?

Titiri: Nem semmi!

Tojás: Úgy teszel, mintha tudnád, hol van.

Iván (*pohár teát visz Zoltánnak*): Inni tea.

Zoltán: Ez forró! Iván, te nem láttad a fiúkat. Érted? Nem láttad.

Iván: Já vizsu.

Zoltán: Nem, nem láttad. Nem történt semmi. Semmi, érted? A fiúk hazamennek, és vége. Konyec. Érted?

Iván: Aha! Semmi. Konyec.

Kálmán: Maga mehet, mi maradunk.

Zoltán: A fenébe, ne csináljatok ostobaságot! (*Csend*) Hogy magyarázzam, hogy megértésétek?...

Kálmán: Sehogy.

Zoltán: Ismeritek a térképet? Remek. Akkor láthatjátok, hogy a Szovjetunió hatalmas, kontinensnyi ország. Eltiporni neki Magyarországot (*légyfogó mozdulatot tesz*) ennyibe se kerül.

Kálmán: Akkor is legyőzzük!

Éles vonatfűtty. Elhaladó szerelvény zakatolása. A villany kialszik.

Titiri: Szétverjük a pofájukat, jobbal-ballal, mint a Papp Laci.

Zoltán: Bárcsak ilyen egyszerű lenne. Dávid nem győzheti le Góliátot, ez az igazság. (*Hosszasan köhög*)

Kálmán: Ideje indulni!

Zoltán: Makacsabb vagy, mint egy számár. Nem érted, a pusztulásba vezeted őket!

Titiri: Nem vagyok kispulya, hogy vezetgessenek, ha megyek, magamtól megyek. (*Feldönti a képrámát*) A fenébe! Iván, van gyufád?

Tojás: Gyertyát ne tartson?

Titiri: Akkor tapogatózz, nagyokos!

Tojás: Nagyokos az apád.

Titiri: Apámat hagyd, mert úgy megrázlak, hogy a nehézség kiver!

(Csörömpölés. Elbotlik a szenesvödörben) A rohadt életbe! Mondtam, hogy rakja el a vidret! Mondtam?!

Felgyúl a villany. Titiri a padlón hasal, zavartan pillog körbe.

Tojás: Iván hová lett?

Kálmán: A kurva életbe *(felkapja a fészítővasat, kirohan a nyitott ajtón)*, nem kiszökött!

Tojás *(követi Kálmánt)*: Azóta már a faluban van – pár száz métert a sánta is lefut.

Titiri *(feltápáskodik)*: Kellett Tojásra hallgatni! Mondtam, hogy kötözzük meg! Nem, csak azért se! *(Jót rúg a vödörbe)* Jól mondja Dér Bálint, az orosz sunyi népség!

Zoltán: Ellátmányt kap: kolbászt, húskonzervet... Azt teszi, ami a dolga – rohan jelteni.

Titiri: Könnyebb, mint a krampácsolás.

Kálmán *(visszajön, indulatosan odalép Zoltánhoz)*: Törödjön a tüdőbajával! Ha maga nincs, nem szökök el!

Tojás *(Kálmán mellé áll)*: Rég megkötöztük volna, ha politikázik. Kálmán, mi lesz, ha ránk hozza a határőrséget? Ha lezárják a határhoz vezető utakat?

Titiri: Mi van, betojtál?

Tojás: Nem tojtam be. Kálmán tudja, hogy nem félek.

Titiri: Baszd meg, reszket a lábad!

Tojás: Odakint hideg van.

Zoltán: A határőr-laktanyát átköltöztették Badalóba?

Tojás: Már régen. Miért kérdi?

Zoltán: Akkor még nem késő hazamennetek.

Titiri: Aha, csakhogy egy hete a faluban kutakodnak. Széthánytak már minden szénakazlat.

Tojás: Valakit nagyon keresnek.

Zoltán: Kicsodát?

Kálmán: Alighanem, magát.

Zoltán: Ezt meg honnan veszed?

Kálmán *(visszarakja a sarokba a fészítővasat, leül az asztalhoz)*: Tud róla, hogy volt a faluban laktanya. Maga az öreg tanító fia.

Titiri: Az anyját! Maga a tanító!? Tényleg megölt három börtönört?

Zoltán: Nem öltem meg senkit. Szabaduló levéllel bocsátottak el. *(Köhög)* Tanító sem vagyok. Közbeszólt a háború. Nem fejezhettem be a tanítóképzőt.

Tojás: Azt is mondják, rádió adó-vevője van.

Zoltán (*köhögve nevet*): Én meg a kémkedés... (*Erősen köhög*) Hogy tudjátok, azért sóztak rám huszonöt évet, mert az amerikai fogságban – állítólag – kiképeztek burzsoá propagandistának.

Titiri: Nem semmi!

Tojás: Azt sem tudod, mi a burzsoá.

Titiri: Hogyne tudnám – keresztapám is az!

Tojás: Kulák.

Titiri: Nem mindegy? Ő is huszonöt évet kapott.

Zoltán: Amikor Magyarországon valamelyest megszilárdult a kommunisták hatalma, Kárpátalján is megkezdődött a tisztogatás.

Titiri: Micsoda kezdődött?

Kálmán: Süket vagy?

Zoltán (*köhögve*): A listázás... A görög katolikus papság és a kolhoztag-ságtól ódzkodó nagygazdák meghurcolása, elítélése... Rám is akkortájt sóztak huszonöt évet. Propaganda... kémkedés... Feljelentő, besúgó, hamis tanú volt bőven.

Kálmán: Kár tagadnia, maga mégiscsak tanító.

Zoltán: Örök osztályisméltó, bukott diákja vagyok csak az életnek.

Titiri: Mért baj az? Második osztályt én is kétszer jártam.

Tojás: Mert nem tanultál meg olvasni.

Titiri: Hazugság! Az volt a baj, hogy sokat hiányoztam, hármunkra jutott egy pár cipő, és... és a nővéreim megbírtak velem.

Zoltán: Most már én mondom: ideje indulnotok.

Titiri: Most nem értem...

Zoltán: Szibéria rosszabb, mint a halál.

Tojás: Igen, de Iván alighanem már beárult bennünket.

Zoltán: A vasúti töltés mellett gyalogút vezet a Borzsáig...

Kálmán: Ismerjük az utat.

Zoltán: Addig mentek a folyó partján, míg az ide tartó határőrök mögé nem kerültök, aztán irány a fokárka⁶. A kanális torkolata sással, náddal sűrűn benőtt ingoványos terület.

Tojás: Füzes.

Titiri: Hülye! Nem mindegy?!

Zoltán: Találnotok kell egy vaddisznócsapást, azon aknaveszély nélkül lejuthattok a Tiszára.

Kálmán (*feláll*): November van, hideg a víz.

Tojás: Könnyen begörcsölhetünk.

⁶A megáradt folyó vízénél alacsonyabban fekvő, főként legelőként hasznosított területre vezető csatorna.

Zoltán: A szárazhatár az öngyilkosság. Figyeljetek! Ha már lent vagytok a Tisza-parton, elindult folyásirányba, és addig mentek, amíg gázlóra nem leltetek. Ahol megtörik a víz sima folyása, ott a gázló. Lehet, hogy pár karcsapásnyit úsznotok kell majd, de odaát, csak meg tudtok szárítkozni valahol. Na, mire vártok?

Kálmán: Magára.

Zoltán: Elárulna bennünket a köhögésem. Nem tudom visszatartani.

Kálmán: Mondja, miért segít?

Zoltán: Hogyhogy miért! Mert a Nyíró Kálmán fia vagy, Titiri a Balog Pityué, Tojás a Szabó Albié... Mert egy utcában nőtem fel az apáttal... Mert... mert... Induljatok, az idő drága dolog!

Kálmán *(kezet nyújt Zoltánnak):* Hát akkor... a legjobbakat!

Titiri: Nyomás Tojás, húzzunk bele!

Zoltán: Értesültem róla, megkaptam a levelet... Apámat hogyan, miből temették el?

Kálmán: Rendesen. A falu összeadta rá a pénzt. Gyerünk!

A fiúk sietve el. Vonatfütty, elhaladó szerelvény zakatolása. A szín hirtelen elsötétedik.

Vége

Nagybereg, 2006-2009

Szőkevények

Egyfelvondósos

Szereplők:

Jónás
Sark Ica
Gáncsné
Gáncs
Dr.
Zsebi
Orvházi
Észfő
Kormányos
1. Vitya
2. Vitya

A párbeszédék szüneteiben, a rendező által kiválasztott, a XX. század utolsó évtizedét idéző könnyűzenei slágerek részletei hallhatók.

Szín: viharos tengeren hánykódó teherhajó raktere, képzeletbeli rakománnyal. A száldróton himbálózó villanykörte megvilágította térben vastag kötelek, láncok lógnak alá a mennyezetről. Az általuk határolt félkörívben foglalnak helyet a szőkevények. Balszélen, a többiektől kissé elkülönülve Dr., jobbra tőle, szorosan egymás mellett Gáncs és Gáncsné; majd, közvetlenül a vaslépcső mellett ülő Sark Ica, és a feje alá kulcsolt kezekkel hanyattfekvő Észfő, következnek. A sort Zsebi és a bal kezében papírlapokat szorongató Orvházi zárja.

Viharos szélzúgás, hajóoldalnak csapódó hullámok dübörgése.

Hang: „Kelj fel, menj Ninivébe, a nagy városba és kiálts ellene, mert gonoszságuk felhatolt élémbe!”

A hajó rakterét megvilágító, pislákoló villanykörte váratlanul elalszik. Fújolás, füttyszó.

Gáncs: Igazán készíthetné volna az útra egy kis elemózsiát.

Gáncsné: Megint kihagy az emlékezeted? Mit ígért a nálunk vendégeskedő Kormányos úr? Emlékezz! Szálloda szintű ellátást, szórakoztató programokkal fűszerezett hajókirándulást.

Sark Ica: A lúdtalpad elé rózsaszirmot hintő legénységet.

Gáncsné: Az a... holmi nőszemély, nem és nem akar férni tőlem, te meg, Husikám, eltűröd. Kevély nem hagyná szó nélkül, Kevély gondol a családjára, van önérzete.

Gáncs: Valóban ravasz fickó. Jól beletanult a képmutatásba. Ó, Emmák és Valériák – igazán megválogathatnád a barátnőidet! Ha már csalják a férjüket, ne... holmi kertészekkel, sofőrökkel szórakozzanak: igenis, hitvesi kötelességük köreinkhez jobban illő, tisztességes szarvakkal megajándékozni életük párját. Mondjad, nekem mekkora van?

Gáncsné: Csak nem gondolod...

Gáncs: Nem voltál te mindig házsártos... lötytyedt fenekű fehércseléd. Emlékszel, mennyit keringőztünk, körbe-körbe a nagyasztal körül? Nem mondom, délceg, faros legény volt a gázóra-leolvasó, de táncolni nem tudott. Ugye nem tudott? *(Csend.)*

Gáncsné: Ne figyeljünk a... szukára! Több mint valószínű, hogy... hogy kézzel eszi a halat.

Sark Ica: Holnap a lábammal fogom.

Zsebi: A halat?

Kétszeri-háromszori felvillanás után, égve marad a villanyégő. A kötelek és láncok lengenek, a beléjük kapaszkodó szökevények, továbbra is, előre-hátra hajladoznak.

Sark Ica: Olenyka borsos, sós lisztben, ráz-ráz, megforgatja, a kifilézett halat, és már dobja a sercegő serpenyőbe. Sorban állnak a bódéja előtt.

Zsebi: Nem a serpenyő serceg, hanem az olaj.

Sark Ica: Kurvára nagyokos vagy néha. Sokat iszol, tudod-e?

Zsebi: Egyedül viszem a boltot. Pia nélkül nem megy.

Sark Ica: Nekem mondd. Szárazon bénaagyúak ötletelnek – bevétel meg sehol. Erre felvesznek három zsák hitelt, aztán felrúgják, elcsöcsörészik... Ha nem velem, akkor Zsuzsannával.

Zsebi: Nekünk nincs hitelünk.

Sark Ica: Na és, Zsebikém, legalább boldogan halunk meg!

Észfő: Boldogok a szegények...

Orvházi: Nem járnak étterembe vacsorázni. Kicsi pénzecske, nem pénzecske... Olena csak megijeszti a halat, soha nem süti át rendesen.

Sark Ica: Mindenki tudja, hogy hazudós vagy. A becsületes emberek, már ha vannak, otthon vacsoráznak, nem ünnepeket, hivatkozhatnak sikeres hazugságaikkal. *(Cigarettdára gyűjt, hosszasan égeti az öngyújtót.)* Kisestélyi, nagyesztélyi, gyöngyönfüggő, rókaprém... A tűz mégiscsak nagyszerű találmány! Világít.

Gáncsné: Oltsa el azonnal a cigarettát, így is kevés a levegő! Nem hallja!?

Sark Ica: Fulladj meg!

Gáncsné: Fülj meg te!

Zsebi: Igaza van a Kormányosnak: könnyebb lecsillapítani a háborgó tengert, mint két, egymásra acsarkodó nőszemélyt összebékíteni.

Orvházi: Nekem azt mondták, a váltás fehéreneműn és bankkártyámon kívül, semmit nem hozhatok fel a hajóra. Egyesek meg... párban keringőznek.

Gáncsné: Isten az embert páros életre rendelte.

Zsebi: Világos.

Orvházi *(a fény felé tartja, megpróbálja elolvasni a kezében lévő papírlapokat):* Velem ne játszadozzon senki! Mi akar ez lenni?

Sark Ica: A szereped, öreg.

Orvházi: Már megbocsásson, annyira azért nem vagyunk jóban!

Sark Ica: Attól függ.

Orvházi: Magácskának akkor sem vagyok te!

Gáncs *(a kötelekbe kapaszkodva, megpróbál felállni):* Na, ebből elég! Bíz' isten, mintha egy kibaszott művészfilmet néznék! Nem tudom ki kicsoda, mit miért mond; hova megy, miért megy... Nem, nekem ebből elegendem van! Elegendem ebből a félhülye bagázsból! Asszony, jössz vagy maradsz?! Biztos van odafent valami ehető. Éhes vagyok!

Észfő: Ülj a fenekeden!

Gáncs: Na most tisztázzunk valamit, ki a fene vagy te?

Észfő: Nem vagyunk egyformák.

Gáncs: Ez igaz. Ha én nő vagyok, te nem vagy nő; ha én... akkor te vagy a... Nem hiszem... hogy a hajón ne lenne rádió, a kikötőben meteorológiai szolgálat, viharjelzés... Kurvára dühös vagyok! Viharban elindulni...

Zsebi: Nem igaz! Az ég csillagos volt, az idő szélszáll, mikor kifutott a hajó a kikötőből. Bárki tanúsíthatja.

Gáncsné: Én ugyan nem!

Gáncs (*viisszahuppan a fenekére*): Mi ez már megint!?

Dr.: Újra viharba kerülünk.

Zsebi: Ez nem vihar, szelecske.

Orvházi: Mire jó ez a... hülyeség!? Adok-veszek majd, ahogyan eddig: odaát remek üzleteket lehet kötni.

Zsebi: Keresek egy nyugis helyet, és ki nem bújok az ágyból egy álló hétig. Kár, hogy kevés kézpénzt használnak odaát!

Orvházi: Csendesen összedolgozunk, legfeljebb.

Sark Ica: Velem meg levelezni fogtok. Na abból nem esztek! Jártok szépen a mamához, Sark Icához, ahogy eddig; jó voltam, odaát is jó kell, hogy legyenek. Mert ha nem...

Észfő: Icu, hagyd az érzélgést, messze a part!

Sark Ica: Egyszer odaérünk, és nagy bolond lennék, ha felélném összekuporgatott pénzecskémet. Stricheltem az utcasarkon, barátkoztam az erőszakos halál gondolatával épp eleget.

Gáncsné: Első ránézésre megmondtam, hogy egy... olyan kurva. Megmondtam?

Gáncs: Nincs családja, árván nőtt fel.

Gáncsné: Csak nem ismered!

Dr.: A család a legfontosabb dolog a világon. A magány hamar elnyúzi az embert. Reggel felöltözöm, este levetkőzöm, s közben nem alszom. Higgyék el, így van ez.

Gáncs: Ön kicsoda, hogy szólíthatom?

Dr.: Doktornak. Szimpla Doktornak. A legjobb ruhám van rajtam.

Sark Ica: Abban fogsz járdát söpörni? (*Nevet.*)

Orvházi: Nem érdekel a politika, az újságokban a bűnügyi rovatot olvasom, ez az igazság. A műkincslopások érdekelnek, a károsultaknak kiperkált biztosítási összegek nagysága. Fogalmam nincs, hogy ki a szakszervezet, mit akar a szakszervezet.

Észfő: Pénzt és még több pénzt.

Zsebi: Nem igazság! Engem, mint ellenzéki tüntetőt, havonta előállítottak, összeverték, Orvházi meg azt csinálta, amit amúgy is, számolta a pénzt.

Észfő: Bértárgyalásokat folytatott.

Sark Ica: Rozzant vénemberek nem csapnak össze a rendőrökkel, zúznak-törnek, gyűjtogatnak, másra kell az energia. Tudi.

Zsebi: Jól tartja magát. Főbe se lehet verni.

Sark Ica: Az orgazdák napokig szopogatják a csirkecsontot, szeretik a spenótot, a sóskát. Ettől idővel vastag lesz a bőrük, kemény a fejük és csontra asznak.

Dr.: Önt is üldözte a hatalom? Ellenzéki?

Gáncsné: Mondjad, Ernő, igen!

Gáncs: A vihar keltette zűrzavar, pánik, tudja meg, nincs olyan durvaság, amivel letereltek bennünket ebbe a patkánylyukba, kiverte a fejemből... Hirtelenjében nem is tudom, minek alapján folyamodom majd politikai izé... menekültstátuszhoz odaát.

Dr.: Ennyire nem lehet feledékeny! Nincs fél órája...

Gáncs: Tényleg?! Nekem, egy örökkévalóságnak tűnik.

Dr.: Az örökkévalóságnak nincs kezdete, azért örökkévalóság.

Észfő: Kezdetben vala az Ige.

Dr.: Egy magányos Isten, mit mondhat magamagának?

Gáncs: Nem volt magányos, mellette álltak az angyalok, a kerubok, meg az izé...

Észfő: A tagadás maga.

Dr.: Sajnálom, uraim, erről nem volt tudomásom, nem vagyok hívő ember...

Gáncsné: Mondjad, Ernő, te sem vagy!

Dr.: Mint mondtam, nem vagyok hívő, de tudom mi a magány. Nem szeretni, és nem szeretve lenni – az a magány. Gyűlölni a világot, gyűlölni az emberek, és azt akarni, hogy visszagyűlöljenek – erre tanít a magány. És burjánzik, mint a rák: lépcsőházzról lépcsőházra, lakásról lakásra...

Gáncs (köhint párat): Izé, eszembe jutott: írónak kell kiadnom magam. Ezt a Kormányos mondta. A Kormányos okos ember, tanácsokat osztogat, nem

ajánlólevelet. Ezt nevezem, tudom értékelni. Nekem kifejezetten imponálnak a velejükig cinikus és kétszínű... Kormányosok. Hol tartottam? Ja, igen, állítólagos műveim asztalfiókban porosodnak. Kár, hogy az Internet már fel van találva! A Kormányos, ettől függetlenül okos ember. Ismeri a helyzetet, én ismerek egy író – hát nem csodálatosak a véletlenek! Az egyetemi előadások után olykor együtt iszogattam az íróval. Ha sokat ivott, és midig sokat ivott, folyvást azt hajtogatta, hogy a vérbeli irodalmár soha ne nősüljön meg. Aztán valahogy mégis megnősült, és többé már nem iszogattunk együtt.

Orvházi: Jól záródó asztalfiókba nem száll a por.

Gáncsné: Nyisd ki jobban a szemed!

Orvházi: A kabinomban maradt a szemüvegem.

Sark Ica: Azért még nem kell, mindenbe beleütöd az orrod! Poros, nem poros...

Észfő: Napjában nem ártana többször étkezned, öreg, az emésztés közömbössé tesz!

Sark Ica: Miért szólsz közbe! Hadd kólintsam már egyszer fejbe, úgy istenigazából!

Gáncs: Doktor, a hanyatt fekvő fiatalember egész véletlenül nem egy elcsapott szerzetes, netán pap?

Sark Ica: Én meg a bukott angyal vagyok. Hogy lehet, hogy ne mondjam ki, ilyen ostoba!

Dr.: Nem hinném, egyek a Kormányossal. Az erős lelkű emberek, ha találkoznak, úgy tűnik, mintha ezer év óta ismernék egymást. Odesszában sincs ez másképp.

Gáncs: Ott született?

Dr.: Nem, isten ments! Egyesek Párizssal példálózna, mások Londonnal. Nekem Odessza jutott eszembe. Számítalan Odessza nevű város van világon.

Észfő: Doktor, sírokból többmilliárdnyi van a földön, és ön egyről sem akar tudomást venni. Egy miatt, amihez nagyon sok köze van, kész megfélemlkezni az... evolúcióról. Pedig, mint tantárgyat, éveken át tanulta.

Dr.: Nem értem.

Észfő (felül): A felesége életerősebb volt önnél? Igen? Akkor hogy lehet, hogy végül mégis ön győzött?

Dr.: Van, aki milliókat sikkaszt, emberek lesznek öngyilkosok, családok százai mennek tőkre miatta, mégis folyton éhes, nincs olyan tengeri vihar, ami elvenné az étvágyát. Őt büntessétek!

Gáncsné: Szabadna megtudnunk, kire céloz?

Dr.: Torokszorító érzés elhagyni szülőházat, az utcát, a teret, a várost, ahol felnőttünk, éltünk. Kénytelenkedni, utazni folyton ide vagy odaátra, útlevelében Káin bélyegével. Higgyétek el: rossz, nagyon rossz érzés, szinte megfojtja az embert... Rendben, megölhettek. Vágjátok át a torkom, szaporán, essünk túl rajta! Mire vártok?! Egy napig; óráig; percig mindenki lehet isten!

Sark Ica: Tuti, hogy elment az ipse esze, tisztára megbolondult.

Iszonyatos menydörgés, jégeső veri a fedélzetet, a villanyégő és a kötél- és láncerdő teljesen kileng; rémült arcok, görcsös kapaszkodás kötelekbe, vaskorlátba. Percegik tart a sötétség. A fedélzeten érthetetlen vezényszavak harsannak, matrózok rohagnak fel-alá, visszhangzik léptük dübögése. Aztán csend. A meggyülő villanykörte szinte egyhelyben áll.

Orvházi padlón hasal, időbe telik, míg feltápáskodik. Arca csupa vér. Megpróbálja, négykézláb mászva, összeszedgetni a szétszóródott papírlapokat.

Orvházi: Csepeg a vér. Honnan csepeg a vér?

Zsebi: Az arcodról.

Orvházi *(a kezében lévő papírlappal letörli az arcát):* Valóban. Én meg már azt hittem... Hülyeség! Zsebi, emlékszel az első üzletünkre, a gyémántberakásos karkötőre?

Zsebi: Nem szívesen. Rendesen átvértél. Cirka, mennyit kerestél a bolton?

Orvházi *(visszamászik a helyére):* Megmentettem az életedet. Fiatal voltál, szinte gyerek. Tudod, halál is van a világon, és nem ritkán arany színt szokott öltetni, gyémánt berakással.

Zsebi: Beszélsz, marhaságot! Tászkát loptam, nem karkötőt. Amúgy, igaz sem volt, a törvény szerint rég elévült...

Orvházi: Azt állítod, hogy a sorsod lyukas garast sem ér?

Zsebi: Nagyon beverhetted a fejed.

Orvházi: Való igaz, elmúlt a fejfájásom. Világéletemben keveset olvastam, nem szerettem a könyveket, szinte lehetetlen túladni rajtuk. Az aranyat, a gyöngyöt és a gyémántot, bezzeg, veszik, mint cukrot. Az úriemberek és úrhölgyek viszolyognak a vér látványától, de nagyra értékelik, amihez sok-sok vér tapad. Látod, nem vagyok én olyan műveletlen, mint amilyennek elkönyvelnek. Érték az értékhez, kilométerekről megorrontom, ki mivel akarja

elleplezni önön értéktelenségét. Egyiknek drága festmény kell, a másiknak antik bútor, harmadik a gyémántra esküszik...

Észfő: Fogd vissza magad!

Sark Ica: Smucig kéjenc, jobban tennéd, ha hallgatnál!

Orvházi: A karkötő először öt év után került vissza hozzám, aztán három év elteltével megint. Három, kettő, egy... Már havonta kell új és új vevőt felhajtanom...

Észfő: Gyilkos körforgás, de nem haszontalan.

Sark Ica: Micsoda mázli! Gennyeres keresi magát a vén lator!

Gáncsné: Igaz, mi nem vagyunk... olyanok, mint ezek?

Gáncs: Nem, drágám, mi intelligensek vagyunk. Mondhatni, csorog belőlünk a műveltség.

Gáncsé: Muszáj, gúnyolódnod?

Gáncs: Önkritikát gyakorolok, tudod, ez olyan bevett szokás... egyeseknél. Folyton gyakorolnak; helyezkednek és lopnak pimaszul. Ismerős?

Dr.: Az emberek boldogságra vágyanak.

Gáncs: Ez igaz. De mi a boldogság? Őszintén, Doktor, de ha nem tud, ne válaszoljon. Legfeljebb, bután halok meg.

Dr.: Ön egy bátor ember.

Gáncs: Attól, hogy a csapnivalón rossz katasztrófafilmekben a rémült utasok azt kiabálják, hogy elsüllyedünk, lezuhanunk, attól még külön-külön halunk meg. Egyébként, megvetem a hízelgőket.

Gáncsné: Te már senkit nem szeretsz! Mit gondolsz, hová fog ez vezetni – mi lesz velünk?

Gáncs: Veled mi lesz, Matild? A tenger mély, a víz jéghideg.

Sark Ica: Azt ígérted, ez lesz az utolsó utad, felhagysz az embercsempészéssel.

Észfő: Ki vagy te nekem...?

Sark Ica: Az anyád.

Észfő: Egyszer már letárgyaltuk: engem az állam nevelt, járatott a legjobb iskolákba – nem ismerlek.

Sark Ica: Nyitnánk odaát egy panziót mint anya és fia.

Észfő: Vendéglőt a pokolba... Nem, Ica, maradok az államnál. Ő segített, én segíték: megszabadítom az alja néptől.

Orvházi: Vérzik még?

Zsebi: Te érzed.

Orvházi: Se szagokat, se ízeket... Jó ideje semmit nem érzek. Valami azt súgja, hamarosan meghalok.

Zsebi: A hatodik érzék.

Orvházi: A pénzt nevezik így, tudtommal.

Zsebi: Fogjuk rá.

Orvházi: Engemet ne sajnálgass! Rengeteg pénzem van.

Zsebi: De csak egy életed.

Megismétlődik az előbbi viharjelenet. A sötétségben vasajtó csikordul, jól hallható a Kormányos éktelen káromkodása, vészjósló vezényszava: „Jobbra! Tengerbe minden mozdíthatóval! A kurva életbe, mozogjatok! Hé, ti ketten ott! Ide!”

A villanylámpa fényköre elindul a vaslépcsőn fentről lefelé, nyomában a Kormányos nehéz léptei döngetik a lépcsőfokokat.

Kormányos (viharköpenyben): Rühes barmok! Tetvek! (Körbepásztázza zseblámpájával a rakteret.) Éltek még? Hé, uraim, hölgyeim, vidámabban, azt a hétszentségit! Muzsikál a tenger, táncra fel! (Leér a fedélzetre, ha imbolyogva is, de talpon marad, sorban szembevilágítja utasait.) Beszartatok, mi?! Van ez így. Ennél már csak rosszabb jöhet, és jön is: leállt a motor. Na, csak semmi pánik! (Gáncsnéhoz.) Hölgyem, nem kell mindjárt sírni, egyszer halunk meg.

Észfő: Valóban komoly a baj?

Kormányos: Hogy a fenébe ne lenne! Életemben nem láttam ilyen égháborút, felhőkarcolónyi hullámokat.

Észfő: És?

Kormányos: Nincs és! Megszabadulunk a rakománytól, aztán imádkozunk. A kurva életbe...!

1. Vitya és 2. Vitya szaporáznak le a lépcsőn.

1. Vitya: Bénit lesodorta a hullám a fedélzetről!

Kormányos: Végre egy örömhír! A tököm tele volt azzal a kölyökkel. A kézi csörlő készen áll?

2. Vitya: Igen.

Kormányos: Oldozzátok el a rakományt, aztán nyissátok ki a rakodónyílást. Értve, barmok?! (A matrózok munkához látnak.) Ti meg, mire vártok, rühes társaság?! Drágicáim, ha kedves az életetek, talpra, mozgás, segítsetek a fiúknak! Egy, kettő, három... Szaporán! Pillanat, a nyolcadik szökevény, hol van? Csak nem kinyírtátok?!

Zsebi: Mi?! Esküszöm, kezdettől fogva heten voltunk.

Kormányos: Mint a gonoszok. Hé, Vityák, nézzetek körül! *(Körbe-körbe járhatja a zseblámpáját. A hajó kétségbeesett utasai a kötelekbe, láncokba kapaszkodnak, mit sem dolgoznak.)* Lógósok, munkára!

Orvházi: Arany és vér... vér és aranyam, és vér...

Kormányos: A kezed járjon, ne a szád! Mi van, fiúk!? Megvan a hullá?

A két matróz megragadja, felállítja, majd a Kormányos elé kíséri Jónást. Hirtelen nagy csend támad, és a villanyégő újra ég. Megkönnyebbülés, csodálkozás, a szökevények óvatosan elengedik a köteleket, láncokat.

Kormányos: Mi történt?

2. Vitya: Elállt a vihar.

1. Vitya: A tenger elcsendesedett.

Kormányos: Nem vagyok süket, se vak! *(Hosszú csend.)* Valaki mondja már meg, mi a fene történik itt?!

Orvházi *(megtapogatja magát):* Csoda történt, kész csoda!

Sark Ica: Nem értem, mit van úgy oda a vén hülye, elállt a vihar, és slussz.

Zsebi: Megmenekültünk. Hurrá, megmenekültünk!

Észfő: Egy nagy lószart nektek, hogy azt! Bajlódjon veletek a Kormányos odaát. Nélkülem visszazsuppolnak benneteket, de úgy visszazsuppolnak... Nem, nem tűrhetem, hogy a hátam mögött bárki is, sajátzsebre üzleteljen.

Gáncs: Mindjárt sírva fakad.

Dr.: Kis elmebajos.

Gáncsné: Szégyellhetné magát! Még hogy, Észfő...

Kormányos: Pofa súlyba! *(Jónáshoz.)* Ki vagy te?

Jónás: A Gát-Kéferi Amittai fia Jónás. „Héber vagyok én, és az Urat, az egek istenét félem...”

Észfő: Egy zsidó.

Kormányos: Hallottam.

Észfő: Mózesnek képzeled magát, mind valahány. Egy biztos, kár volt miatta felrúgnod a megállapodásunkat.

Jónás: „Kelj fel, menj Ninivébe, a nagy városba és kiálts ellene, mert gonoszságuk felhatolt élembe.” – monda az Úr, s én elfuték az Úr színe előtt.

Dr.: Még egy bolond.

Bekövetkezik a harmadik, az előző kettőnél is erősebb vihar. Visítás, jajgatás, fájdalmas üvöltés jelzi, hogy a sötétségbe borult hajófenéken, játékszerként dobálja a vihar az ott tartózkodókat. A fel-fel pislánó lámpafény látni engedi a padlón heverő, eltorzult, fájdalmas arccal ide-oda hentergő embereket. Jónás középen áll, rémülten figyeli a történeteket.

Jónás: „Fogjatok meg és vessetek engem a tengerbe, és megcsendesedik a tenger ellenetek; mert tudom én, hogy miattam van ez a nagy vihar rajtatok.”

Kormányos: Nem értem! Van, ki érti közületek?

Jónás elindul föl a vaslépcsőn, minden lépésével csitul a vihar, mire felér a lépcső tetejére, beáll a szélcsend. A padlón fekvők felülnek, tápázkodnak, a fedélzeten kiáltás harsan: „Ember a vízben!”

Vége

Nagybereg, 2009

Lehangol-tan

égbe a fát a hernyók ellen
magasságos zéró záró le-
hull hal el költőietlen náció
izmus izmos hazán-fin dixi
lend ima bő elv leve
elfolyó viszony iszony
ágál ágról szakasztott nyava-
lyog jog polgár nyárs turkál
kél hajnalban dér tájt
látványt könnyel könnyel bús
szemét ellenző pénz jellem-
ző nemző hetyke ara ára
begye teje etye-petye e
fajtán tan határtalan keserédes
dajkamese esket e Pesten-e
bőr(r)e-dőre morc koma
lel ős-erőre dr. dr. dr.
hasmánt előre lőre újborig
részeg félszeg bátorít bo-
rít rőt-veres nőt százat hű-
telen nyáron borzong poli-
tikusan kuss ok oson ér-
vel átver költ patikára hej per-
verz sejt buzdul dül fennen
égbe a fát a hernyók ellen

Vári, 1992

A flanc

Dráma egy felvonásban

Szereplők:

Júlia

Szilvi

Irénke

Etus

Szeréna

tanítóképzős diáklányok

Díszlet: három ágy, nagytükör ruhafogassal, íróasztal székkal, fali polc néhány könyvvel. A diákszállói szoba bejárati ajtaja hátul, a másik, az értékmegőrzőként is szolgáló szobába nyíló, balra helyezkedik el. A szín jobboldali részén, egymás végében, két ágy áll, közöttük íróasztal székkal, a falon könyvespolc. A harmadik ágy a baloldal elülső részét foglalja el; a tükör a ruhafogassal, szembe, a bejárati ajtó mellé van elhelyezve. Az ágyak fölött a falra, kinek-kinek lel-kivilágát, ízlését tükröző színes poszterek, újságkivágások vannak fölragasztva. Szerénának népszerű együttesek, énekesek; Szilvinek, saját, egészalakos fényképét, híres férfiideálok fotográfiái övezik.

Ruhák, lábbelik, füzetek és könyvek szanaszét, az ágyak – a Júliáét kivéve – megvetetlenek. Ellenben, a kisebbik szoba ajtaját, ha nem tartózkodik odabent senki, gondosan kulcsra zárják a lányok.

1. Jelenet

Júlia, Szilvi, Szeréna

Ki-ki a saját ágyán fekszik, hanyatt. Júlia olvas, Szilvi pedikűröz. Szeréna fel-felkőnyököl a baloldalon lévő ágyán, szotyolát rág.

Szilvi: H-hű, lányok! Figyeltetek? Azt pletyózzák, Robertó nősülni készül.

Júlia: A Tóth Robi?

Szilvi: Á! Szeréna ideálja, tudod, az a karikalábú srác, ízéből, na, a hogyan hívják faluból...

Júlia: Áhá!

Szeréna: És?

Szilvi: Ma láttam azzal a... csámpás cseléddel grasszálni a korzón. Majd megpukkadtam a röhögéstől.

Szeréna: Pistike megnősült.

Szilvi: Kinek mi köze hozzá?!

Szeréna: Klári illik hozzá.

Szilvi: Tra-la-la! Nem hagyom magam felbosszantani.

Júlia: Puszi-puszi, lányok!

Szeréna: Cupp-cupp, szent a béke.

Júlia: Itt azt olvasom, nincs reménytelen szerelem, ha hű maradsz az emlékéhez.

Szilvi: Kinek az emlékéhez?

Szeréna: Általában.

Szilvi: Húha! Ez nekem magas. Á, meg amúgy sem érdekel! Jobb, ha a nyári szünidő alatt megnézem magamnak Bécset, netán Münchent. Minden attól függ, épp hol lesz a fateromnak üzleti tárgyalása.

Szeréna: Még csak szeptember van.

Szilvi: Na és?! Legalább tudom, mit akarok, nem úgy, mint egyesek.

Szeréna: Pistieknek gyerekük lesz.

Szilvi: Kinek nem lesz?

Júlia: Sokan vannak, akik szeretnék a múltjukat megszépíteni, vagy egyszerűen elfelejteni.

Szilvi: És nekem mi közöm hozzájuk?

Júlia: Igaza van az írónak: jövőnkbe csak az emlékeinkkel együtt léphetünk. Akit cserbenhagynak az emlékei, annak nincs jövője.

Szeréna: Világos.

Szilvi: Mint a vakablak.

Szeréna *(szerteköpködi a maghéjat):* Bezzeg a Pistike...!

Szilvi: Szerénám, szállj már le Pityuról! Egyszóval, fogd be a kérődződ!

Júlia: Szilvi, az isten szerelmére, ne kezdjétek újra!

Szilvi: Júliám, mit kezdek én? Szerényke nem bír magával.

Etus jön balról, kulcsra zárja maga mögött az ajtót.

Etus: Lányok, nem igaz... Látnotok kellene! Belekukkantottam az új lány holmijába, nem igaz, micsoda drága ruhái vannak. A piperekészlete meg... Kezdve a rúzsoktól a szemfestékgig bezárólag, mind-mind francia gyártmány, igazi márkás holmi. Van fogalmatok arról, mi pénzbe kerülnek?!

Szilvi: Az olasz gyártmányok ugyanolyan jók, ha nem jobbak, mint a francia... bővli.

Etus: Nem csoda, ha telik rá, az apja nőgyógyász. Azt is sikerült megtudnom, hogy nem telik el nap, hogy legalább száz dollárt ne keressen. Így könnyű, rázni a rongyot! Német sportcipő, angol pulcsi...

Szilvi: Svéd ízé. Tra-la-la!

Szeréna: Azt mondod, az apja nőgyógyász?

Etus: Főorvos.

Szilvi: Az is valami?!

Etus: És ha hallanátok, hogy tudja osztani a bankot.

Szeréna: Kicsoda?

Etus: Az új csajszi. Képzeljétek, asz' mondja: a zenei szakközépet hagyta ott, hogy gyerekeket taníthasson, mert úgy érzi, neki ez a hivatása.

Szilvi (felül): Phüh! Ezt így mondta?

Etus: Hogy másképp?

Szeréna: Száz dollár...

Szilvi: Szeréna egy körrel megint le van maradva.

Etus: Első ránézésre, elegancsos nőcinek, udvariasnak, okosnak... tűnik. Mit mondjak még?

Szilvi: Rosszat.

Szeréna: Ötmillió kupon...

Szilvi: Már két körrel.

Júlia: Most miért bántod?

Szilvi: Hozzányúltam?

Júlia (feláll, megigazgatja az ágyát): Holnap matekdolgi írás.

Szilvi: Unom a... fejszámolósdit, a dicshimnuszt. Tudjátok mit, menjünk moziba!

Júlia: Szilvi, éjszaka van.

Szilvi: Na és?!

Irénke lép be a bejárati ajtón, nagy táskával a kezében.

Etus: Izé...

Irénke: Irénke vagyok. Apukám nőgyógyász főorvos, anyukám főkönyvelő, egy öcsém van.

Szilvi: Fő öcsi.

Irénke: A zenei szakközépet hagytam ott, mert úgy érzem, nincs szebb hivatás a világon a gyerekek tanításánál, nevelésénél.

Etus: Etus vagyok, és én is úgy érzem, hogy nincs szebb dolog a gyerekek tanításánál. Ez itt Szeles Szeréna, és ő is pontosan így érez. Mindannyian így érzünk.

Szilvi *(nevetve):* Pontosan...

Júlia: Szilvi, ne bohóckodj!

Szilvi *(tovább nevet):* Ha-a-agyj!

Irénke: Kérem a kulcsot! *(Etus készségesen kinyitja az ajtót, Irénkével együtt el.)*

Szilvi: Menjetek a fenébe!

2. Jelenet

Júlia, Irénke

Júlia Szeréna ágát igazgatja. Irénke a polcon lévő könyveket lapozgatja.

Júlia: „Arcomon az éj álarca, látod,
Másképp leányos pír kendőzné arcom,
Azért, amit ma éjjel elkotyogtam
Az – ó –, az illem azt kívánná,
Hogy visszaszívjam, ámde félre illem!”

Irénke: Rómeó és Júlia.

Júlia *(szembefordul Irénkével):*

„Hová merült el szép szemed világa?
Mi az, mit kétes távolban keres?”

Irénke *(zavartan):* Nehezebbet kérdezz! Valami ilyesmit:

„Az Emberiség Koponyáján
a szerelem ül,
fenn trónol vigyorral a száján
és szemtelenül.”

Júlia: Nem igaz!

Irénke: Ki írta?

Júlia (*összeszedi Szilvi szerteheverő ruháit*): Bátki írta, nincs igaza.

Irénke: Ezt komolyan mondd? Baudelaire nagy költő, pontosan tudta mit miért ír le. A szerelmes ember önző, meg... ízé, könnyen a szívéhez tud férközni a gonosz. Itt van például Szilvi...

Júlia: Szilvit hagyjuk ki a játékból.

Irénke: Miért? Néha olyan utálatos tud lenni.

Júlia: Ha jobban megismered, megszereted.

Irénke: Én aztán nem!

Júlia: Ennyire haragtartó vagy? (*Csend.*) Azzal, hogy folyton szerelmes, Szilvi csak magának árt...

Irénke (*ridegen*): Bünt bűnre halmoz.

Júlia (*elnéző mosollyal*): Túlzás a részedről. Az igaz, hogy beképzelt, hogy fut a fiúk után, de hogy ez bűn lenne... Nem, egyszerűen csak hanyag. Nemcsak a ruháit dobálja, hagyja szanaszét, hanem az érzelmeit is. (*Irénke elé áll.*) Ha megsértett a tegnap este, hidd el nekem, nem rosszakaratból tette. Mondott ő nekem már cifrábbakat is. Mert... mert olyan volt a hangulata. Meglátsd, bocsánatot fog kérni. (*Csend.*) Ismered Attilát, a magas, kék szemű fiút a negyedikből?

Irénke (*a tükör elé áll*): Nem érdekelnek a fiúk! Olyan... ízék. Nem akarok, nem fogok férjhez menni.

Júlia: Szép a hajad.

Irénke: Még hogy kiszolgáljam, folyton kedvébe járok... valakinek! Egy... egy önző fráternek, aki egyébre sem gondol, csak arra, hogy neki legyen jó. (*Felszedi, majd leengedi a haját.*)

Júlia: És a család, a gyerekek?

Irénke: Azt nem mondtam, hogy nem akarok gyereket. Bár, ki tudja – ez még a jövő zenéje.

Táskáját sarokba dobva Szilvi ront be a szobába.

Szilvi: Hello, lányok! Szia, Ircsi! Kösz, Juli, hogy rendbe ráztál, de most sürgősen, irtóra szükségem van a piros ruhámra. (*Széttúrja, -dobálja összetűrt ruháit.*) Fél óra múlva randizok.

Irénke: Ha nem tudnád, nem vagyok Ircsi – főleg neked nem! (*El a másik szobába.*)

Szilvi: Most mi van? Megvan! (*A tükör előtt maga elé próbálja a ruhát.*) Mégse. Nem illik hozzá a piros. Tudod, a srác szőke és kék szemű. A fehér színű sem jó. Talán a fekete blúz... Á-á-á! Marhaság!

Júlia: Segítsek?

Szilvi: Mindjárt elkések!

Júlia: A drapp szín jól áll neked.

Szilvi: Nekem igen, de a sráchoz...

Júlia: Most a fiú akar tetszeni, vagy te neki?

Szilvi: Igazad van, csajszí, cupp-cupp neked. Maradjon a piros. *(A másik szoba nyitott ajtaja mögé áll, pillanatok alatt átöltözik.)* Rendesen belezúgtam. Szőke és kék szemű, negyedikbe jár... Na, hogy hívják?! A nyelvemen a... csókja. Círóka-bíróka, kész is vagyok. Milyen?

Júlia: Véletlenül, nem Attilának hívják?

Szilvi *(szaporán megfésülködik, kirúszozza a száját):* Tudtam, hogy ismered. Úgy beléestem, de úgy...! Pá neked! *(Szilvi el.)*

Júlia: Istenem, mondd hogy nem igaz!

3. Jelenet

Etus, Szeréna

Etus föl-alá jár, mohón szívja cigarettáját. Szeréna az íróasztalnál ül, kek-szet majszol.

Etus: Beképzelt picca! Mindenkit bolondjának néz.

Szeréna: Ha lenne kisestélyim, én sem adnám kölcsön senkinek.

Etus: Te nem, de Szilvi igen. *(Iréнке hangját utánozva.)* Etuska, drága, neked szociális görcsöd van. Ezt mondogatja nekem, és még mosolyog is hozzá. Így. *(Vicsorog.)* Felfordul tőle a gyomrom. Hányinger az egész... picca, a lősőrénnyel együtt! *(Imitálja.)* Lobogtatja, hánya-veti jobbra meg balra. Képes fél órákig szobrozni a tükör előtt: jaj be szép vagyok, juj milyen szép vagyok!... Közben szünet nélkül azt bizonygatja, hogy őt nem érdeklik a férfiak. Kíváncsi lennék rá, nagyon kíváncsi, hogy hol lófrál éjfélékig!

Szeréna: Kérd kölcsön a kisestélyit Szilvitől!

Etus: Még hogy nem érdeklik a férfiak! *(Lehalkítja a hangját.)* Hogy mást ne mondjak: csak a volt korrepetitora a zenei szakközépből? Mit gondolsz Szeréna, mi szél hozta hozzánk önagyságát? A hivatástudat? Egy fityfenét! A kényszer, meg az apuka pénze, mivel a légyottok kitudódtak, és úgy, de úgy kirúgták volna az ucsiból, hogy a lába nem éri a földet.

Szeréna *(tele szájjal):* Ez igaz?

Etus: Mikor hazudtam én neked? Szilvi olyan, amilyen, de legalább nem szenteskedik, mit a... lősőrénnyű.

Szeréna: Ez igaz.

Etus: Mondom, ha nem fogunk össze, mi régi szobatársak, mindannyiunk

felett uralkodni fog. Ő lesz itt a szép, a jó, az okos, mi meg a szájtáti csórók. Apukának dúlásig van pénze, naponta vásárolhat tanga-bugyit, csipkésblúzt, a tetejébe diplomát, ha már untig utálta a férfiakat. Mellesleg az imádott apukát hóhérnak becézik a városban, tudtad?

Szeréna: Voltam nála... akarom mondani, hallottam róla a klinikán.

Etus: A klinikán? Mit kerestél te ott, csak nem... beteg vagy?

Szeréna (*nagyot nyel*): A fogam. Tömés.

Etus: Értem.

Szeréna: A bal felső... alsó, lyukas.

A bejárati ajtón, Irénke toppan be a szobába.

Irénke: Júlia?

Etus: Úgy tudom, kiment a városba.

Irénke (*meglobogtatja a kezében lévő borítékot*): Üzenet van számára.

Etus: Egész délután itt leszek.

Irénke: Szerénkém, megkérhetlek egy kis szívességre? Átadnád ezt Júliának?

Szeréna (*elveszi a borítékot*): Mit mondjak, ki küldi?

Irénke: Tudni fogja. Ja, ha valaki keresne, nem tudom, mikor jövök meg. (*El a bejáraton.*)

Etus: Mint máskor: pontban éjfélkor.

4. Jelenet

Júlia, Szilvi, Etus, Szeréna

Júlia születésnapját ünneplik. Bömből a padlóra helyezett magnó, Etus és Szeréna táncol. Júlia fálnak vetett háttal, az ágyán kucorog, körülötte virágcsokrok, felbontott apró ajándécsomagok. Az íróasztalon pezsgő és kólás palack, a tányérokon sütemény és szendvics.

Etus (*forog*): Jó szám! Szilvi tudja, mitől döglük a légy. (*Júliához hajol.*)
Miért nem táncolsz?

Júlia: Nem tudom, most valahogy...

Szeréna (*Etushoz*): Mit mond?

Etus (*fennhangon*): Várja azt a valakit.

Szeréna: A szőke és kék szeműt?

Etus: Ki mást.

Szeréna: Hangosabban!

Etus: A fiúkkal nincs szerencséje.

Szeréna: Nekem sincs.

Etus: Mind csak azt akarja, ha meg megkapják: ejtenek.

Szeréna: Beszélj hangosabban!

A szomszéd szoba ajtajában Szilvi jelenik meg, kapatosan, kócos hajjal; kezében vodkásüveggel.

Szilvi: Mi ez, lányok, egy szem fiúcskánk sincs!? *(Aprót kortyint az üvegből.)* Szomorú. *(Kikapcsolja a magnót.)*

Etus: Nem látod, táncolunk!

Szilvi: Cs-s-s! Most én beszélek. Fontos bejelentésem van. Ejtettem a krapkomat.

Szeréna: Melyiket?

Etus: Neked nem mindegy?!

Szilvi: Zutty! Menjen a fenébe az ócska dumájával! *(Iszik.)* Löttyedt. Ahogy mondom, csajszik, mindene löttyedt. Még az is.

Etus: Komolyan?

Szilvi: Lényeges dolgokkal nem viccelek.

Etus *(pezsgőt tölt poharakba):* Szeréna, iszol?

Szilvi: Mért ne inna! Mi itt kole-le... kollelegitásban vagyunk. Igaz, Julcsi?

Szeréna: Inkább táncoljuk!

Szilvi: A kislányoknak ritkán esik egybe a születésnapjuk a szerelmi csalódásuk napjával. Igyál Julcsi, búsuljon a... hogy is hívják?...*(Teátrálisan)* Ő én szerencsétlen, ő én nyomorult!...

Etus *(Szerénához):* Jön az unalmas nagyjelenet.

Szilva: Egy frászt! Mulatunk, hajnalig!

Etus: És Irénkével... perceken belül befut.

Szilvi: Semmi nem lesz vele. Hajigálja az ágyán a löttyedt fenekét! Velem egy üvegből nem iszik, az, tuti. Pfuj! Ki nem állhatom a mézes-mázos pofáját! Trátátá-tá! Éljen soká az ünnepelt!

Etus *(felhajtja a pezsgőjét):* Azt suttogják, hogy a matektanár szemet vetett Irénkére.

Szilvi: Áh, csak beszélsz!

Etus: Kit mondjak?

Júlia *(leugrik az ágyról):* Kopogtatnak.

Szilvi: A nagy senki.

Júlia *(kinyitja, majd csalódottan bezárja a bejárati ajtót):* Pedig megígérte. Szeréna is hallotta.

Szeréna: Én nem hallottam semmit.

Júlia: De, hallottad! (*Csend.*)

Szilvi: Mi ez a búsulás, csajok!? Zenét! Olyan táncos kedvem van, hogy csak na!

Etus: A matektanár felesége ma bent járt az iskolában, Irénkét kereste. A kontyos k...t!

Szilvi (*végigdől Szeréna ágyán*): Ó, én szerencsétlen... Lányok, ha ez igaz, nagy zűrre van kilátás.

Júlia: Szégyelld magad, Etus! Igen, a matektanár felesége ma valóban bent járt az iskolában, mint ahogy a tegnap és azelőtt is. Tudod jól, hogy a város túlsó végén laknak és kocsijuk csak egy van.

Etus: Szégyelld te! Mások levett szennyesét akarod hordani. Szilvi is ejtette, meg...

Júlia: Tudom.

Etus: Azt is, hogy első b-s csitrik után koslat?!

Júlia: Tudom.

Etus: Hogy azzal dicsekszik a drágád, hogy úgy oda vagy érte, hogy akkor és ott... ízélne meg, ahol akarna!

Júlia: Tudom! Tudom! Tudom!

Szilvi: Hát, Julcsi, szülinapod ide, szülinapod oda: jó nagy marhának adsz enni!

Júlia: Tudom.

Irénke toppan be. Körbenéz, majd hátravetett fejjel bevonul a másik szobába.

5. Jelenet

Irénke, Szilvi

Szilvi az íróasztalnál ül, rajzolgat. Irénke föl-alá téngferog, meg-megáll a tükör előtt.

Szilvi: Bolondság a részünkről...

Irénke: Tessék!

Szilvi: Nagy bolondság!

Irénke: Nem értelek.

Szilvi: Dumálhatnánk.

Irénke: Mi!?

Szilvi: Te meg én. Nem viccelek.

Irénke (*kisvártatva*): Szereted a komolyzenét?

Szilvi: Már hogy értve?

Irénke: A zenét?

Szilvi: Ja, úgy általában! Imádom a zenét, a discot, a táncot, a csillogást...

Ezt a választ vártad, nem?

Irénke: Tőled, mi mást!

Szilvi: Most mitől vagy úgy oda, magadtól?

Irénke: Veled nem lehet komoly témáról beszélgetni.

Szilvi: Ez komoly? He-he meg ha-ha, hogy oda ne rohanjak!

Irénke: Felőlem oda futkározol, ahová csak akarsz. Nem érdekelsz.

Szilvi: Te se engem!

Irénke: Persze. (*A tükör előtt, kontyba szedi a haját.*)

Szilvi: Micsoda flanc!

Irénke: Irigyled?

Szilvi: Tőled? Mit? Hogy itt páváskodsz, holott élhetnél odahaza.

Tudtommal, a városban laksz.

Irénke: Generációs problémák...

Szilvi: És még?

Irénke: Unalmasak vagytok, de négyötök közül te vagy a legunalmasabb.

Szilvi: Nekem nem újság.

Irénke: Az egyéniséged rég elveszett, csak pózaid vannak. Srácok, randik...

Találj ki valami mást!

Szilvi (*bólogatva*): Azon leszek.

Irénke: Ideák és ideálok nélkül, természetlenné válik az élet, sivárrá. Ezt a papa állítja.

Szilvi: Csak?

Irénke: Azt is mondja: hogy az intimitás helyére a perverzitás lép; meg hogy fogyasztói életszemlélet uniformizálni fogja a nőket, egytől egyig olyanok lesznek, mint... mint te.

Szilvi (*felugrik a helyéről*): Tudod mit, drágicám, nem érdekel az uni... meg a jó franc! Arról dumálj inkább, kivel csöcsöréssel éjfélélegig! Szentike Bettike...

Irénke: Ostoba liba!

Szilvi: Nem hatsz meg.

Irénke: Aki náladnál olcsóbban kínálja magát, az hazudik.

Szilvi: Na, né! A Szűzike! De tudja az árát! Az apukához igazodsz? Nálad is száz dollár egy... vizsgálat?

Irénke: Ki beszél, tudtommal már volt abortuszod.

Szilvi: Örülj neki. Legalább telik az apukának csipkés kombinéra, hogy a lánya benne idiáljon, fent hordhassa az orrát.

Irénke: Kurva vagy!

Szilvi (*Irénke elé áll*): Az anyád volt nagyobb, és te még rajta is túl teszel, drágám.

Irénke: Sarki ribanc!

Szilvi: I-igen?!

Irénke: Pontosan.

Kicsapódik a bejárati ajtó, Szeréna esik be a szobába. Nagy nehezen elvándorog, ruhástól felkuporodik az ágyára. Nyomában Júlia jön, lihegve. Ügyet sem vetve az egymásnak ugrani készülő két szobatársára, Szerénához siet.

Júlia: Az ukrán órán lett rosszul. Hányt is. Gyertek, segítsetek, nem bírom egyedül levetköztetni. Nem értitek, segítsetek!

6. Jelenet

Júlia, Szilvi, Etus, Szeréna

Júlia és Etus kártyáznak, römit játszanak Júlia ágyán. Szilvi maga alá húzott lábbal ül a saját ágyán, manikűröz. Szeréna fekszik, fülig betakarózva.

Etus (*cigarettára gyújt*): Kértek? A tizenkilences szobában minden lány cigizik.

Szilvi: Ágica is?

Etus: De még hogy! Egy dobozzal kevés neki egy napra.

Szilvi: Nekem azt mondta: csak alkalmanként gyűjt rá, flancból.

Etus: Nézd meg jobban a jobb kezét, olyan sárgák az ujjai, mint a kalakác.

Szilvi: Tényleg? Pedig de tudja adni az ártatlankát. Dettóra, mint az ott bent. Két okostojás.

Etus: A tizenhatosban Rozi az okostojás.

Szilva: Eh, minden szobába jut belőlük. Nem tudnak érdekelni.

Júlia: Irénke nem cigizik.

Szilvi: Ki beszél itt róla?

Júlia: Okosabb lenne kibékülnötök.

Szilvi: Hogy én kibéküljek, vele?! Hol élsz te, Juliskám?

Etus: A Holdon.

Júlia: Nem rendjén való az örökös civakodás.

Szilvi: Ha neki megfelel, nekem is.

Júlia: Nem vagyunk kötelesek túrni...

Szilvi: Hát ne tórd. *(Csönd.)*

Etus: Juli, te dobsz!

Júlia: Nincs kedvem játszani. *(Feláll, levesz egy könyvet a polcról.)* Jobb, ha tanulok, készülök a holnapi órákra.

Etus: A Mihájlovicséra?

Szilvi: Na, ne! Ejtette volna Attilát?

Etus: Még nem vetted észre, hogy majd kiesik a padból az óráin? Rózsaszín a szerelem-em...

Júlia *(visszaül az ágyra):* Hülyéskedjete csak.

Szilvi: Tényleg elpirult. Lányok, fogjatok le!

Etus: Kíváncsi vagyok, milyen pofát fog vágni Irénke, ha megtudja...

Szeréna: Már tudja.

Etus: Elmondta neki?! Árulkodtál egy... egy elsős csitrinek!?

Szilvi: Gyalázat!

Etus: Na és, mit mondott rá?

Szeréna: Hogy nagy marhaság negyvenéves férfival kikezdeni.

Szilvi: Ő csak tudja.

Szeréna: Azt is mondta még, hogy a romantika a rossz írók kenyeré, az élet egészen más.

Szilvi: Ó, milyen bölcs a lelkem!

Etus: Aztán?

Szeréna: Mi aztán? Semmi többet nem mondott.

Szilvi: Gyorsan elintézte Juliskánk szívügyét. Ja, te pedig szerénykém, szégyelld magad!

Szeréna *(felkönyököl):* Már miért? Ez az igazság.

Szilvi: Az igazság az, drága szívecském, hogy néha olyan hatökör tudsz lenni, hogy nem igaz. Árulkodni annak a... fenék illetőnek... Fúj!

Szeréna: Semmi közöd hozzá! *(Fejére húzza a takarót.)*

Júlia: Befejeztétek? Ha már ti nem tanultok, legalább engem hagyjatok.

Szilvi: Óhajod parancs.

Júlia: Nettek semmi se szent? Kigúnyoljátok a műveltséget, a barátságot, a szerelmet... Mondjátok már, mit akartok az önfejtő kivagyiságokkal elérni?

7. Jelenet

Júlia, Irénke

Júlia takarít, Irénke Szeréna ágyán ül.

Irénke: Hallottam, az este rendesen összekülönböztél velük.

Júlia: Kikkel?

Irénke: Szilvivel, Etussal, Szerénával.

Júlia: Pocsék idő van odakint.

Irénke: Ősszel ősz van. Tudod mit, cserélj helyet Etussal, költözz be hozzám.

Júlia: Kösz, de nem.

Irénke: Miért nem?

Júlia: Második éve lakom együtt Szilvivel, Szerénával: megszoktam őket.

Irénke: Mi az, hogy megszoktad? Találj ki érthetőbb magyarázatot, mert a tapasztaltak után a megszoktam valahogy értelmezhetetlen. Rendben, tőröd Szilvi szeszélyeit, takarítod Szeréna mocskát. Az nincs rendben, hogy hálája jelül az egyik elárul, a másik gúnyt űz belőled, hogy a harmadiknak, a drágalátos Etuskának legyen mit szétkürtölni a diákszállón. Hogy tudd, mindenki rajtad röhög.

Júlia: Ha nincs jobb dolguk.

Irénke: Tényleg nevetséges vagy.

Júlia: Az Attilával való...

Irénke: Jobban mondva, nevetségesen naiv.

Júlia: Jó, naiv vagyok, egy hülye tyúk.

Irénke: Nem kell mindjárt felkapnod a vizet!

Júlia: Nem, nálam az nem megy könnyen, de nekem is van önérzetem.

Irénke: Költözz be hozzám.

Júlia: Mondtam már, hogy nem.

Irénke: Reménytelen eset vagy.

Júlia: Hadd legyek.

Irénke: Te tudod.

Júlia: Megszerettem őket, érted. Szilvi szeszélyessége, Szeréna lompossága az életem részévé vált.

Irénke: Ahogy Szilvi mondja: mindjárt elbögöm magam.

Etus ront be sa zobába, rémülten.

Etus: Rettenetes dolog történt! A milícia már elment... Magukkal vitték... Borzalmas!

Júlia: Nyugodj meg, nincs semmi baj.

Etus: Ott voltam, láttam...

Iréнке: Micsodát?

Etus: Köldökzsinórral fojtották meg...

Szeréna óvakodik be a szobába, elsápadva.

Szeréna: A diákszálló melletti szemétkonténerben halott csecsemőt találtak a szemétszállítók.

Etus: Rettenetes... Az igi magánkívül van. Örjög. Istenem, mi lesz most!?

Szeréna: Mi lenne: nyomozás.

8. Jelenet

Mindannyian

Ki-ki az ágyán gubbaszt, Etus a szotyolát rágó Szeréna mellett. Irénke – egyenes derékkal – a karszéken ül.

Szilvi: Baromság! Még ilyen! Egy hülye... picsának, elmegy a kevéske, kicsike essze, és mi isszuk meg a levét.

Iréнке: Késő bánat.

Szilvi: Bánkódik a nyavalya!

Iréнке: Az előbb, miért sírtál?

Szilvi: Neked ahhoz, semmi közöd! Sírtam, és kész. Elsirattam tanítónői karrieremet. Nekem annyi, ha materem tudomást szerez a dologról, ülhetek oda-haza hónapszám. Masnival a hajamban.

Iréнке: Már pedig tudomást szereznek, az újságok vastagon cikkeznek az esetről. A város közvéleménye fel van háborodva, egyesek az erkölcstelenség melegágyának tekintik a kollégiumot, és a bezárását követelik.

Szeréna: Honnan veszed?

Iréнке: Voltam otthon.

Szilvi: Önagysága, méltóztatott hazavinni a szennyesét.

Iréнке: A tiedet a milicek fogják kitergetni.

Szilvi: Kicsodák?!

Júlia: Holnap nem lesz tanítás, kihallgatnak bennünket.

Etus: Egyenként.

Szilvi: Fantasztikus! És miért nem tudok én erről?

Etus: Nem kellett volna ellógnod az utolsó órapárt.

Szeréna: Az ige a nővizsgát sem tartja kizártnak.

Szilvi: Teljesen megbolondultak!?

Irénke: A törvény, az törvény. Apa rég megmondta, ahol a hagyományos értékrend felbomlik, ott előbb-utóbb, az élet minden megnyilvánulását törvények fogják szabályozni.

Szilvi: Mindjárt begolyózik. Nővizsga... Hol élnek ezek!?

Irénke: A papa szerint...

Szilvi: Dugulj már el!

Szeréna: Hallgatni fogok.

Szilvi: Nem rólad van szó.

Etus: Szeréna a holnapi kihallgatásra gondol.

Szilvi: Ja! Tényleg, mit akarhatnak tőlünk megtudni a zsaruk?

Irénke: Mindent, visszamenőleg is.

Szilvi: Hogy ki kivel, hol, mikor?

Irénke: Több, mint valószínű.

Szilvi: Baromság! Ki emlékszik mindenre, mert én nem.

Irénke: Majd emlékeznek helyetted mások.

Etus: Rám hiába nézel, hallgatni fogok, mint a sír.

Szeréna: Te meg a hallgatás...

Etus (feláll): Nem vagyok kíváncsi a véleményedre. Meg egyáltalán, neked abszolúte nem lehet véleményed.

Júlia: Attila nem tehet arról...

Irénke: A férfiak, igenis, hibásak, őket kellene felelősségre vonni.

Szilva: Ezt is az apukád mondta?

Irénke: Nem. Ezt én mondom.

Szilvi: Na végre! Hallottunk tőled valami értelmeset.

Etus: Hülyeség! Nagy baromság, hogy az!

Szilvi: Téged meg mi lelt?

Szeréna: Elszakadt a cernája.

Irénke: A tények fájdalmas, mi több, makacs dolgok.

Szeréna: Mondta: Joszif Viszáronovics.

Irénke: Szeréna!? Ez... ez hihetetlen!

Szeréna: Szakállas vicc.

Etus (hisztérikusan): Ő, ő az! Szeréna... *(A bejárati ajtót nyitva hagyva maga után, kirohan a szobából.)* Szeréna!...

Szilvi: Most akkor mi van?

9. Jelenet

Júlia, Szilvi, Irénke

Júlia és Szilvi egymás mellett ülnek Júlia ágyán. Irénke az íróasztalnál áll.

Szilvi: Mit kérdeztek?

Júlia: Semmi különöset.

Szilvi: Ne etess!

Júlia: Komolyan.

Szilvi: Most már nagyon kíváncsi vagyok, hogy Etustól, Szerénától mit kérdeznek.

Júlia: Gondolom, amit tőlem.

Szilvi: Rosszul gondolod.

Irénke: Beszélhetnétek, kicsit részletesebben is!

Szilvi: Ráérsz a szőnyegen izgulni.

Júlia: A családra kíváncsiak, meg szobatársaiddal való viszonyodra...

Irénke: Mi köze az ügyhöz a családomnak? Gyilkosság történt, a gyilkos után nyomozzanak!

Szilvi: Arról van szó, okoska, hogy a milicek azt feltételezik, hogy a szerencsétlennek nincs rendezett családi háttere, nem volt száz dollárja az abortuszra.

Irénke: A társadalom alapja...

Szilvi: Pa-papa-ba... Egy dolog tutira biztos, lányok, masni lesz kötve a hajamba. Telefonált az öregem, holnap jön értem. Unalmas lesz nélkületek.

Irénke *(leül a lányok mellé):* Kik vannak a szobában?

Júlia: Az osztályfőnöknők, meg egy középkorú nő.

Irénke: Milicista?

Júlia: Pszichológus.

Szilvi: Milicista az, csak nincs rajta egyenruha.

Júlia: Nem kell félned, alig tett fel kérdéseket, jobbára társalogtunk. Megértő volt, kedves, mosolyogva váltunk el.

Szilvi: Hazugság! Az a nő egy vipera: ott csíp, mar, ahol ér. Azzal kezdte, hogy felrótta nekem, hogy mód felett szeretem a szépfiúkat, meg hogy már voltam... azon. Rühellte kimondani. Bezzeg a fiúim névsorát élvezettel olvasta. Még azt is meg tudta mondani, hogy kivel, mikor és hol. Sok lenne egy országútnak, amit rám összehordott. Már csak arra lennék kíváncsi, de nagyon, hogy ki volt a sugója.

Irénke: Nekem van egy tippem.

Szilvi: Esküszöm, szálsként tépem ki a haját!

Júlia: Szilvi, senkinek nem fogod kitépni a haját, ülsz szépen a fenekeden.

Szilvi: Nekem te nem parancsolsz!

Júlia: De. Egyéb se hiányzik, csak hogy az ajtónk elé csődüljön az egész kollégium, röhögni.

Szilvi: Van benne valami. De ha a városban valahol elkapom, biz' isten...

Etus ront be a szobába.

Etus: Szerénát magukkal vitték a zsaruk! *(Eltűnik a másik szobában.)*

Júlia *(felugrik):* Szerénát én kísértem... Tévedés történt! *(El a bejáraton.)*

Etus *(visszajön, nagy táskával a kezében):* Hová szalad?

Szilvi *(odálép Etus elé):* A hosszúra nyúlt nyelved után. És te hová, hová, szeretett pletykafélszünk?

Etus: Átköltözöm a tizenkilencesbe. Egy percre sem vagyok hajlandó, gyilkosokkal egy fedél alatt lakni!

10. Jelenet

Júlia, Szilvi, Irénke

Táskák, bőröndök szanaszét. Júlia csomagol, Szilvi útra készen ül az ágyán, Irénke a tükör előtt áll.

Szilvi: Nekem lesz programom nyakig! A hétvégén utazom Münchenbe. Elkísérem a fatert. Bécsen csak átkocsizunk, pedig azt mondják, Bécs szebb város.

Júlia: Nekem az is gond, hogy utazom haza. Főleg, ha nem járnak a buszok. A vonatállomástól gyalogolhatok hat kilométert.

Szilvi: Elhamarkodod a dolgod. Itt hagyok csapot-papot, mert Etus, azt Szeréna nem úgy csinálta: ökörség. Túllelkized az esetet.

Irénke: Lelkére vette.

Júlia: Te is itt hagyod.

Szilvi: Az öregem bírja pénzzel, legfeljebb vesz majd egy diplomát nekem, hogy legyen.

Júlia: Ne ábrándíts ki!

Irénke *(kontyba szedi a haját):* Egyszer pedig ki kell, hogy ábrándulj, nem maradatsz egész életedben mimózaalkü idealista.

Szilvi: Rajtad ki segít? Nekem például vagy Ircsinek...

Iréнке: Nem vagyok Ircsi!

Szilvi: Vastagon meg van vetve az ágyunk. Veled mi lesz? Visszamégy a faludba, munkanélkülinek? Remek.

Júlia: Ti ezt nem értitek.

Szilvi: Dehogy nem.

Júlia: Ha tegnap, a kihallgatáson nem édelgek, hanem bevallom a nőnek, hogy ekkor meg ekkor pénzt adtam kölcsön Szeles Szerénának abortuszra, sőt a klinikára is elkísértem... Szóval: hazudtam. Meghurcoltak egy ártatlant, mert...

Szilvi: Azt a buta libát amúgy is meghurcolták volna. Te, az abortusza nem azon a napon volt, mikor nyakig betakarózva feküdt az ágyán?

Júlia: Azt hiszem, igen.

Szilvi: Na látod!

Júlia: Mit kellene látnom?

Befut Szeréna, egy nagy üres táskával, csomagoláshoz lát.

Szeréna: A tizenhatosba helyeztettem át magam, Tóth Roziékhoz.

Etus lép ki a másik szobából, kezében néhány apróbb tárggyal.

Etus: Hogy tudjátok, megvan a tettes. Lakótelepi. Fiatalasszony. *(Csend.)* A férje nem tudott... Megyek. *(Csend.)* Ha valaki keres, a tizenkilencesben megtalál. *(Elsomfordál.)*

Szilvi *(feláll):* Ha még egy percig marad, neki megyek.

Szeréna: Én is. Soha nem fogok neki megbocsátani.

Júlia: Tudtad milyen, mért nem voltál hozzá őszinte?

Szeréna: Tés hallgattál! Megmondhattad volna Szilvinek, Irénkének, mindenkinék! Neked nem volt mit szégyellni! *(Pénzt dob Júlia ágyára.)* Itt a pénz, ne károsodj!

Júlia *(elmarkolja Szeréna gramancát, a bejárat felé tuszkolja):* Takarodj a szemem elől, te hálátlan dög! Szedd a cökmökodat és takarodj az életemből!

Szeréna: Ehhez nincs jogod!

Júlia elengedi Szerénát, sírva az ágyára veti magát.

Szilvi: Na, húzz el innen aranyoskám, míg szépen vagyunk!

Szeréna *(kintről):* Ostoba libák! *(El.)*

Iréнке: Ezzel is megvolnánk.

Szilvi: Nem értelek.

Irénke: A frizurámra gondoltam.

Szilvi: Ja, a flancodra.

Irénke: Ha nem vetted volna észre, drágám, itt mindenki flancol.

Szilvi: Trala-la! Jusst sem hagyom magam felbosszantani.

Vége

Vári, 1993-94.

Bemutatva: 2009-ben.

Szereplők: az Ungvári Közművelődési és Művészeti Főiskola végzős, rendezőszakos diákjai:

Júlia – Máté Marianna

Szilvi – Nagy Szabina

Irénke – Molnár Éva

Etus – Tihor Evelin

Szeréna – Kovács Hajnalka

Rendezte: Síp Okszána

Matador

Dráma egy felvonásban

Szereplők:

Miklós

Asszony, Miklós felesége

Díszlet: rozzant fotel, íróasztal székkal. Könyvek szanaszét. Salvadore Dali festményeinek színes reprodukciói egy szárítókötélre vannak fölcsipeszelve.

Világítás: az asztali lámpa és a „képzeletbeli televízió” képernyőjének kékes fénye.

Hely és idő: Kárpátalja; a századvég egyik decemberi estéje.

Miklós a nézőtérrel szemben, rozoga fotelban ül, kezében a televízió távkapcsolójával. Asszonya tőle balra, a könyvekkel telerakott asztalnál dolgozatfüzeteket javít, s olykor a „képzeletbeli” képernyőn felejtí a szemét.

Asszony: Ne! Most miért kapcsolad át?!

Miklós: Bosszant az ostoba fontoskodásuk. Rágógumiznak a semmin. Ráadásul, orrba-szájba nyomják a sok kibaszott reklámat! A hülyék a kerti vécéjükbe is légfrissítőt raknak. Hogy a kacsák benne heperékelnek a telegödörből kitüremkedett szarban, kit érdekel! Érdekfeszítőbb azon vitatkozni, hogy most a fenyő vagy a trópusi... gügüje illata-e a menőbb.

Asszony: Balogné hozott túrót?

Miklós: A hűtőben van. A tejet nem forraltam fel, a drága Juliska elfoglalta a gázt. Vacsorát kotyvasztott, lila gőz csapott ki a fazékfedő alól.

Asszony: Kértelek, ne gúnyold! Nála lakunk.

Miklós: Fizetünk érte.

Asszony: Ha kell, bevásárol, takarít; mos, vasal ránk...

Miklós: Az utcában összehord rólunk hetet-havat.

Asszony: Mi bajod vele?

Miklós: Semmi.

Asszony: Valami van, ha nem bírsz magaddal. Elgurult egy kereked? Cseng a folyosó, akkora garral ordítózol az óráidon. A tanáriban tegnap lekurváztad Ágit, ma Komonyinét... Mondjad, miért csinálod? Kérdeztem valamit!

Miklós: Menjenek a fenébe! Ostoba népség!

Asszony: Persze, itt mindenki ostoba és... hatökör, egyedül te vagy az okos. Nem unod még? Tudod mit, fogom ezeket a füzeteket és befütök velük. Aztán hajánál fogva kicibálom az ágyából Juliskát, és jól felpofozom, fel én! Pillák alatt elrendezem a reputációmat, ha nagyon akarod.

Miklós: Mit... ízélsz!?

Asszony: Csak neked szabad... ízélni, folyton vádaskodni, pokollá tenni mások életét?!

Miklós: Kik azok a mások?

Asszony: Például: én.

Miklós: Azt nem mondom, állj arrább.

Asszony: Ami késik... Miklós, komolyan, amit az utóbbi napokban művelsz, az jóra nem megy ki!

Miklós: Nem érdekel!

Asszony: Tudod mit – engem se! De vedd tudomásul: holnaptól nem tartom érted a hátam, senkitől nem fogok a nevedben bocsánatot kérni!

Miklós egykedvűen babrálja a távkapcsolót. Az Asszony belemerül a dolgozatok javításába.

Miklós (váratlanul): Eszedbe jut néha Matador?

Asszony: Ne zavarj!

Miklós: Egyszóval, sajnálod.

Asszony: Magamat.

Miklós: Nem és nem tudok tőle szabadulni. Rosszabb, mint egy kísértet. Körülöttem caflat, éjjel-nappal. Ha lehunyom a szemem, és mondjuk, elképzelem a tengert, mit gondolsz, kit látok a habokban lubickolni, dagonyázni a parti fövényben? Matadort. Az álmaim dettó róla szólnak. Ha meg felriadok, rögvest elővillan az újabb kép: ökelme hanyatt fekvé, édesdeden szunyál közöttünk.

Asszony: Hülyéskedsz, vagy a bizonyítványodat magyarázod?

Miklós: Se ez, se az. Ha megjártszanám az eszem, olyasvalamiket mondanék, hogy a szorongás tárgyiasult, képpé formálódott bennem, amit csak azért nem festek meg, mert nincs festékem, vásznam... Vagy idejemúlt életfilozófiákkal hozakodnék elő.

Asszony: Megkapjuk a kör területét, ha a sugár négyzetét megszorozzuk a Pi-vel. Az A egyenlő R négyzet szorozva Pi-vel.

Miklós: Nesze neked, enyhe lefolyású neurózis: légszomj, verejtékezés, remegés! Nem érted!? Nem tudok megszabadulni Matadortól!

Asszony: A téglalap területe a két egymásra merőleges oldal szorzata... Négy napja, a hatodik szomszédban szénné ég... egy disznó, és mi történik? Az uram idegbajos lesz. *(Feláll)* Attól persze táncra perdül, hogy idehozott egy istenháta mögötti faluba, ahová busz akkor jön, ha eltéved. Hogy lassan meghülyülünk, beosztottbakk leszünk a fukarnál, kiszolgáltatottabbak a putrilakónál – lényegtelen dolgok. Saját otthon, emberibb élet, rózsalugas... Pitiségek! A kisujjunkt kár mozdítani értük. Nagyvonalúbb, tanáribb elfoglaltság hónapszám az egyes tévéműsorok, újságcikkek közhelytraktáit, a tanártársak locsifecsijét cseplülni... Istenem, hét év ment el az életemből a semmire! Hét hosszú év!

Miklós: Kezdd el sírni?

Asszony: A végén óbégatni fogunk, ha így folytatjuk!

Miklós: Hogyhogy így? Mutass valakit...! Hagyjuk a témát!

Asszony: Nincs szőnyeg a szobában, érted, semmink sincs! Hála neked!

Miklós: Te mondd, hogy vádaskodok!? Egyébből sem állsz, csak szemrehányásból. Szabadna tudnom, eleddig kivel éltél együtt?! Tegnapelőtt jó voltam, tegnap jó voltam...? *(Csönd)* Emlékszel?

Asszony: Nem akarok emlékezni!

Miklós: Az idealizmusunkra?

Asszony: Te voltál a mai napig idealista. Én csak sze... rettelek.

Miklós: Szerettél?!

Asszony: Ne faggass! *(Körbejár)* Kényszeríts arra, hogy olyasmit mondjak, amit következő percben megbánok! *(Csönd)* Szeretném... kiborítani a vasvályút; felszaggatni a hídlásdeszkát! Harapni szeretnék, szünet nélkül visítani, mint Matador: emberek, velem igazságtalanság történt, nem ezt tanultam, nem így képzeltem el az életemet!

Miklós: Szerettél?!

Asszony: Miklós, én nem te vagyok!

Miklós: Hála az égnek!

Asszony: Nő vagyok. Asszony. Gyerekre vágyom, családra, biztonságra... *(Kifakad)* Elegem van ebből a... cigányéletből! Az örökös ígéreteseidből! Majd holnap...! Mi lesz holnap!? Marokszám fogom enni a dilibogyót, mint az Ági, vagy a Komonyiné? Nem!!! Nem akarok azzal dicsekedni, hogy depressziós vagyok; hajítófát sem ér az életem! Anya akarok lenni!

Miklós: Ha emlékezetem nem csal, a múlt héten informatikusképző gyorstanfolyamra szándékoztál jelentkezni. (*Csend*) Tudod, mi a te bajod: nincs türelmed a jövőhöz.

Asszony (*kényszeredetten nevet*): Óriási! Tengünk-lengünk egyik napról a másikra... Még szerencse, hogy Juliska olykor eltekint a lakbértől, a boltos hitelez, és nekem nem sül le az arcomról a bőr! Tudok pironkodni fizetéstől fizetésig az uram helyett is, mert ökelme, pénzkeresés helyett az észérveivel van elfoglalva. Szentenciákat gyárt, megfellebbezhetetlen axiómákat. Óriási! Bármelyik tizenéves falusi fiúgyerek értelmesebben viszonyul az élethez, mint te. Legalábbis tudja, hogy a vágóállatokhoz nem szabad érzelmileg kötődni: a tyúk az tyúk, a liba az liba, a disznó az disznó... Talán még azzal is tisztában van, hogy jövődöbeli asszonyának a gyerek jelenti majd a jövőt.

Miklós: Kész? Befejezted?! Bár, ha akarsz, nyugodtan hozzáfűzheted: arról is az uram tehet, hogy odakint fagy; hogy a tanári bérek az utcaseprők fizetésével vetekszenek; hogy Ukrajna ipari termelése harmada a rendszerváltás előttinek, hogy... Szabad megkérdezni: ki nem volt hajlandó ebbe a nyomorúságba gyereket... szülni? (*Hosszú csend*) Csecsemőként bántunk egy malaccal, egy kiselejtezt alomfölsőleggel. Cumiztattuk, ölbe hordtuk – még isteni szerencse, hogy nem pelenkáztuk, Juliska nem tudta hírét vinni a faluba! Kész röhej! Ráadásul – én hülye! –, rájátszottam a pótapa szerepére, hagytam, hogy idomári képességemnek tulajdonítsd Matador minden újabb mutatványát. Mint biológus, tudtam, és illett volna neked megmondanom: a malacok intelligens állatok, könnyen idomíthatók. (*Csend*) Emlékszel a házörző Matadorra? Úgy lerohanta az udvarra tévedő idegent, hogy a Juliska kuttyája sem különbül. Leszegte a fejét – bika az arénában –, a fülét hátracsapta, és uszgyi, neki az ipsének. (*Nevet*)

Asszony (*zavartan*): Bocs' nekem! (*Visszaül az íróasztalhoz*) Javítanom kell a dolgozatokat, készülöm a holnapi órákra.

Miklós: Mintha örökös készülésben élnénk. Bemagoljuk, szajkózzuk az élet álságait elleplező általánosságokat: igazságról, hitről, szeretetről... Mindezt azért, állítólag, hogy holnap megfeleljünk a tanári hivatás követelményeinek, a szülői elvárásoknak, meg a jó ég tudja, minek. A Bibliával kezükben házaló hitparosok azt bizonygatják, hogy feltámadunk – én meg, amondó vagyok, míg gyáva mód megkerüljük az élet alapvető kérdéseire adandó válaszokat, voltaképpen nem is élünk. Ahogy mondtad: tengünk-lengünk, fővünk saját levünkben. Képtelenek vagyunk tudatosítani létünk egyszeri, megismételhetetlen voltát. Hogy megtörténhetnek velünk olyan dolgok, amiket a legjobb szándékkal sem tudunk soha többé jóvátenni. (*Csend.*) Gondolom, az óráidon néha neked is felteszik a gyerekek azt a kérdést, hogy az iskola falain kívül az ez miért az, az így miért amúgy van. Erre az őszinte válaszadás helyett, mit teszünk? Képmutatunk. Széles mosollyal és lapos közhelyekkel elbagatellizáljuk a gyerek számára nagyon lényeges, mondhatni húsbavágó kérdéseket.

Asszony: A húsról jut eszembe... Balogék szombaton disznót vágnak, kimérésre. Rendeltem két kilót.

Miklós: A széles mosolyról megfeledezte!

Asszony: A gyerekek számára nagyon lényeges, mondhatni... Boldog vagy?!

Miklós: Érts meg: a tej, a tejföl, a... túró; a falu, az iskola, vagy ez a koszlott albérlet, a pénztelenség lefőlözte vágyainkkal, csak annyira létezik, amennyire beléjük kapaszkodunk! Nem, rosszul fogalmaztam. Pontosítok. Amennyiben problémává tesszük őket, hogy... hogy legyen mi mögé elrejtőzni, ki se lássunk belőlük.

Asszony: No coment!

Miklós: A házaselet az őszinteségről szól.

Asszony (*összecsapja a tenyerét*): Per pillanat ki köntörfalaz, te vagy én?! Hétszám ki nem mozdulsz a szobából, és te beszélsz problémamegoldásról; te kéred számon rajtam az őszinteséget!? Őszinteség!... Most sem késő a fejed a falba verni azért – de őszintén! –, hogy lebeszéltél a Magyarországra való áttepedésről. Nekem meg azért, hogy hagyjam magam lebeszélni. (*Nevet.*) Szegény házfal! Hogy csak egy borsodi vagy szatmári falucskában kaphattunk volna állást... holtomiglan gazsulálást helyi kismiskák előtt... Én: ostoba!... (*Hosszú, kínos csend*)

Miklós: Hogy mondjam, alapvetően...

Asszony: Igazam van. (*Belemélyed a dolgozatjavításba*)

Miklós: Lényegtelen, kinek van igaza, kinek nincs. Tudod, a híres, hírhedt disznóvágás óta...

Asszony: Igen. Hallgatlak.

Miklós: Töprengek azon... Érted? Milyen erő tartott vissza attól, hogy...?

Asszony: Na, milyen erő?

Miklós: Nem voltál ott, nem tudod, hogy mi történt valójában. Amit a szomszédok mondanak, állítanak az csak a jéghegy csúcsa.

Asszony: Hol nem voltam, mit nem tudhatok? Beszélj érthetőbben!

Miklós: Lebénultam, akartam, de képtelen voltam leleplezni, elárulni Matadort.

Asszony: Miklós, már akkor elárultuk, mikor elfogadtuk Jenő bá' ajánlatát, és kiadtuk az öregnek feles hizlalásba. Kinőtte az albérletet, az anyagi keretünket, nem tehetünk mást. Utólag azon rágódni, hogy szegény pára nem végelgyengülésben hunyt el, szerintem: butaság. A tyúk az tyúk, a liba az liba...

Miklós: Nem lelkezek. Magamat nem értem – érted?

Asszony: Nem akarom érteni.

Miklós: Nagyon fontos dolog. Becs' szavamra!

Asszony (*hátradől*): Rendben, kapsz öt percet.

Miklós (*tétován*): Valahol azt olvastam: az élet a pillanatban sűrűsödik sorssá. Akkor, példának okáért, amikor hirtelen fékezned kell vagy földre ugrandod, netán azt kiáltani: vigyázz! Ha elmulasztod a fékre lépést, az ugrást, a veszélyre figyelmeztető kiáltást, a pillanat magába zár, és menthetetlenül beárnyékolja a további életed.

Asszony: Szép és költői. De nem értem, hová akarsz kilyukadni.

Miklós: Hibáztam. *(Feláll.)* Mit hibáztam, bűnt követtem el!

Asszony: Mivel?

Miklós: A hallgatásommal. *(Kezével tölcseért formál a szája elé.)* Hahó, emberek, vigyázzatok: Matador ravaszkodik!

Asszony: Az isten szerelmére, felejtsd el már végre azt a... disznót! Leégett néhány szénatartó, rozzant ól, kerti vécé... És akkor, mi van? Faluhelyt a sógorok, komák kisegítik egymást: lesz takarmány, fedél az istálló nélkül maradt jószágek feje fölött. Tavasszal a gazdák első dolga az lesz, hogy mindent újra felépítenek. A megoldás egyszerű: ne gondold Matadorra; kreálj magadnak büntudatot!

Miklós: Könnyű azt mondani!

Asszony: Jó, tegyük fel, simán lezajlik a disznóvágás. Van húsup, szalonnánk, kolbászuk, és... és kifordul szánkából a falat. Biztos, hogy kifordulna. Egyedül Juliska járna jól, na meg a kutyája.

Miklós *(meg-megállva, föl-alá jár):* Nem emlékszem a disznóvágás minden részletére. Például nem tudom megmondani, feszítettem-e a Matador hátsó lábára hurkolt kötelet, vagy csak kapaszkodtam belé. Hogy kiríttam a disznófogásban jártas férfiak közül, az, nem kérdés. A hátam mögött, tuti, hogy megmosolyogtak. Amúgy egy rossz szavam sem lehet rájuk. Képzeld, már a gyülekezéskor, a nyári konyhában megnevettettek. Mulatságos dolog a félresikerült szúrás miatt halottaiból feltámadt disznó hajkurászása, főleg, ha anyósviccekkel fűszerezik az adomát. Az alsóudvaron az hangolt jókedvre, hogy városi gyerek létemre jelesen elláttam a gazda tisztét: a karámban pillanatok alatt ráhurkoltam a vérmesnek tartott, harapóssá vált Matador lábára a kötelet. Szóval, a hatalmába kerítő baljós előérzet váratlanabban nem érhetett volna. Míg többiek tovább tüsténkedtek: egyik szalmát hozott, a másik lavórban kézmosó vizet; én csak álltam dermedten, bámultam a... semmit. A hentes szánt meg, lépett oda hozzám. A gyorseszű és jószemű embernek feltűnhetett a komorságom. A feldarabolás fázisait kezdte előttem ecsetelni; megemlítette, hogy a szalmával perzselt disznóból készített disznósajt sokkal ízletesebb a gázzal perzseltnél. Aztán a szúrássra terelte a szót, hogy miért folyik el kevés vér a nagytestű, súlyos állatokból...

Asszony: Helyben vagyunk, szerintem, a hentes a hibás!

Miklós: Nem, Matador őt is becsapta, mégpedig rendesen. Mit gondolsz, miért tudtam oly könnyedén lábára tenni a kötelet, kivezetni a karámból?

Asszony: Mert megismert.

Miklós: Tovább megyek, nem csak hogy megismert, azt hihette, játszani fogunk.

Asszony: Megint túlzol!

Miklós: Emlékszel, elég volt a bal fülénél megcirógatni, hogy elheverjen az udvaron, és mozdulatlanul feküdjön hosszú percekig.

Asszony: Persze, hogy emlékszem.

Miklós: Már-már elhittük, hogy tényleg kipurcant, mikor váratlanul felpattant, és eszeveszett nyargalászásba kezdett az udvaron.

Asszony: Pihenésképp, úgy bekvártélyozta magát a kutyaólbá, hogy ketten alig bírtuk kihúzni.

Miklós: Hát ez az...!

Asszony: Megcirógattad a fültövénél.

Miklós: Meg. A fogók rögvest rávetették magukat a földön fekvő Matadorra, a hentes is tüsténkedett... Elég lett volna odaszólnom: szúrják mélyebbre a kést, és el ne engedjék, fogják erősen, mert a hízó játszik, játékból halt meg. Nem szóltam. Percekkel később akartam, de egy kurta hangot nem tudtam kinyögni. Érted, képtelen voltam megelőzni a jóvátehetetlent, kijavítani a hibámat! Istenem, miért?! Még nem gyújtották meg a Matadorra rakott szalmát, még... még...

Asszony: Mért nem szóltál nekem erről, mondtad el még aznap este? Ennyit az őszinteségedről.

Miklós: Őszinte vagyok, kurvára őszinte! (*Visszaül a fotelbe*) Attól a perctől fogva, hogy felemelkedett és elindult futva az égő szalmacsomó, a történekről csak zavaros képfoszlányok maradtak meg bennem. Ordítózó, vizesvödörökkel rohángáló emberek, kutyavonítás, tehénbögés... Néhányan megpróbálnak kivonszolni valamit a mind nagyobb lánggal égő abóra alól. Pattogó, szikrázva szálló pernye; zúzmarás faágak között ágaskodó lángnyelvek, és füst, mindent beborító fekete füstfelhők... Aztán váratlanul megragad valaki, és szinte kézről kézre adva húznak, taszítanak mind hátrább és hátrább... Láthatod, itt vagyok, tehe... bámulom a tévét negyedik napja.

Hosszú, kínos csend. Miklós a tévé távkapcsolója után nyúl.

Asszony: Ne! Most miért kapcsolod át?

Vége

Nagybereg, 2004–09

Taxi

Egyfelvonásos

Díszlet: *a nézőtérrel párhuzamosan – a harmadik, befejező jelenetben merőlegesen – elhelyezett két pár szék a taxik utastere. A Taxisok képzeletbeli kormányt, sebességváltót kezelnek.*

Megvilágítás: *a város éjszakai- és a szemből jövő, elhaladó gépkocsik reflektorainak hosszú vagy tompított fénye.*

Első jelenet

Szereplők:

Taxis

Fiú

A Taxis a kormánynál ül, a Fiú jobbról érkezik, már-már futva. Szó nélkül „bevágja magát” a hátsó ülésre.

Taxis: Micsoda!? Csak úgy!...

Fiú: Hogy?

Taxis: A bárból?

Fiú: Köze?

Taxis: Biliárd? Kártya?

Fiú: Guruljunk.

Taxis: Hova?

Fiú: Mennyi?

Taxis: Dupla nappali.

Fiú: Alig este.

Taxis: Hajnali kettő.

Fiú: Majdnem reggel.

Taxis: Hova?

Fiú: Ide. Híd, benzinkút, jobbra.

Taxis: Ja!

Fiú: Lehet?

Taxis: Gyalogolni mindig.

Fiú: Messze.

Taxis: Fizetni?

Fiú: Van zsozsó. Nyugi!

Taxis (hátrafordul): Nyugis vagyok, pajti, kurvára! Húsz pénz lesz.

Fiú: Bazi sok!

Taxis: A lábbusz ingyen van.

Fiú: Tizenöt.

Taxis: Előre.

Fiú: Huhú! Húsz méterre odább meg bedöglesz.

Taxis: Kívül tágasabb!

Fiú: Ne, na!

Taxis: Nevezem. (*Indít, lassan elindul.*)

Fiú: Toljam?

Taxis: Hehe, de vicces!

Fiú (előveszi maroktelefonját, telefonál): Vedd már fel, baszd meg! Na! Én vagyok. – Hát én. – Gallyra vágtak. – Lehúztak. – Izé meg izé. Lé kell, sürgősen! – Legyen! – Ne csocsózz, gurul a ladik. – Hogyhogy kakukk?! Baszd meg az órádat! – Vagy. – Férjen a szűk kobakodba! Érted, kicsinálnak, baszd meg! – Kapard össze, amid van. – Semmi, nulla... Halló! Hahó! – Mi a frász van a konyhába'? – Tata, hol a fenébe pislákol? – Rúgj bele, dugja bele a kisujját! Tuti, nem fog csöpögni. – Én majd kihajítom! Tizenöt pislantás és dörömbölök. – Olyan nincs, hogy nincs! Nyeregben leszek... kamatostól. – Hisztizz máskor, értve! Levegőt alig vesznek, két nyugdíj bőven sok. – Várj, elsírom magam. – Zabálják a tablettát?! Két vén hülye! Menjenek sósakzni, legeljenek! – Nem tudomásolok. Te se ingyen pelenkázol. Neveden a ház. –

Taxis (cseng a maroktelefonja, telefonál): Igen, monddjad! –

Fiú: Tojok rá, kit szeretnek, kit nem. –

Taxis: Vegyél be altatót, igyál forró tejet, vagy tudom is én... –

Fiú: Döngök a percen... –

Taxis: Nem dühöngök, csak dolgozom; dolgozom, ha nem tudnád. – Jó, drágám! – Megígérem, amint végzek... – Nem hiszem, Irén miért hazudna... –

Fiú: Ne sóderrelj! A kurva életbe, kicsinálnak, értve! –

Taxis: Ne gyere nekem... – Puszi, puszi neked, nem kell mindjárt sírni. – Persze, hogy nem vagy féltékeny. Csak tudod, hajnali kettő, meg az idegeim. Nem vagyunk már húszévesek. –

Fiú: Nem működik. Lógok Vityának. Te, per kivel kefélsz? –

Taxis: Ne parázz, nem a korodra célozgatok! Hirtelen nem jutott jobb az eszembe. –

Fiú: Sanyó? Milyen Sanyó? – Tollas a Sanyika? –

Taxis: Tévedsz, nem felejtettem el. –

Fiú: Mosd ki a zokniját: két kiló, kösz, dollárban. Becs', utoljára! – Nem mikor, most. Ha nyeregben leszek... esküszöm... – Nővérkém, na! Nem húzok lapot... soha... Eskü... –

Taxis: Kértelek, hogy a pénzen ne törd a fejed? *(A Fiú közelebb hajol a Taxishoz.)* – Na ugye! Rádásul, van pár rendelt, zsíros fuvarom a hajnali vonatokhoz, egy városközi hatkor... – Örülök, hogy örülsz. Tentéj le szépen, puszi, puszi neked! – Igen. –

Fiú: Berecségtél. – Mi, takonyból van? Csörögj rá, és kuncsizz! –Pofa bagóért kicsinálták Cekkert, a melákot, la, úgy ízélj! Ja, kevés hernyó van a kotyogómon, te dudálj vissza, pletyózd el, mi zúj! *(Maga mellé teszi a telefont, hátradől.)*

Taxis *(nagyot fékez):* Bassza meg! Kurva macskája, ez is... –Pofa be, drágám, dögölj le, és aludj! Megeszed az agyvelőmet a kibaszott születésnappal! Elmegyünk, ott leszünk; megesszük, megisszuk, még a hugicádat is meghúzom, ha muszáj, csak szállj le végre a témáról! Pá! *(Zsebre vágja a telefont, gázt ad.)* Ménkű csapjon a pereputtyodba!

Fiú: Hozzám? –

Taxis: Minden a szart megünnepelnek: névnap, nőnap, anyám tyúkja... Ötszáz ide, ezer hriveny oda – mi a nekem! Beálllok éjjeliőrnek, és franc fogja megenni a gyárukat, ahol kitalálták őket! Ide puszi, oda nyali... Juj, de összetartó család vagyunk, juj de szeretjük, de nagyon, nagyon szeretjük egymást – meg a potyapénzt a borítékba. Iszok két felest, eszek egy darabka süteményt ötszázért, és... és le van tudva a vendéglátás. A Hoverlában, mit a Hoverlában, a párizsi Hiltonban nincsenek ilyen árak!

Fiú: Száz dolcsi. Nem rossz.

Taxis: Fenéket! És a fodrász, és a pucc? Csont nélkül veszi a kétszázat.

Fiú: Ne tejelj.

Taxis *(hangnemet vált):* Neked, fiacskám, a pénzemhez semmi közöd! Oda tejelek és akkor, amikor és ahová akarok, vili?!

Fiú: Károgtál.

Taxis: Károgj vissza, a magánéletemtől, coki!

Fiú: Baszd meg!

Taxis *(hátrafordul):* Befog, vagy kirak?

Fiú: Csuka vagyok. *(Csend.)*

Taxis: Csiripelik, a bárban nagyokat rámolnak, Szásáék ráleltek egy emeletes

hülyére. *(Újra az utat nézi.)* Vagy szarba, kisöreg, nagy szarba! *(Hosszú csend. A Fiú összébb húzza magát.)*

Fiú *(tétován nyúl csörgő telefonja után):* I-igen. – Most ezt Sanyó mondta, vagy te monddod? –

Taxis: Itt jobbra. *(A város fényei elmaradnak.)*

Fiú: Én, balek? – Ki az a Sanyó, mi a fenének hiszi magát az a Sanyó?! Hogy jön ahhoz! – Vájja el ő! Te meg, eridj a pokolba! Halló! Hé!

Taxis: Hányas házszám?

Fiú: A... száz... százharmincas.

Taxis: Ha ebben a zugolyban van harminc ház, sokat mondok.

Fiú *(értetlenül):* Mi? Micsoda?

Taxis: Nincs tovább, végállomás!

Fiú: Van!

Taxis: Apádból csinálj bolondot!

Fiú *(előránt valamit a háta mögül, a Taxis halántékához szorítja):* Mondtam, hogy van?! Mondtam, vagy nem? Kezek a kormányon, kurva... Apámtól coki, kurva!

Taxis: Nyugi, kölyök, ne bassza meg! Ne csinálj hülyeséget! A francba! Jó, ha van nálam egy százas. Egy vacak százasért... Tedd el azt az... izét, és odaadom.

Fiú: Beszartál, mi?

Taxis: Megy ki-ki a dolgára, egy árva szót... Figyelj, a mobiltelefonom megér vagy ezerötöt.

Fiú: A bárban azt fuvolázzák, a sóher feleségbolond a legvastagabb a droszton, a vezetőülés pénzzel van kibéelve.

Taxis: Bolond, aki kitalálta. Fiú, vidd az autórádiót, a...

Fiú: Szása nem beszél bolondokat! Érted, takony!!!!...

A szín hirtelen elsötétedik. Pisztolydörrenés.

Második jelenet

Szereplők:

Taxis Döme

Férj

Rozika

Taxis Döme a gépkocsi szélvédőüvegét törölgeti. Jól öltözött utasai jobbról érkeznek. A Férj dühösen, nagy léptekkel elől, Rozika – kerekas utazótáskát vonszolva, balkezében tűsarkú cipőjét tartva – sántikálva követi.

Férj: Szabad a kocsí?

Taxis Döme: A hölgy önnel van?

Férj: Egyelőre. Kirakjuk a szűrít, és fordulunk vissza.

Taxis Döme (*abbahagyja a szélvédőüveg tisztítását*): Nem értem, hogyhogy kirakjuk?

Férj: Hazavisszük.

Taxis Döme: Na látja, ez már jobban hangzik! Mert kirakni, kérem, sok mindent ki lehet: csizmát az ablakba, mikuláskor; macskát az erkélyre, hogy reggelre ne rondítsa tele az előszobát; a táblát, hogy ne zavarj, meg hasonlók. De egy utast kirakni, ráadásul éjszaka! Brr!

Férj: Na, izé...

Taxis Döme: Az utasaimnak Döme vagyok, Taxis Döme. (*Kitárja a kocsi képzeletbeli hátsó ajtaját.*) Tessenek parancsolni! Az ülések tiszták, a légfrissítőt ma cseréltem, a biztonsági öv becsatolható, nem dísznek van, mint sok taxiban. Ja, kérem, az utas kényelme és biztonsága elsődleges. Mi egy DVD lejátszó a biztonsághoz képest! Látja azt ott? Igen, pontosan, az egy URH rádió. Elég egy gombnyomás... Gondolom, hallott róla...

Férj: A taxisgyilkosságról? Hogyne.

Taxis Döme: Egy taknyos suhanc, néhány koszos hrivenyért...

Férj: Mennyi a tarifa?

Taxis Döme: Hát, távolságtól függ. Az igazat megvallva, az éjszakai kuncsaftok nem verik fogukhoz a garast, örülnek, hogy épségben hazajutottak, nem ütötték le, zsebelték ki őket valamilyen sötét utcasarkon. Tudják, manapság az a trend: megy az ember magának, és egyszer csak: puff! Utóbb még hálával tartozik az égnek, ha nem az intenzív osztályon tér magához.

Férj: Kb.?

Taxis Döme: Öt hriveny kilométere. Nappal még csak-csak akad visszafelé fuvar, de éjszaka, kérem...

Férj: Mondtam, kirakjuk... ezt a nőt, és fordulunk vissza.

Taxis Döme: Ön a nyerő, a visszaút, mondhatni, ingyenbe lesz.

Férj (*Rozikához*): Gyerünk, beszállás!

Rozika: Ne rángass, jó!

Taxis Döme: A táskát betehetjük a csomagtartóba, ha...

Férj: Felesleges. (*Megvetően.*) A kőműveslegény a faluvégén lakik. Állítólag.

Rozika, a táskával küszködve, átfészkelődik jobbra, a Férj, rövid hezitálás után, beül mellé.

Taxis Döme: Kész? *(Becsapja a Taxi képzeletbeli ajtaját, beül a vezetőülésbe.)* A címet, ha lenne szíves...

Férj: Csak ide, Árokhátra.

Taxis Döme: Hát, nem annyira ide van az... No de, ne dicsekedjünk, a deszka egyenes. *(Indít, elindul.)* Ugye értik: az élet meggörnyeszt, a deszka kiegyenesít. Nem úgy ez a frászos felhajtó! Útadó, rühadó, riadó: tíz méteren meg ötven kátyú.

Rozika: Boldog vagy? *(A Férj, válasz helyett felrakja a táskát az ülésre, kettejük közé.)*

Taxis Döme: Boldogság, gyere haza!

Férj: Házhoz visszük.

Rozika: Muszáj szétkiabálni, muszáj róla mindenkinek tudni?

Férj: Mi van, most meg szégyelled? Megmondtam, a föld alá fogsz süllyedni a végén! Adnak nektek etyepetyét, szappanoperát, olyat, hogy a feneketek is habzani fog!

Rozika: Befejezted?

Férj: Még neked áll feljebb, te... te szerencsétlen, te... Kivakartalak a koszból, stókra ültettelek te... te szerencsétlen tyúk, te... Mégy vissza a szegénységbe, a mocskoba! Visszataszítlak, eltaposlak, érted, mint egy férget!

Rozika: Az a te bajod, hogy egyebed sincs, csak a nagy pofád! Ordibálni, azt tudsz, ahhoz értesz...

Férj *(kekkelt):* Neked, drágicám, már nincs szavazati jogod, elcsöszted – szó szerint. Viszlek, ahová való vagy.

Rozika: Nem szeretlek, érted, soha sem szerettelek! Nem volt kit.

Férj: Örömmel hallom.

Rozika: Egy őszinte szót nem szóltál hozzám az öt év alatt. Csak utajgattál: ide eredj, oda menj; ezt csináld, azt csináld... A cipőimet te vásároltad, ezt is itt. *(A Férj ölébe dobja a kezében tartott cipőt.)* Tedd a többihez! Ha mezítláb fogok járni, akkor is, érted, akkor is százszor boldogabb leszek, mint veled. Érted, százszor, ezerszer...

Férj: Ostoba liba!

Rozika: Végre egy őszinte mondat! *(Csönd.)*

Taxis Döme: Ha gondolják, ízé... bekapcsolhatom a rádiót.

Férj: Nem vagyok mulató kedvemben.

Taxis Döme: Beszélgetnek, röhögcsélnek: nincs az ember egyedül. Hiába, no, a magányos ember félelme, főleg éjszaka. Hajtok én, mint a félőrült, sietek vissza a városba a vidéki fuvarok után, de biz'isten, ha nem motyogna a skatulya, ki-kiverne a hideg verejték. Fás, erdős útszakaszokon pláne. Nappal félek az erdőben, hát még... A mai világban könnyű eltévedni, istenem, hány

meg hány ember bolyong. Itt van például a váltótársam, a harmadik asszonnyal lakik együtt, és megint válni készül. Takaros, takarékos kis asszonyka, fene érti, mert én nem, hogy miye nem passzol a kollegának. Jó, az első asszonya kikapós volt, a második, állítólag, bekapós, ivott, mint a nagyok, de a harmadikon nehéz kivetnivalót találni. Mondogatom is Misának: te, ha nem lennék nőseber, biz' isten, feleségül venném.

Férj: Más levetett ingét.

Taxis Döme: Ha nem lennének a piacon ruhaturkálók, a fél város pucéran járna.

Férj: Azt kapná a csürhe, amit érdemel!

Egy pillanatig tartó vakító világosság, Taxis Döme nagyot fékez. Mindhárman hátrahanyatlanak, aztán előre buknak.

Taxis Döme (a kormányt csapkodva): A kurva, kurva anyádat! Barom, állat, vesztél volna a picsába! Kurva állat! Diliházból szabadult idióta, hogy az!

Rozika: Mi... mi történt?

Taxis Döme: Bassza meg, hogy bassza meg! Akasztani kellene és nyúzni a tökkelütött marháját!

Férj: Szembevágta hosszúfénnel.

Taxis Döme (szemét dörgölve): Jól vannak ott hátul, nem esett bajuk?

Rozika: Nem, semmi...

Taxis Döme: Beképzelt szarházi. Feszít a tetves terepjárójában... Barbár barom!

Férj: Egy sikeres ember.

Rozika: Mi van, ha oszlopnak megy, elgázol valakit?

Taxis Döme: Hagyja, hölgyem, vannak emberek, nem is kevesen, akik, meg vannak győződve arról – de még, hogy! – hogyha valakinek egyik kezében kormány van, a másikban maroktelefon, a fenekében meg vibrátor zümmög, bármit megtehet, övé a világ. (Elindul.) Részben igazuk van, mert velük szemben, valóban mindent megtehet. Ha netán a fejükre szarna, még meg is köszönnék! Szabadna a becses nevét?

Rozika: Rozika.

Taxis Döme: Így van ez, Rozika, és nagyon sajnós, hogy így van.

Férj: Te, Döme, mi neked az eredeti szakmád?

Taxis Döme: Csak a barátaimnak vagyok te!

Férj: Rendben, megértettem. Szóval?

Rozika: Tudd meg, undok vagy. Egy... egy taxiban nem szokás feszegetni a másik magánéletét.

Férj: Nyisd ki jobban a füled! Nem a sofőr... úr magánéletére, hanem az

előéletére vagyok kíváncsi. Inkább tűnik elcsapott papnak, bukott pszichiáternek, mint iparosnak.

Taxis Döme: Céges a taxi. Amikor csődbe ment, feloszlott az állami kóceráj, magánoztam, míg lehetett, nem kellett többet jattolnom védelmi pénz gyanánt a sikeres fickóknak, mint amennyit kerestem. Aztán, honnan, honnan nem, jött egy, a sikeres fickóknál sikeresebb, és nem mellékesen, erősebb ember, és már öt éve annak, hogy nála dolgozom. Élni és élni hagyni – ezt a szabályt nagyon jól véssé az agyába... uram!

Férj: Engem nem lehet csak úgy kioktatni! Főleg nem...

Rozika: Az isten szerelmére, hallgass, ne csináld a cirkuszt! A taxis nem én vagyok...

Férj: Egy nagy... Hadd ne mondjam ki, kicsoda!

Taxis Döme: Nyugi, nyugi! Nem a kocsmában van!

Rozika: Hallod?

Férj: Nem érdekel, hol vagyunk! Nekem senki ne köpjön a levesembe, senki, érted, mert nem állok jót magamért!

Rozika: Egy rossz szót nem szólt.

Férj: Kussolj, vagy úgy nyakon váglak, hogy kirepülsz az ablakon!

Taxis Döme (*megállítja a kocsit, hátrafordul*): Vagy modorizálja magát az utas úr-r-r, vagy kiszáll! Sürgősen döntse el! (*Hosszú, kínos csönd.*)

Férj: Izé... inkább...

Taxis Döme: Éltem már át ilyet, rühelem a frontális összeütközéseket. Rozika, most megyünk, vagy kiszáll az úr?

Rozika: Menjünk, ha lehet.

Taxis Döme: Ahogy parancsolja. (*Indít, elindul.*)

Férj: Jól hallottam?

Rozika: Jól.

Férj: Hülyeség, nekem ne játszd tovább az agyad, ismerlek...

Rozika: Te csak azt a Rozikát ismered, amilyen Rozikát csináltál belőlem. A frigid, akarat nélküli hajasbabát, akivel kényed-kedved szerint bánhatsz. Nem akarok többé hajasbaba lenni, elegendő volt belőletek! Anyádból, a hasonszőrű, hivatalbéli kollegáidból; a hátam mögötti sutyizásból, az örökös hazudozásból...

Férj: Né te, az ingyen kurvának, de felnyílt a csipája! Aláadja magát egy segédmunkásnak, és még jár a szája, neki áll feljebb! Te, te... Hálátlan dög, akkor lássalak, mikor a hátam közepét! Takarodj az életemből, szuka!

Rozika: Emberből vagyok, vannak érzéseim, vágyaim... A házba sem jelentettél be, mert állítólag az anyád nevében van, mert... mert valójában annyiba se néztetek anyáddal, mint egy kutyát.

Taxis Döme: Ez hogy lehet? Mindennek van törvénye. Abszurd, ilyen nincs, öt éve élnek együtt, és a feleség nincs bejelentve a közös házba!

Férj: A ház az anyám nevéen van.

Taxis Döme: Ha a mennydörgetős ménkű nevéen van is!

Férj: Nagy közöttünk a korkülönbség.

Taxis Döme: Semmit nem magyaráz meg. Mikor elvette, nem volt nagy?

Férj: Van köze hozzá! Az útra ügyeljen inkább!

Taxis Döme: Már az nem normális...

Férj: Nem vagyunk kíváncsiak a véleményére.

Rozika: Én igen.

Taxis Döme: Rozika, drága, szereti azt a falusi fiatalembert?

Férj: Nem kérdés, teljesen elment az esze. Azzal állni egy asszonynak az ura elé...

Taxis Döme: Nem magát kérdeztem.

Férj: Az ura elé, hogy ő szerelmes, hogy a szomszédban maltert keverő segédmunkással csalt meg, és hogy nem bírja tovább és a többi. Na, ez a nem normális dolog. Ha ehhez még, hozzávesszük a beosztásomat, társadalmi helyzetünket...

Rozika: Én legalább őszinte vagyok, nem mint... Nem akarok hazugságban élni, nem tudom tovább játszani a szende feleséget. Érted, elég volt, elegendem van belőled!

Taxis Döme: Ez melyik nap történt? Mármintha a vallomás.

Férj: Hogyhogy melyik nap! Vagy két órája.

Taxis Döme (*féjcsóválva a fékre tapos*): Mars ki a kocsimból! Maga, maga, szálljon ki, míg szépen vagyok.

Férj: Ez most... Semmi olyat nem mondtam... Miért?

Taxis Döme: Mire gyalog visszaér a városba, rájön. Kiszállás, nem mondom még egyszer!

Férj: Esküszöm, ezt keservesen megbánja! Még azt a napot is el fogja átkozni, mikor a világra pottyant!

Taxis Döme: Sipirc!

A Férj, kezében a tűsarkú cipővel, kiszáll, becsapja a képzeletbeli ajtót. Taxis Döme elindul.

Rozika: Nem lesz belőle baj?

Taxis Döme: Fenéket! Majd minden műszakra jut egy félhülye. Tele velük a padlás, kivagyai beírásaikkal a panaszkönyv.

Mind hangosabb motorzúgás, a szín elsötétedik.

Harmadik jelenet

Szereplők:

Taxisnő

Utas

A Taxisnő a taxiban várakozik. Az Utas váratlanul tűnik fel, s miután körbejárja, -mustrálja a kocsit, mint egy váratlan indítatásnak engedve, bevágódik az anyósülésre.

Utas: Döntöttem.

Taxisnő: Maga igen...

Utas: Ne keressen kifogásokat, kérem! Tudom, hátul a helyem; pimasz vagyok, neveletlen és... kiskegyed munkája után élő, gyermekét egyedül nevelő elvált asszony... Higgye el, ez mind mellékes, nem úgy értve, hogy a munkája lenne mellékes... A nők siránkozva dicsekednek, dicsekedve panaszkodnak, úgy általában, mintha nekünk, férfiaknak, csupa móka és kacagás lenne az életünk.

Taxisnő: Nem vagyok kékharisnya, semmi bajom a férfiakkal.

Utas: Rég figyelem önt...

Taxisnő: Az udvarlást szíveskedjék mellőzni, és üljön szépen hátra!

Utas: El kell, hogy mondjam, higgye el, nem tehetek másképp. Szeretem, kívánom önt, érti, álmaiban veled szeretkezem! Megőrülök érted, Ildi, az életem hajítófát sem ér nélküléd!

Taxisnő (*mosolyogva*): Na most pedig, szálljon ki szépen! (*Keresztülhajol az utason, kinyitja a taxi ajtaját.*) Hogy tudja, nem Ildikónak hívnak.

Utas: Az Ildikóknak szép nagy barna szemük van. Milyen parfümöt használ?

Taxisnő: Szimpla kölni... Na, kifelé, kifelé!

Utas: Ne taszigálj, kérlek, még nem fejeztem be!

Taxisnő: Majd odakint.

Utas (*gyorsan bekapcsolja a biztonsági övet*): Nem! Most és itt.

Taxisnő: Ne makacskodjon! A milícia épülete két háztömbnyire van innen, ha nem tudná.

Utas: Utas vagyok. Utazni akarok!

Taxisnő: Egy... egy pofátlan, faragatlan...

Utas: Hallgass végig, kérlek!

Taxisnő: Hallottam a mondókáját, zárójel bezárva. Nem érdekel kicsoda, micsoda, van nekem elég bajom, nem hiányzik az elmebaja.

Utas: Tudom.

Taxisnő: Akkor mindent megbeszéltünk, viszlát!

Utas: Városközi fuvar lenne.

Taxisnő: Velem ugyan nem, szatírokat nem furikázgatók!

Utas: Ez durva volt.

Taxisnő: Durva?! Ha nem száll ki azonnal...

Utas: Mi lesz? Fogadjunk, senkit nem fog hívni!

Taxisnő: Nem-e?! Ez már tényleg... Száz százalék, hogy hiányzik egy kereke!

Utas: Az időm kevés. Tudod, ha rájönnek a többiek...

Taxisnő: Akkor mire vár, fusson, rohanjon, ne pazarolja rám hiábavalóan a drága idejét.

Utas: Bolond lennék.

Taxisnő: A szavaiból ítélve, már az.

Utas: Nem érted, szeretlek! Legyél a feleségem!

Taxisnő: Esküszöm, ha nem tágít, milicet hívok!

Utas: A helyedben nem tenném.

Taxisnő: Pszö! Ön Valóban agyament pasas!

Utas: Kicsin kicsi fordul.

Taxisnő (*kényszeredetten nevet, készül kiszállni*): Akkor hadd forogjon!

Utas: Csücs vissza! (*Csettint.*) Tudom, hogy hívják a szeretődöt, mi a foglalkozása, a gyengéje... Sőt, egy fodrásznő révén, játszva megszereztem a neje telefonszámát is. Felhívhatom, ha gondolod.

Taxisnő: Semmit nem gondolok, csak egy nagyrakás... szemetet látok! És esküszöm, úgy kitakarítom a kocsiból...!

Utas (*kiveszi a zakója zsebéből, a magasba emeli a kicsöngő maroktelefont*): Egyenes adás!

Taxisnő (*a telefon után kap*): Kapcsolja ki azonnal! Érti, azonnal!

Utas (*ráérősen zsebre rakja a telefont*). Gyönyörű család – papa, mama, két óvodáskorú gyerek –, nem lenne szép dolog tőlünk, ha szétdőlnánk az idilljüket. Egyvalamit nem értek, miért csak hétfő éjszakánként találkozgatnak, bármikor megtehetnék. Nincs messze a parkerdő. (*Hosszú csönd.*)

Taxisnő: Hová parancsolja az utas?

Utas: Hová, hová is? Nekem mindegy, kocsikázzunk.

Taxisnő: Ingyen?

Utas (*pénzcsomót vesz elő, a Taxisnő orra alá dugja*): Egyáltalán nem zavar, ha ketyeg az óra. Amint látod, van pénzem.

Taxisnő: És aztán?

Utas: Mi az, hogy aztán?!

Taxisnő (*elindítja a kocsit*): Nyugi! Mással is csinálta már?

Utas: Mit?

Taxisnő: Ezt a kutyakomédiát?

Utas: Úgy nézzek ki, mint aki...?! Ez a premierem. Komolyan. Pár perce még azt sem tudtam, igen, még azt sem... A helyszín nem volt kérdéses. Ildikó...

Taxisnő: Anikó vagyok, nem Ildikó!

Utas: Hú de csúnya, ki dühös! Hol tartottam? Ja! Ildikóm, a titkaidat illetően légy nagyon óvatos! Ne hagyd, hogy rálássanak a magánéletedbe, mert pardon nélkül belemaszatolnak. Telefonszólás valamelyik utcai fülkéből, névtelen levélke stb. Csúsz! Jó, ha tudod: tele a város titokvadászokkal.

Taxisnő: Puff neki! Egyik kuncsaftom marslakókkal haverkodik, a másik szellemekkel szuttog, a harmadik... Istenem, mi ez, járvány; a városban mindenki megbuggyant!

Utas: Nem hiszed? Pedig így van. Vannak emberek, nem kevesen, akiknek szenvedélyük mások titkainak kifürkészése. Általában a beképzelt, sorsukkal, szerencséjükkel kérkedő emberkékre utaznak. Kipécéznak, mondjuk, egy telhetetlen piaci patkányt vagy egy újjgazdag bővli gyárost, netán egy velejéig korrupt hivatali ügyintézőt, és apránként minden titkát kifürkészik.

Taxisnő: Végül: jól megzsarolják.

Utas: Nem mondanám. A zsarolás bűncselekmény, börtönt nem ér a játék.

Taxisnő: Játék! Mások magánéletébe belerondítani, játék!?

Utas: Persze hogy az. Komolyan.

Taxisnő: Komolyan, nem komolyan, balra térjek, vagy jobbra? Még hogy játék... Balra vagy jobbra?

Utas: Balra. Tetszik nekem a kis utca, olyan falusias. Itt-ott még lócák vannak kapuk mellett. Na, mit mondtam, ott van egy!

Taxisnő: Na és, hajtsak neki?!

Utas: Isten ments! (*Csend.*) Amit az előbb mondtam, nem kitaláció. Magam is... izé, az vagyok. Titokvadász.

Taxisnő: Majmolja a bulvárlapok újságíróit. Remek. A fenébe, az út is elég vidékies! Mondja, hogy jöttem képbe, mi a fenének szállt rám?

Utas: A modora... Hogy magyarázzam? Valóban rázós útszakasz.

Taxisnő: Mi a baj a modorommal?

Utas: Udvariatlan. Kivagy. Gőgös.

Taxisnő: Kösz a bókokat!

Utas: Rád fér egy kis... Már bocsánat, városiasan szólva, egy kis fingatás! Hogy tanuld meg, hol a helyed, megnyit érsz valójában. De sajna – dehogy sajna, miket beszélek! –, menet közben beléd estem. Legyél a feleségem!

Taxisnő: Áhá, már kezdem érteni! Maga az én erkölcsösözöm, megnevelőm, vagy valami hasonló. Tudod mit, visszaviszlek a drosztra, és mosolyogva elválunk. Leszállsz a magánéletemről, cserébe nem jelentlek föl zaklatásért... Mit szólsz hozzá?

Utas: Na végre!

Taxisnő: Mi ez a nagy öröm?

Utas: Na végre!

Utas: Ne érts félre, nem az ötletednek szól.

Taxisnő: Akkor mi a fészkes fenének?!

Utas: Végre tegeződünk, egyenlők vagyunk az egyenlőkkel.

Taxisnő: Tudod mit, te... leskelődő fajankó, nem érdekelsz!

Utas: Hogyhogy nem érdekellek! Persze, téged csak a pénz tud érdekelni; teszel az emberre, tojssz az önérzetére. Pénzt fosó, fafejű kuncsaft; pipogya balfék, meg hasonlók. Arra való, hogy eltartsanak, mert én Bibi Ibi vagyok, tudom tekerni a kormányt, nyomni a gázpedált; tartani a markom, mert ha valakinek, akkor csak is nekem jár a hosszú pénz. Kinek nem tetszik, menjen gyalog, csússzon hason, vigye mentő... Én Bibi Ibi vagyok, hétfő éjszakánként jót kufercikelek – a más urával. Nem kell rá mosni, főzni: tiszta sor. Ingyenbe van. A gyerekeket az állam neveli, az se kerül pénzbe. Ihaj-csuhaj, szép az élet! Még hogy szimpla kölni – márkás parfüm! Nincs fából az orrom, Bibi Ibikém, és úgy bele merek gázolni az önérzetedbe, mint még senki ez idáig! Mert...

Taxisnő: Csupa fül vagyok.

Utas: Hát... hát... ez nem igaz! Hogyhogy nem szégyelled magad, nem sül le a pofádról a bőr! Szégyentelen, te...

Taxisnő (*nagyot ásít*): Nem ma szálltam le a falvédőről, kár erőlködnöd. Nálam jusst sincs potyázás, ingyen kufirc. Ellenben, még mindig áll az ajánlatom.

Utas: Most... most miért álltál félre?

Taxisnő: Végállomás. A kislányom nem intézetben van, bentlakásos iskolában tanul, és ez senki előtt nem titok. Aki tud jobb megoldást, üzenjen. Szóval, megegyezünk?

Utas (*kikapcsolja a biztonsági övet*): Pipogya, öntelt nőszemély vagy, érted! Nekem van pénzem, rengeteg pénzem van. Nem kellene taxiznod, nem lennének anyagi gondjaid, élhetnél, mint egy tisztességes asszony. És... és Anikónak se kellene bentlakásos iskolában tanulnia.

Taxisnő: Alkalomadtán gondolkodom az ajánlatán. Egyelőre (*tartja a markát*) tizenöt hriveny-t fizet az utas.

Utas: Ostoba liba! (*Fizet, kiszáll, becsapja az ajtót, balra el.*)

A Taxisnő a kormányra borul, zokog. A szín lassan elsötétedik.

Vége

Nagybereg, 2009

Suttogók

Nem dicsekvésképp, nekem is volt Napóleonom. Ajándékba kaptam, egy nagy reményekre jogosító, fiatal szobrászművész első önálló tárlatának zárónapján. Pont húsz éve. A Vári községet sújtó árvizes időkben sajnos elkallódott. A félreértések elkerülése végett, ne valami aranyosan csillogó pénzérmére gondoljon az olvasó, hanem egy anyagból mintázott, alig két öklömnyi, a nagy francia polgári forradalom farvizén császári címig evickélő despota nevét viselő hírhedett sertésre. Nekem az öntelt ember jellemvonásaival bíró Napóleon jutott, másoknak fennhéjázó, gőgös, netán vérmes disznó. Volt miből, Orwell Állatfarm című regényének emblematisz hőséből kondányira való sorakozott a kiállító teremként funkcionáló munkácsi katolikus kápolna kőpadlóján. Mondom, akkor még 1989-et írtunk, és az eredeti rendeltetésétől, bútorzatától, kegytárgyaitól megfosztott, lecsupaszított épület kellett, hogy otthont adjon Matl Péter szobrászművész első egyéni kiállításának. Kellett, mert a diktatúra, úgy általában, nem ismer alternatívákat, de kedvét leli az abszurdításban. Mert ne feledjük, a pártszékházakban vizet prédikáló, amúgy konyakot vedelő hús-vér Napóleonok regnáltak, s ha akadozva, csikorogva is, de még örölt a gigantikus, diktatórikus államgépezet. Nem csoda hát, hogy az ódon, vaskos falakkal körbekerített térben kiállított, fából, kőből faragott, agyagból formázott kispasztikák, a festmények és a grafikák együttes hatásukat tekintve, ugyanolyan nyugtalanító érzést keltettek bennem, akár a történeti valóság odakint. Csakhogy: ez a „belső” szorongás töményebbnek tűnt. Hát körbejártam, megtekintettem a tárlatot még egyszer, majd még egyszer, s közben önkéntelenül hátra-hátrasandítottam, a terem közepére felsorakoztatott disznófalkára. Időbe telt, míg megértettem, hogy épp a hatalom birtokában, mámorában jókorára hizlalt negatív emberi jellemvonásokat kifigurázó „állatkák” a nyomasztó érzés fő forrásai. Egyszerűen azért, mert ott voltak, s bár első ránézésre mindenkit mosolyra késztetek, már csak pöttömségük és sokaságuk okán is, de amint megtapasztaltam, tudat alatt nem lehetett őket nem komolyan venni.

Október 22-én, az 56-os magyar forradalom 53. évfordulójának előestéjén került sor Beregszászban, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola kiállítótermében Matl Péter Munkácson élő szobrászművész tárlatának a megnyitójára. Reprezentatívnak is mondhatnánk, mert igyekezzék bárhogy a kiállítás szervezője, egy húsz-harminc éves alkotói tevékenységet maga mögött tudó képzőművész munkásságának bemutatása csak érintőleges lehet. S ez a tétel,

Matl Péter esetében minden bizonnyal hatványozottan igaz. Talán a művész, ha feltennénk neki a kérdést, hirtelenjében maga sem tudná felsorolni, hogy a világnak hány sarkában vannak jelen alkotásai, hol és mikor voltak egyéni tárlatai az idők folyamán. Egy biztos: bár nagy volt a csábítás, nem marad hűtlen szűkebb pátriájához, Kárpátalján is jelen van, köztünk van köztéri szobraival, emlékműveivel. Ki ne ismerné a vereckei *Honfoglalási* emlékművet, a munkácsi várban álló *Zrínyi Ilonát és a kis Rákóczi*t ábrázoló bronzszobrárt, vagy Beregszászban, a Református Püspöki Hivatal udvarán, a sztálini lágerekbe elhurcolt, ott meggyilkolt, vagy évekig raboskodó református papok emlékére állított, az emberi lélek megtisztulását, örökkévalóságát hirdető márványszobrárt. S akkor még szólnom illik a csetfalvai katolikus templom, belső kiképzéséről, fából faragott oltáráról, úrasztaláról... vagy a Polenán általa létrehozott szoborparkról, az ott látható szobrairól...

Matl Péter azonban nem csak szobrász: képeket fest, grafikákat készít, könyveket illusztrál, de, esetében ez többszólamúságot jelent inkább, mintsem több műfaj párhuzamosan való művelését. A kiállításon helyet kapó szobrai voltaképpen absztrakt formákat öltött metaforikus szimbólumok; festményeinek témaválasztása és színkezelése óhatatlanul a legnagyobb magyar szimbolista festő, Csontvári képeit jutatta eszembe, míg a mítoszokat megjelenítő színes grafika sorozatain (*Életfa*, *Csodaszarvas*) lépésről lépésre nyomon követhető a művész szimbolizáló törekvése. A folyamat, ahogy új tartalommal, jelentéssel tölti meg a magyar mondavilágból ismert jelképeket. Mozgásba hozza a múltat, mondhatnánk, de valójában a jelenünket értelmezi, próbálja áttekinthetőbbé tenni. S megítélésem szerint, ez a kiállítás egészére is igaz. Bizonyíték erre, többek között, a művész teremközépen álló *Suttogók* c. szoborkompozíciója. Félbe, harmadába elvágott, végükre állított, gúlát alkotó farönkök tetején csónakázik két sziluettszerű, egymáshoz hajoló emberalak. Ők a Suttogók: a folyosók félhomályában, irodák mélyén, kávéházi asztaloknál egymáshoz hajolók, az egy csónakban utazók, a kéz kezét mosók, a más bőrére bölcsek groteszk lenyomatai. Alattuk letarolt erdő, hegyoldal, kiapadt források, mérgezett folyóvizek, s még ki tudja mennyi, de mennyi szegénység, megaláztatás, kiszolgáltatottság, de öklémék fent fényeskednek, valahol a betlehemi csillag helyén. A mindennek fölött, s végig a tárlatlátogató mögött, mint a húsz évvel ezelőtti kiállításon a már említett disznófalka. A Napóleonok helyébe Suttogók léptek.

Matl Péter öntörvényű művész; volt és maradt. Talán ezért nem tudták megszédíteni az olykor hangos sikerek. A tárlat összképéből ítélve, továbbra is hatni kíván a műveivel – értelemre, érzelemre, akaratra –, van véleménye a világunkról.

Tartalom

<i>Csattogó</i>	4
A leves.....	5
Az eset.....	8
Intermezzo.....	12
Illúziók.....	16
Szerelem.....	20
Zuhanás.....	24
A fehér ajtón túl	28
<i>(Jelenlét)</i>	30
Ítéletidő.....	31
November.....	51
Szökevények.....	63
<i>Lehangol-tan</i>	74
A flanc.....	75
Matador.....	94
Taxi.....	101
<i>Suttogók</i>	114

BARTHA Gusztáv (*Mezővári, 1963. szeptember 19.*): költő, író. Parasztesaládban született. 1980-ban a helyi középiskolában érettségizett, ezt követően az ottani gazdaságban dolgozott. Tanult szakmája: szakács. Versei, drámái költeményei 1980-tól jelennek meg a Beregi Hírlapban, a Kárpáti Igaz Szóban, a Hatodik Síp, Pánsíp, Együtt c. folyóiratokban és a helyi antológiákban. A 80-as évek elejétől publikál. 1988-ban

egyik alapító tagja volt a József Attila Alkotóközösségnek. Tanítómesterei: Vári Fábián László, Horváth Anna. Szerepel verseivel a *Razzia* c. pályakezdő fiatalok antológiájában, amelyet a Galéria Kiadó adott ki 1993-ban. Verseiből válogatást közöl a *Kárpáti Kalendárium*, *Vergődő szél*, 1990, *Égyűrűk* - sorozat, *Töredék hazácska*, 1994, *Verecke*, 2003, *Viszontlátás*, 2009, c. kiadvány és antológia.

Az *Együtt* c. folyóirat szerzői köréhez tartozik. Tagja a Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsopotjának.

Elismerés: *Együtt-nívódíj*, 2005.

Nagyberegén él.

Művei:

Korok. Színművek, Galéria Kiadó, Ungvár-Budapest, 1994

Borzs. Novellák, Hatodik Síp Alapítvány – Mandátum Könyvkiadó, Budapest-Beregszász, 1995

Kékben, feketében. Versek, Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2005

Talált történetek. Novellák és színművek, Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2006

Sajgás. Kisregény. Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2008

P pont, P pont P. Drámák, Intermix Kiadó, Ungvár-Budapest, 2009.